

**T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**EKOLOJİK YAKLAŞIM BAKIŞ AÇISI İLE COVID-19
SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK
ŞİDDETİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif Cemre İZGİ

Çankırı 2024

**EKOLOJİK YAKLAŞIM BAKIŞ AÇISI İLE COVID-19 SÜRECİNDE
TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İNCELENMESİ**

Elif Cemre İZGİ

**Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Azize Serap TUNÇER**

Çankırı 2024

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 218211002 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Elif Cemre İZGİ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “Ekolojik Yaklaşım Bakış Açısı İle Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi : 10.07.2024

Tez Danışmanı:

**Prof. Dr. Azize Serap
TUNÇER
Çankırı Karatekin
Üniversitesi**

.....

İmza

Jüri Üyesi:

**Doç. Dr. Serdar
AYKUT
Çankırı Karatekin
Üniversitesi**

.....

İmza

Jüri Üyesi:

**Prof. Dr. Songül
SALLAN GÜL
Süleyman Demirel
Üniversitesi**

.....

İmza

**Yukarıdaki sonucu
onaylarım
İmza
Doç. Dr. Nazan
KAYTEZ
Enstitü Müdürü**

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Ekolojik Yaklaşım Bakış Açısı İle Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza

10.07.2024

Elif Cemre İZGİ

ÖN SÖZ

Bu çalışma son zamanlarda artan ve özel olarak Covid-19 dönemini içeren kadına yönelik şiddetin sosyal hizmet perspektifinden incelenmesini içermektedir. Böylece nedenleri ve sonuçları ile beraber kadına yönelik şiddetin Covid-19 döneminde artıp artmadığı zengin veri seti ile incelenmiştir.

Tez sürecim boyunca beni gönülden destekleyen, bana güvenen, yükselişimde büyük katkıları olan ve beni her zaman cesaretlendiren başta sevgili ablam Rojbin İzgi Yönten olmak üzere her zaman yanımda olan bilgi ve becerimi borçlu olduğum sevgili annem İnci İzgi ve önemli bir destekçim olan sevgili babam Fethi İzgi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca hep yanımda olan, bilgi birikimiyle bana yol gösteren, desteklerini hiç esirgemeyen ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Azize Serap TUNÇER'e çok teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunun sevgili hocam Doç. Dr. Serdar Aykut'a ve Prof. Dr. Songül Sallan Gül'e tezime yaptıkları önemli katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak da bu çalışmaya katılmayı kabul eden, kadınlara ve kadınların mücadelelerine destek olan, çalışmamın temelini oluşturan ve bu değerli sonuçlara ulaşmamı sağlayan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Sil Baştan Derneği, Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği, Mimoza Kadın Derneği, Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği, Bodrum Kadın Dayanışma Derneği, Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV), Rosa Kadın Derneği ve Kamer Vakfı'nın Gaziantep Şubesine teşekkürü bir borç bilirim. Sizlerin katkıları sayesinde kadınların mücadelesi duyulmaya ve yayılmaya devam edecektir. Şiddet ve kadının aynı cümle içerisinde yer almayacağı günleri görmek umuduyla.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	2
1.2 Çalışmanın Önemi.....	2
1.3 Sınırlılıklar	3
1.4 Sayıtlılar	3
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1 Ekolojik Yaklaşım.....	4
2.1.1 Ekolojik yaklaşımın özellikleri	5
2.1.2 Ekolojik yaklaşım ile ilgili güncel araştırmalar	9
2.2 Şiddet	14
2.2.1 Şiddetin türleri.....	15
2.2.1.1 Fiziksel şiddet	16
2.2.1.2 Cinsel şiddet	17
2.2.1.3 Psikolojik şiddet	17
2.2.1.4 Ekonomik şiddet	18
2.2.1.5 Siber şiddet.....	18
2.3 Türkiye’de Kadın ve Şiddet	19
2.3.1 Yasal ve kurumsal düzenlemeler	20
2.3.2 Kadına yönelik şiddet ile ilgili akademik araştırmalar	21
2.4 Covid-19 Pandemisi ve Kadın Yaşamına Olan Etkileri.....	24
2.4.1 Aile hayatına etkileri	29
2.4.2 Ekonomik düzeyde etkileri	31
2.4.3 Sağlık düzeyinde etkileri.....	34
2.5 Türkiye’de Covid-19 Başlangıç Tarihinden İtibaren Kadına Yönelik Şiddet Verileri	37
2.6 Türkiye’de Covid-19 Döneminde Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Yapılan Uygulamalar ve Çalışmalar	41
2.6.1 Merkezi kurumsal uygulamalar.....	43
2.6.2 Yerel yönetimlerin uygulamaları	44
2.7 Türkiye’de Covid-19 Döneminde Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Sivil Toplum Kuruluşlarınca Yapılan Uygulamalar ve Çalışmalar	46
2.7.1 Kadına yönelik şiddet ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rolü ...	46
2.7.2. Sivil toplum kuruluşlarının araştırma ve uygulama çalışmaları	47
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	51

3.1 Örneklem Profili.....	51
3.2 Veri Toplama Yöntem ve Araçları.....	51
3.3 Veri Toplama Süreci	52
3.4 Veri Analizi ve Değerlendirilme Yöntemi	52
4. BULGULAR.....	54
4.1 Görüşme Gerçekleştirilen Sivil Toplum Kuruluşlarının Bilgileri.....	54
4.2 Gerçekleştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Analiz ve Yorumları	59
4.2.1 Covid-19 sürecinde dernek faaliyetlerine devam ettiniz mi?.....	59
4.2.2 Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?	62
4.2.3 Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddet artmış veya azalmışsa sizce bunun nedeni nedir?	68
4.2.4 Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var mı?	72
4.2.5 Şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var ise bunları paylaşabilir misiniz?	78
5. TARTIŞMA	82
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
KAYNAKLAR	89
EKLER.....	97
EK-1. ETİK KURUL ONAYI.....	97
EK-2. GÖRÜŞME FORMU	98
EK-3. ÖZGEÇMİŞ.....	100

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
COVID-19	: Koronavirüs Hastalığı
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
KADES	: Kadın Destek Uygulaması
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PIE	: Person in Environment
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	: Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri
TÜSİAD	: Türkiye Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UNFPA	: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
VAWG	: Violence Against Women and Girls
YEPP	: Yerel Eşitlik Eylem Planı
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu
WHO	: World Health Organization

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Cinsiyete Göre İşletmelere İletilen Zorluklar.....	26
Tablo 2: İşgücü İstatistikleri 2019-2020.....	33
Tablo 3: Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasında Kadınların Maruz Kaldığı Şiddet.....	40
..	
Tablo 4: Covid-19 Sürecinde Ev İçi Şiddete Yönelik Önlemler Alan İşletmelerin Sayısı.....	47
Tablo 5: Covid-19 Pandemisinin Kadın Yaşamına Olan Etkileri.....	83
Tablo 6: Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Yapılan Çalışmalar.....	84

EKOLOJİK YAKLAŞIM BAKIŞ AÇISI İLE COVID-19 SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İNCELENMESİ

ÖZET

İZGİ, Elif Cemre. Ekolojik Yaklaşım Bakış Açısı İle Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2024.

Kuram ve yaklaşımlar, alanda uzman olan kişilerin vakaları daya iyi analiz etmelerine, vakalara uygun müdahale yöntemleri ve uygulamalar gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri de Sosyal Hizmet alanında önemli bir yeri olan Ekolojik Yaklaşımdır. Çalışmaya ilk olarak ekolojik yaklaşımın temelleri ve açıklanması ile başlanmıştır. Daha sonra son yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 süreci ve hassas/kırılgan gruplardan olan kadınlara olan etkilerine yer verilmiştir. Kadınlar üzerinde çok boyutlu ve derin etkilere sahip olan Covid-19’un en önemli etki konularından biri de şiddettir. Kadına yönelik şiddet, günümüzün en temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Her yıl kadına yönelik şiddet oranlarının arttığı Türkiye’de, Covid-19 dönemi, sorunu ivmelemiştir. Sorunun medyaya, sivil toplum kuruluşlarının raporlarına ve bakanlıkların verilerine yansıyan boyutları vahimdir. Bu çalışmada Türkiye’deki Covid-19 dönemine odaklanılarak, kadınlara yönelik şiddet ve kadınların şiddetten nasıl etkilendikleri incelenmiştir. Ayrıca pandemi döneminde özellikle büyükşehir belediyelerinin telefon hatlarının incelemesinin yapıldığı çalışmada literatüre özgün bir katkı sunulması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan güncel literatür taramasına ek olarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanında aktif rol alan sivil toplum kuruluşlarının raporları, araştırmaları ve görüşleri ile veri seti zenginleştirilmiştir. Bu kapsamda Türkiye genelinde kadına yönelik şiddet ile mücadele alanında faaliyet gösteren 10 sivil toplum kuruluşu ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Görüşmelerden edinilen bilgiler, ekolojik yaklaşımın çevresi içinde birey ilkesinden hareket ederek Covid-19 gibi önemli bir çevresel etkinin kadınlar üzerinde etkisi odağında incelenmiştir. Derneklerle yapılan görüşmelerden yola çıkılarak kapsamlı olarak Türkiye’de Covid-19 döneminde kadına yönelik şiddet incelendikten sonra ekolojik yaklaşım perspektifinden mikro, mezo ve makro boyutlarda değerlendirmeler yapılmıştır. Covid-19 gibi olağandışı durumlarda sivil toplum kuruluşlarının kadınların koruyucu ve önleyici mekanizmalara ulaşmasında ve olumsuz çevresel etmenlerin azaltılmasında önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Ekolojik yaklaşım, Kadın, Sosyal hizmet, Şiddet

INVESTIGATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN TURKEY DURING COVID-19 FROM THE PERSPECTIVE OF ECOLOGICAL APPROACH

SUMMARY

İZGİ, Elif Cemre. Investigation Of Violence Against Women In Turkey During Covid-19 From The Perspective Of Ecological Approach, (Master Thesis), Çankırı, 2024.

Theories and approaches help people who are experts in the field to analyze cases well, to implement appropriate intervention methods and practices in cases. One of these approaches is the Ecological Approach, which has an important place in the field of Social Work. The study first started with the basics of the ecological approach and its explanation. The Covid-19 process, which has affected the entire world in recent years, and its effects on women from vulnerable/sensitive groups, were subsequently discussed. One of the most important impact issues of Covid-19, which has multidimensional and profound effects on women, is violence. Violence against women constitutes one of the most fundamental problems of today. In Turkey, where the rates of violence against women are increasing every year, the COVID-19 period has accelerated the problem. The scale of the problem, which is reflected in the media, the reports of civil society organizations and ministerial data, is brutal. The study focuses on the period of Covid-19 in Turkey, examining violence against women and how women are affected by violence. In addition, it was aimed to make a unique contribution to the literature in the study, which examined the telephone lines of metropolitan municipalities, especially during the pandemic period. In addition to reviewing current literature, the study enriched the data set with reports, research and opinions from non-governmental organizations active in the prevention of violence against women. In this context, interviews were held with 10 civil society organizations active in the fight against violence against women across Turkey. In the interviews, data was collected using semi-structured interview questions. The information obtained from the interviews was examined with the focus on the impact of an important environmental impact such as Covid-19 on women by acting from the principle of the individual within the environment of the ecological approach. Following a comprehensive study of violence against women in Turkey during the Covid-19 period, evaluations were conducted from the perspective of an ecological approach in micro, mezzo and macro dimensions, based on discussions with the civil society organizations. In unusual cases such as Covid-19, civil society organizations have been found to play an important role in helping women reach protective and preventive mechanisms and in reducing adverse environmental factors.

Key Words: Covid-19, Ecological approach, Social work, Violence, Women

1. GİRİŞ

Şiddet, neredeyse tarihin başlangıcından beri var olmuş ve bütün engelleme çalışmalarına rağmen toplumlarda varlığını korumuştur. Şiddete maruz kalan ve şiddeti gösteren gruplar sürekli olarak değişse de şiddet zaman içinde farklı boyutlarda ve çeşitlerde varlığını göstermiştir. Bu şiddetten en çok etkilenen gruplardan biri de kadınlardır. Toplumlar, kültürler, değerler, yaşam biçimleri ve zaman dilimleri değişse de kadınlar şiddete maruz kalmışlar ve şiddete karşı savaşımlardır.

Şiddet kavramı dünyanın genelinde birçok can kaybına neden olan veba, çiçek hastalığı, tifüs, kolera, kanamalı ateş, İspanyol gribi, sars, domuz gribi, ebola ve son olarak da Covid-19 olmak üzere geniş çaplı salgınlar gibi pek çok zorlu süreçte de kendini göstermeye devam etmiştir. Zaten zorlu olan süreçleri insanlar için daha da zor hale getiren şiddet kavramı zamanla sadece fiziksel olmakla kalmayıp başka şekillerde varlık göstermiştir.

Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünya ile beraber Türkiye'yi de oldukça etkileyen Covid-19 pandemisi sadece sağlık alanında değil çıktığı ilk günden itibaren dünya üzerindeki tüm toplumları birçok alanda olumsuz etkilemiştir. Çoğu süreçte olduğu gibi Covid-19 pandemi sürecinde de bundan en çok etkilenen gruplardan biri kadınlardır.

Kadınlar gibi hassas gruplarla çalışan sosyal hizmetin temelinde yer alan ve birçok vakada kullanılabilen ekolojik yaklaşım birey-çevre ilişkisini odağına alarak sorunlara o şekilde yaklaşmaktadır. Ekolojik yaklaşım, insanlar ve çevreleri arasındaki karşılıklı ilişkilere odaklanmaktadır. Ekolojik yaklaşım, birey ve çevre uyumu, hayat stresörleri, stres ve stres ile başa çıkma, çevre ile ilişkili olma, baskı unsurları ve yaşam döngüsünü içermektedir.

Bu çalışmada da yaygın olarak kullanılan yaklaşım olan ekolojik yaklaşımın detaylı incelemesi yapılmıştır. Temelleri, açıklanması ve ekolojik yaklaşım ile ilgili güncel çalışmalara değinilmiştir. Ekolojik yaklaşım bakış açısı ile Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddet üzerinde incelemesi yapılmıştır.

Çalışmada temel olarak Türkiye’de Covid-19’un kadının yaşamına olan etkileri ve bu süreçte kadına yönelik şiddetin ne boyutta olduğu konusu, belirlenen sivil toplum kuruluşları ile yapılan görüşmeler ve çeşitli kurumlar tarafından yayınlanan veriler aracılığıyla incelenmiştir. Ayrıca Covid-19 sürecinde gerçekleşen kadına yönelik şiddeti önlemek için yapılan çalışmalara ve uygulamalara yer verilmiştir.

Bütün bu incelemeler sosyal hizmet perspektifinden yapılmış ve çalışmanın dayandırıldığı ekolojik yaklaşım bakış açısı çerçevesinde durum değerlendirilerek bu alanda yapılabilecek koruyucu ve önleyici çalışmalar üzerine önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın, alanda yapılacak başka çalışmalara da yarar sağlayacağı öngörülmektedir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Çalışmada kadına yönelik şiddet, şiddetin türleri, kadın şiddet ilişkisi ve sosyal hizmet yaklaşımlarından biri olan ekolojik yaklaşım bakış açısı ile Covid-19 sürecinde Türkiye’de yaşanan kadına yönelik şiddet incelenmiştir. Bu dönemde kadına yönelik şiddete karşı ne gibi çalışmalar yapıldığına da yer verilmiştir. Covid-19 sürecine kadın ekseninde bakılarak ve kadına yönelik şiddet incelenerek bu gibi riskli ve olağandışı durumlarda kadınların yaşadıkları zorlu durumlar veriler ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri ile ortaya konulmuştur. Çalışmanın temel amacı, öncelikle kadına yönelik şiddete dikkat çekerek özellikle pandemi gibi zorlu süreçlerde en çok etkilenen ve hassas gruplardan biri olan kadınların, şiddete maruz kalmalarının engellenmesi adına yapılacak önleyici ve koruyucu çalışmalar kapsamında bir yol gösterici olmasıdır. Bu çalışmada elde edilecek verilerin aynı zamanda ileride yapılacak olan çalışmalar için de kaynak oluşturması amaçlanmaktadır.

1.2 Çalışmanın Önemi

Sürekli değişim içinde olan dünyada yakın zamanda tüm toplumların etkilendiği ve zorlu bir süreç olarak geçirilen Covid-19 süreci hala devam etmektedir. Covid-19 süreci tamamen sona erse bile dünyada yeni hastalıkların ve olağandışı riskli durumların yaşanması kaçınılmaz. Bu gibi durumlardan en çok etkilenen gruplardan biri de kadınlardır. Kadınlar birçok açıdan olduğu gibi şiddete maruz kalma açısından da etkilenmektedirler. Kadına yönelik şiddet konusunda kadınların mücadelelerine

destek veren, onları doğru mekanizmalar ile buluşturan ve olumsuz çevresel etmenleri ortadan kaldırmak adına sivil toplum kuruluşları önemli çalışmalar yapmaktadırlar. Bu yüzden bu sürecin belirlenen sivil toplum kuruluşları ile birlikte daha yakından incelenmesi sorunları ortaya çıkarmak adına önemli olacaktır. Böylece sorunların çözümü konusunda önerilerde bulunulabilecektir.

1.3 Sınırlılıklar

Çalışmanın evreninin tüm kadın bireyler değil de kadın çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşlarından oluşması çalışma açısından ilk sınırlılıktır. Sivil toplum kuruluşlarının programlarının yoğunlukları ve konunun hassasiyet içermesi nedeniyle sivil toplum kuruluşlarına erişim açısından güçlüklerle karşılaşılması ve pandeminin izlerinin hala devam etmesi nedeniyle görüşmelerin ağırlıklı olarak online yapılması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Böylelikle belirlenen illerdeki görüşülen sivil toplum kuruluşlarının deneyim ve düşüncelerinin çalışma kapsamında paylaşılması olanaklı hale gelmiştir.

1.4 Sayıtlar

Bu araştırmada;

- Görüşme formundaki soruların kapsayıcı ve yeterli olduğu,
- Yarı yapılandırılmış görüşmenin bu çalışma için doğru bir araç olduğu,

-Çalışmaya katılan sivil toplum kuruluşlarındaki yetkililer tarafından sorulan sorulara elde ettikleri deneyimler ve veriler doğrultusunda doğru ve güvenilir cevaplar verildiği varsayılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Ekolojik Yaklaşım

Sosyal hizmet bakış açısında birey temel alınarak mikro, mezzo ve makro boyutlarda uygulamalar ve müdahaleler yapılmaktadır. Bu uygulama ve müdahaleler belirli kuram ve yaklaşımlar çerçevesinde yapılmaktadır. Böylece müracaatçıların sorunlarını etkili ve sağlıklı bir şekilde çözmelerine yardımcı olunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları da bu kuram ve yaklaşımları uygun vakalara göre uygulamaktadırlar. Bazen bir vaka için bir veya birden fazla kuram ve yaklaşım da uygulanabilmektedir. Ekolojik yaklaşım da sosyal hizmet alanında bilgi temelinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Bireyin içinde bulunduğu çevre onun işlevselliği üzerinde etkilidir. Çevre, bireyin işlevselliğinin etkinliğini artırabileceği gibi tersine işlevselliğinin engellemesi konusunda da etkin olabilmektedir. Birey ve çevre sürekli değişim halindedir ve birey ile çevre arasında bir uyum sağlanmak zorundadır (Sheafor ve Horejsi, 2015, s.27).

Ekolojik yaklaşım sosyal hizmet akademisyenleri olan Alex Gitterman ve Carel Germain tarafından 70'lerin sonunda ve 80'lerin başında sistem teorisinin bir başka dalı olarak ele alınmıştır. Her ne kadar sistem teorisine dayansa da ekolojik yaklaşımın kendine ait bir terminolojisi vardır. Ekolojik yaklaşım sistem teorisinin denge, sistem ve dengeleşim gibi hümanist olmayan dilinden dolayı sistem değerlendirmesinin ardından sosyal hizmet uzmanının yaşadığı yönlendirme eksiklikleri hissedildiği için ortaya çıkmış ve dikkate alınmıştır (Teater, 2015, s.33).

Sosyal hizmet uzmanları, etkili bir şekilde müdahaleleri planlamak ve sorunları daha geniş bir açıdan değerlendirmek için ekolojik yaklaşımı benimsemiştir. Sosyal hizmetin yoksulluktan kurtulma hedefini benimsediği 17. yüzyıldan beri ekolojik yaklaşım, sosyal hizmet uzmanlarının çevrenin birey gelişimi üzerindeki etkisine odaklanmasına yardımcı olan bir yol gösterici uygulama haline gelmiştir. Sosyal hizmetin uzun vadeli hedefi, toplumda önemli kişisel adalet kaygıları uyandırabilecek çevresel engelleri ve sosyokültürel önyargıları ortadan kaldırmak olmuştur (Cheung ve Leung, 2020, s.88).

Sosyal hizmette sorunların asıl kaynağı olarak bireyi gören tedavi odaklı yaklaşımların, medikal modelin ve kuramların önemini yitirmesiyle 1960'lerden sonra ekolojik yaklaşımın önemi artırmaya başlamıştır. Asıl olarak sorunun kaynağında ve çözümlenmesinde sadece bireyi ele almayarak çevreyi de bu sürecin her aşamasına dahil etmesi yaklaşımın önemini ve işlevselliğini artırmıştır. Zamanla da sosyal hizmet içindeki bilinirliği ve yaklaşımın vakalarda kullanımı giderek yaygın hale gelmiştir (Altındağ ve Ege, 2018).

Ekolojik yaklaşımı diğer yaklaşımlardan ayıran önemli bir özellik yaşayan dinamik etkileşimlerle ilgili olmasıdır. Burada vurgulanan asıl şey ise aktif katılımdır. Aktif katılım olarak birbirleriyle ve çevreleriyle dinamik transaksioonlara sahip insanlar örnek verilebilir (Acar ve Acar, 2002).

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde yaşanan bilimsel bilgi gelişiminin insan yaşamı üzerindeki etkileri birçok alanda önemli ilerlemelere katkı sağlamıştır. Çevresel yapıda meydana gelen ve davranış bilimlerinde yaşanan ilerlemeler, insan davranışının sadece kişisel özelliklere bağlı olarak anlamlandırılmayacağını, davranışın meydana gelmesinde çevresel faktörlerin de etkili olduğunu göstermiştir. Bu düşüncelerden yola çıkılarak oluşturulan ekolojik yaklaşım, bireyi çevresi içinde var olan; aile, arkadaşlar, iş hayatı, ekonomi, inanç sistemi ve eğitim gibi sistemlerle sürekli etkileşim içinde olan bir varlık olarak ele alır. Birey ile sosyal ve fiziksel çevre arasındaki etkileşim süreçleri üzerinde durarak, reformu ve tedaviyi kendi bünyesinde bütünleştirmiştir (Danış, 2006).

2.1.1 Ekolojik yaklaşımın özellikleri

Ekolojik teori, bireylerin çevreleri ile etkileşimlerini açıklayan bir bakış açısidir. İnsanlar aynı anda yakın çevre, küresel çevre, ulusal çevre ve kültürel çevre gibi birden fazla çevreyle ve sistemle meşgul olmaktadır. Ekolojik teori, bu sistemler ve çevreler arasındaki etkileşimi anlamak için bir bakış açısı sağlamaktadır (Barner, Okech ve Camp, 2017).

Ekolojik yaklaşım var olan sorunların, aileyi ve bu sosyal sistemin parçalarını oluşturan bireyleri etkileyen bağlamsal veya durumsal faktörlerin ışığında çözülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Eğer bir soruna dar değil de geniş bir bakış açısı ile bakılırsa, uygun müdahale ve önleyici strateji uygulanabilmektedir. Bu stratejiler, sadece tekil aileler düzeyinde değil, toplumsal düzeyde de müdahale etmeyi içermektedir (Wiehe, 1989).

Sosyal hizmet alanında birey, aile ve gruplar ile çalışılırken uygulama kısmında çevresi-içinde-insan (PIE) sistemi kullanılabilir. Bu sistem danışana bir bütün halinde odaklandığı gibi danışanı içinde bulunduğu bağlamdan ve o bağlamın üzerine yüklediği talep ve sınırlılıklardan bağımsız da görmemektedir. Bu sistem müdahale planı aşamasında faydalı bir katkı sağlamaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2015, s.271).

Kişi ve çevre uyumu, bireyin yaşam stresi veya zorluğuyla başa çıkmak için fiziksel, kültürel ve duygusal güçleri ile çevresel kaynakları arasındaki "uyum" algısını ifade etmektedir. Bir kişi kendisinde sorun veya stres yaratan bir olayla başa çıkmak için yeterli kaynaklara sahip ise çevre ile olumlu bir uyum yaşamakta ama çevresel veya kişisel olarak yeterli kaynağa sahip değilse kişi ve çevre arasında olumsuz düzeyde bir uyum gelişmektedir. Sosyal hizmet uzmanı, müracaatçının uyumunu şu yollarla geliştirmesine yardımcı olabilir:

- Danışanın yeni beceriler edinme, beklentileri değiştirme, motivasyonu artırma ve kişisel kaynakları harekete geçirme gibi uyumlu davranışlar geliştirmesine yardımcı olmak,

- Müracaatçının ihtiyaçlarına daha duyarlı olmaları için çevresindeki kişileri etkilemek,

- Müracaatçı ile çocuğu, eşi ve öğretmeni gibi çevreleri arasındaki iletişimi güçlendirmek (Gitterman ve Heller, 2011).

Ekolojik yaklaşımda, sosyal hizmet uzmanları uygulamalarında birey ve çevre etkileşimine odaklanmakta ve bireye yönelik müdahalelere ek olarak bireyin çevresinden de kaynaklanan sorunlara çözüm aranmaktadır. Uzmanlar, uygulamalarında bireyin çevre ile uyumlu iletişim ve etkileşim kurması için ekolojik yaklaşım kapsamında savunuculuk, organizatörlük ve arabuluculuk rollerini de üstlenmektedirler. Bu yaklaşımda çok boyutlu bir değerlendirme yapılmaktadır (Özkan ve Kılıç, 2014, s.74-75).

Bu dinamik yaklaşım kişiyi ve onun bir parçası olduğu sosyokültürel sistemlerin etkileşimini vurgulamakta, bütünleştirici bir tavır ile her sistemin fırsatlar ve riskler bakımından değerlendirmesine olanak vermekte, etkin ve birçok sosyal hizmet müdahalelerinin geliştirilmesine olanak vermektedir (Türkkan, Odacı ve Bülbül, 2021).

Ekolojik yaklaşımın vakaya uygulanmasında üç temel yarar vardır. İlk yaklaşımın insan davranışının oluşum etkenlerini anlama ve yorumlamaya olan yararı,

böylelikle sorunu genel hatları ile inceleyebilmek için geniş bir bakış açısı sunar. İkinci olarak birey, grup, aile ve toplumlar arasındaki ilişkinin ve alışverişin görülmesine olanak verir. Üçüncü olarak ise bireyin sorunların üstesinden gelme becerisi ve çevre adaptasyonu kapasitesi üzerinde durarak problemin çözümünde müracaatçı görüşü almasını sağlamasıdır (Danış, 2006).

Ekolojik yaklaşımda, çevresiyle devamlı etkileşim içinde olan bireylerin yaşadıkları problemlerin temelinde yine çevre ile karşılıklı etkileşim sonucunda oluşan sorunlar ön plana alınır. Sosyal işlevselliklerinde azalma meydana gelen bireylerin problem çözme yeteneklerinde de bir azalma yaşanabilmektedir. Bu durumda problemlerin çözümünde sosyal işlevselliğin artırılmasının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bireyin kendi kendine yeter hale getirilmesi ve bireyin problemlerin çözümünde kapsayıcı ve kalıcı etki yaratılması bu yaklaşımın asıl hedefidir. Yaklaşım, hem karma ve birçok müdahalenin yapılabilmesi açısından hem de problemin çözümünde çok boyutlu bir bakış açısı sunması açısından önemlidir (Altındağ ve Ege, 2018).

Ekolojik yaklaşım, dengesizliğe ve olumsuz birey-çevre uyumuna katkısı olan baskı ve ayrımcılığı engellemeye yönelik çalışmalar yaptığı için baskı karşıtıdır. Bireyler ve çevreleri arasındaki uyumu belirlemeyi ve ondan sonra bireylerin güç kazanımlarını ve hayatları üzerinde kontrol sahip olmalarını engelleyen etkenleri azaltmayı veya ortadan kaldırmayı hedeflediği için, yaklaşımın temelinde güçlendirme vardır. Baskı karşıtı uygulama göz önünde bulundurulurken sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı, müracaatçının kendi yaşam ve deneyimlerinin uzmanı olarak görüldüğü bir müdahale sürecini işbirliği içinde geçirmelidirler. Her müdahalede müracaatçının kendi hayatının kararlarını verebilecek özgürlükte olduğu vurgulanmalı ve kontrolün müracaatçıda olduğu hatırlatılmalıdır. Müdahale sürecinin sonunda da sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı arasında müracaatçının gelecekte karşısında çıkabilecek stresörler ve engeller hakkında konuşulmalı ve güçlendirme temelli bir yaklaşım sergilenmelidir.

Ekolojik yaklaşımın temelinde birey olduğu için yaklaşım bireyin kültürel değerlerine ve etik ilkelerine karşı saygılıdır. Müracaatçının her türlü farklılığına önem vermektedir. Yaklaşımı kullanarak çevresi içinde bireyi ele alan sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı, müracaatçının kültürel değerleri, sahip olduğu inançları ve kabulleri ile müracaatçının kişisel değerleri, inançları ve kabullerinin uyumunu öğrenmeli ve ona

göre hareket etmelidir. Ayrıca bu yaklaşımın kullanım dili insancıl olmalıdır. Önemli noktalardan biri de sosyal hizmet uzmanının ve müracaatçının uyum ve işbirliği içinde çalışması gerektiğidir.

Bu yaklaşımda uzman, müracaatçının kendi deneyimlerinin uzmanı olduğunu kabul eder ve kendi inançlarını, değer ve yargılarını müracaatçıya zorla kabul ettirmeye çalışmaz. Bazı durumlarda müracaatçının kültürünün ya da ya da içinde bulunulan toplumun baskın kültürünün ayrımcılık ve baskı yolu ile müracaatçının problemlerine katkısı olabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı böyle bir durum ile karşılaştığında birey-çevre uyumu yaratmak için çalışmalar gerçekleştirmesi gerekmektedir (Teater, 2015, s.44).

Bütün bu durumlara ek olarak sosyal hizmet uzmanı, müracaatçının değerlerinin, yargılarının, inançlarının ve kültürünün var olan probleme etkisinin olduğunu düşünebilir ve müracaatçının buna katılmadığı durumlar olabilir. Bu gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanı müracaatçının olumsuz etkilenmemesi için hem kendi değerlerine hem de mesleki etik ilkelere bağlı kalmalı aynı zamanda müracaatçının da düşünce ve duygularına önem vermelidir.

Ekolojik yaklaşımı temel alarak oluşturulan bir Yaşam Modeli kavramı da bulunmaktadır. Gitterman ve Germain tarafından geliştirilen Yaşam Modeline göre sosyal hizmetin temel amacı, insanlara yardım ederek onların hem çevresel ve kişisel güçlerini hem de kaynaklarını bularak değerlendirip onların yaşam stresörlerini hafifletmek veya bireyin çevresi ile arasına girerek daha yararlı kaynakların oluşturulmasına katkı sağlayıp bireylerin ihtiyaçlarını gidermek ve insan çevre uyumunu sağlamaktır (Teater, 2015, s.41).

Ekolojik yaklaşım, vaka odağı ve yönü için bir referans çerçevesi ve genel bir harita sağladığından, bu uygulama veya yaklaşım perspektifi uygulamak için kavramlar, yöntemler ve beceriler sunmaktadır. Sosyal hizmet uygulamasının Yaşam Modeli, ekolojik bakış açısıyla ilişkili birincil modeldir (Gitterman ve Heller, 2011). Yaşam modelinin temel amacı olumlu bireyler yaratmaktır. Olumlu insan da çevresi ile başarılı bir iletişim kuran, uyum sağlayabilen ve iyi yönde gelişimini sağlayabilen insandır.

Yaşam boyunca, insanlar birbiriyle ilişkili zorluklar ve stresörlerle karşılaşır. Bu stres faktörleri zor yaşam geçişleri ve travmatik olayları, çevresel baskıları ve kolektif yaşamdaki uyumsuzluklar gibi durumları içermektedir. Yaşam

modelli uygulamada, uzmanlar ve danışanlar yaşam stresörlerini değerlendirir ve müdahale eder. Yaşam geçişleri, ergenlik gibi gelişimsel geçişlerden ve sosyal geçişlerden oluşur ve yaşam geçişleri stresli, zor ve travmatik yaşam olaylarını içerebilmektedir. Aile, komşular ve arkadaşlar gibi sosyal ağlar kritik duygusal destekler sağlar. Bu sosyal ağlar yaşam streslerine karşı temel tampon görevi görürler (Gitterman ve Heller, 2011).

Sosyal Hizmet'in önemli kuramsal yaklaşımlarından olan ekolojik yaklaşımın birey ve çevre ilişkisi üzerine kabulleri, ekolojik yaklaşımı kadın ve şiddet odağında da incelenebilir kılmaktadır. Ekolojik yaklaşım, şiddete maruz kalan bireyin ve şiddeti uygulayan bireyin içinde bulundukları ve etkilendikleri çevresel etmenler ile beraber bir bütün olarak ele alınması bakımından önemli bir yaklaşımdır. Birey olarak kadının maruz kaldığı şiddetin çevresi içinde birey odağında incelenmesini ve Covid-19 gibi önemli çevresel etkiler odağında şiddetin kadının hayatını ne ölçüde etkilendiğini bu yaklaşım sayesinde açıklamak mümkün olmaktadır.

2.1.2 Ekolojik yaklaşım ile ilgili güncel araştırmalar

Ekolojik yaklaşıma dair güncel araştırmalara bakıldığında kadına yönelik şiddet konusunun bu yaklaşım odağında çeşitli çalışmalar ile ele alındığı görülmektedir. Ekolojik yaklaşımın yer aldığı hem kadın temelli hem de çeşitli konuları ele alan çalışmalar, bu yaklaşımın daha net açıklanmasına yardımcı olacak ve bu çalışmanın gerekliliğine vurgu yapacaktır.

Gök (2016) yaptığı çalışmada kadına yönelik şiddeti kuramsal temeller üzerinden incelemiş ve çalışmasında ekolojik yaklaşıma da yer vermiştir. Yapılan çalışmada ekolojik görüşün, kadına yönelik şiddetin nedenlerinin çok karmaşık ve iç içe geçtiğini savunduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada, kadının çeşitli nedenlerle sosyal hizmetlerden faydalanamaması, medyanın erkek egemenliğini savunması, kadının şiddete maruz kaldığında destek alamaması, bireyin çevresinde rol model aldığı kişilerin şiddet eylemlerinde bulunması ve toplumsal cinsiyet rolleri şiddeti ortaya çıkaran ve artıran nedenler arasında sayılabildiğine yer verilmiştir.

Yıldırım, Öztaş ve Hablemitoğlu (2013) tarafından yapılan çalışmada, bireysel ve çevresel faktörler ile bireyi çevresi içinde değerlendirme yaklaşımından hareketle şiddetin meydana gelmesi, nedenleri ve aile sağlığı üzerindeki etkileri ekolojik

yaklaşım düzleminde incelenmiştir. Ekolojik yaklaşımın, şiddet ile ilgili risk faktörlerinin belirlenmesi, şiddete yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler alınması konusunda yaygın olarak kullanıldığına çalışmada yer verilmiştir.

Kalkandeler (2020) şiddet gören kadınların intihar düşünceleri ve eylemleri hakkında nitel bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışmasında ekolojik sistem yaklaşımına yer vermiş ve çalışma bu şekilde temellendirilmiştir. Kadının bir birey olarak içinde bulunduğu mikro, mezzo ve makro sistemler üzerinden çevresi içinde birey incelemesi yapılmıştır. Şiddeti mikro, mezzo ve makro boyutlarda incelemenin öneminin yer aldığı çalışmada yine bu boyutlarda yapılabilecek önemli koruyucu ve önleyici çalışmalara yer verilmiştir.

Akbulut (2022) yaptığı nitel çalışmada kadınların aile içi şiddet deneyimlerini incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmada sosyal ekolojik model kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgiler ışığında şiddet mağduru kadınların yaşadıkları sosyokültürel çevrenin etkisiyle maruz kaldıkları şiddeti normalleştirdikleri ve gördükleri ilk şiddet eyleminden itibaren şiddeti hayatlarının bir parçası olarak kabullendikleri görülmektedir.

Çelik (2015) yaptığı araştırmada, eşlerine şiddet uygulayan ve bu nedenle ceza almış şiddet faili erkeklerin ekolojik kuram temelinde sistematik hale gelen mikro, egzo, mezzo ve makro düzey özellikleri, gereksinim duydukları hizmet modeli ve toplumsal cinsiyet algıları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, şiddet sorunun temel nedeninin toplumun cinsiyet algısını oluşturan ataerkil sistem ve onun kurumsal yansımaları olduğu düşüncesi benimsenmiştir.

Tekkas Kerman ve Betrus (2020) yaptıkları çalışmada, Türkiye'deki kadına yönelik şiddet ile ilgili literatürü birey, ilişki, toplumsal faktörler ve topluluk arasındaki karmaşık ilişkiyi dikkate alan sosyal ekolojik yaklaşıma göre incelemişlerdir. Çalışmada risk faktörleri, kadın haklarını ihlal eden kültürel uygulamalar ve önleme çalışmaları da dahil olmak üzere güncel uygulamalara ilişkin çeşitli ulusal ve uluslararası veri tabanlarından Türkçe ve İngilizce araştırma makaleleri ve yorumları incelenmiştir. İncelemede kadına yönelik şiddeti etkileyen çevresel faktörler olarak genç yaşta evlilik, düşük eğitim düzeyi, alkol kullanımı, çocukluk çağı travması ve istismar öyküsü, ilişki doyumunun düşük olması, zorla evlendirilme, yoksulluk, sosyal destek eksikliği, istihdam fırsatlarının eksikliği, erkeğin kadın üzerindeki üstünlüğünün ve egemenliğinin kültürel olarak kabul

edilmesi, şiddetin kabul görmesi, kültürel uygulamalar ve toplumsal düzeyde zayıf yasal yaptırımlar ortaya çıkmıştır.

Tarzia (2021) tarafından yapılan çalışmada yakın partner cinsel şiddeti ekolojik bir anlayış ile incelenmiştir. Çalışmada partner cinsel şiddetin çok önemli bir konu olmasına rağmen kadına yönelik şiddetin anlaşılmasına ve önlenmesine yardımcı olmak için geliştirilen ekolojik teoriler ve modeller bu konuyu ihmal etmiş veya dışladığına yer verilmiştir. Çalışmada yakın partner şiddetinde bireysel düzeydeki faktörler arasında cinsel deneyimsizlik ve mağdur için geçmiş travma, kırılgan erkeklik ve failler için cinsiyete hak kazanma duygusu yer almıştır. Topluluk düzeyindeki faktörler arasında da seks hakkında konuşmama, izolasyon ve destek eksikliği olarak tanımlanmıştır. Çalışmada elde edilen bir başka bulguya göre toplumsal düzeydeki faktörler arasında cinsel ilişkinin ikili ilişkilerde kadının bir görevi olduğu ve gerçek “tecavüzün” yabancılar tarafından işlendiği fikri yer alıyor.

Cheung ve Leung (2020, s.105-106) tarafından yapılan çalışmada, sosyal hizmet uygulamasına yönelik sosyal kültürel ekolojik çerçeveyi inşa etmek için ekolojik teori açıklanmaktadır. Danışanların mikro düzeydeki sorunlarının çevrelerindeki makro düzeydeki sorunlarla doğrudan veya dolaylı olarak nasıl ilişkilendirilebileceğini anlamak için uygulamanın değerlendirilmesi ele alınmıştır. Bu çalışma, danışanların sosyal-kültürel farkındalığının nasıl ölçüleceğini de 2 adet vaka üzerinden göstermektedir. Son olarak, sosyal kültürel ekolojik perspektifinden klinik becerilerin uygulanması, danışan-çevre faktörlerinin kültürel olarak değerlendirmesi ve ruh sağlığı hizmetlerini iyileştirmeye yönelik etkili bir planın yetkinlik temelli değerlendirmesi yapılmıştır.

Levická ve Vaceková (2021) tarafından yapılan çalışmada ekolojik sosyal hizmetin Slovak sosyal hizmeti açısından zorluğu incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, günümüzde bir sosyal hizmet alanı olarak çalışılan ekolojik sosyal hizmetin temel varsayımlarını sunmak ve Slovak ortamında kuruluş olanaklarını ana hatlarıyla ortaya koymaktır.

Paslı (2017) yaptığı çalışmada, cinsel istismar olgusunu ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesinde analiz etmiştir. Çocuğun bireysel özelliklerinin, ailesi-yakın akrabaları-öğretmenleri ile olan ilişkilerinin ve ailenin özelliklerinin risk faktörü olarak istismarı açıklayabilmede ve sorunun üstesinden gelebilmede önemli olduğundan bahsedilmiştir.

Nadir (2011) yaptığı çalışmada ekolojik sistem perspektifi odağında ele aldığı suça yönelen çocuk ve ailesi hakkında bir vaka incelemiştir. Yapılan çalışmada, çocuk suçluluğu konusunda ekolojik sistem perspektifinin bireyleri, aileyi ve aileyi içeren sistemleri ve bu sistemlerin birbirleri ile etkileşimlerini anlamak ve değerlendirmek açısından önemli bir araç olduğu ortaya konulmuştur.

Zorbaz ve Bilge (2019) yaptıkları çalışmada, suça sürüklenen çocukların psikososyal durumlarının değerlendirilmesinde ekolojik sistem yaklaşımının kullanılmasını bir vaka üzerinden incelemiştir. Çalışmada, Ankara Çocuk Mahkemesine bir kişinin yaralanmasına sebep olma suçundan hakkında dava açılan 16 yaşındaki M. ile hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonunda ekolojik sistem yaklaşımının suça sürüklenmiş çocukların değerlendirilmesinin yapılmasında etkili bir biçimde kullanılabileceği görüşüne ulaşılmıştır.

Ersoy ve Tuğral (2020) tarafından yapılan çalışmada, hastalığı nedeniyle eğitimini evde sürdürmek zorunda kalan bir öğrenciye güçlendirme yaklaşımından ve ekolojik sosyal hizmet müdahalesinden yararlanılarak uygulanan sosyal hizmet müdahalesi anlatılmıştır. Sorunun nedeni ile ilgili bilgiler toplanmış, analiz edilmiş ve birey, ailesi ve öğretmenleri ile çeşitli görüşmeler yapılarak süreç olumlu bir şekilde yönetilmiştir. Çalışma, hem çocuğu hem de çocuğun çevresindeki sistemleri incelemiş ve sorunları hem önleyen hem de çözen farklı müdahale yöntemleri geliştiren okul sosyal hizmetinin gerekliliği göstermiştir.

Türkkan, Odacı ve Bülbül (2021) tarafından yapılan çalışmada çocuk istismarı ve ihmali ekolojik bir yaklaşım temelinde incelenmiştir. Ekolojik yaklaşımın görüşüne göre çocuk istismarının, tek başına bir etkinin değil, birçok faktörün etkileşimi sonucunda meydana gelmekte olduğundan bahsedilmektedir. Çalışmada yer alan temel görüş, istismar ile ilgili araştırma ve uygulamaları yürütmek için bu modelin sistematik bir çerçeve sağladığı ve istismarı-ihmali anlamak için de en kapsamlı model olduğudur.

Pura (2021) çalışmasında, okullarda sosyal hizmet sürecinde ekolojik yaklaşım ile değerlendirme yapmanın temel özelliklerini sunmaktadır. Öğrencileri etkili bir şekilde değerlendirme ve tedavi etme becerisi, okul sosyal hizmet uygulamasının merkezinde yer almaktadır. Çalışmada verilen bilgilere göre okuldaki sosyal hizmet

uzmanları, çocuğun ailesini ve yaşadığı yeri dikkate alan ekolojik bir bakış açısı ile öğrencilerin değerlendirilmesine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Gençtanırım (2015) yaptığı çalışmada, ekolojik yaklaşım odağında ergen intiharlarının nasıl önlenebileceğini incelemiştir. Ekolojik yaklaşım bakış açısına göre çeşitli faktörler bir araya gelerek ergenlerin intihar riskini artırdığı belirtilmiştir. Bu çalışmada vurgulanan yer, ergen intiharları için ekolojik yaklaşımın sadece bir basamağında bulunan risklerin önlenmesinde ya da risklere müdahale edilmesinde tek bir basamağa yönelik çalışmalar yapmanın yetersiz olacağı görüşüdür.

Ege ve Erbay (2022) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin geleceğe dair beklentileri ekolojik yaklaşım odağında incelenmiş ve bu beklentiler ergenlik tecrübeleri üzerinden görünür kılınmıştır. Bu araştırmada 2016-2017 eğitim döneminde Ankara’da lisede öğrenim gören 397 ergen ile çalışılmıştır. Araştırmada iş ve eğitim beklentilerinin ergenler için ilk sırada olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle ailesinin ekonomik açıdan durumunun iyi olduğunu düşünen ergenler ve gelecek adına umutlu olduğunu belirten ergenler için gelecek beklentisinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bu çalışmada ergen ekosisteminin, aile ve okulun ergen için gelecek beklentisi açısından anlamı ortaya konulmuştur.

Cox, Beasley ve Hardin (2022) tarafından yapılan çalışmada sosyal hizmet teorisi olan ekolojik sistemler teorisi’nin spor yöneticiliği müfredatına uygulanması üzerine inceleme yapılmıştır. Spor yönetimi müfredatında ve derslerinde ekolojik sistemler teorisini öğretmek, çeşitliliği artırmanın ve dersleri öğretmenin bir yolu olarak bu yaklaşım kullanılmalıdır sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekolojik sistemler teorisinin spor yönetimi eğitiminde uygulanması, spor yönetimi öğrencilerini çeşitlilik ve kapsayıcılık hakkında daha derin bir anlayış sağlayacak, bu kavramları spor yönetimi kararlarında ve politikalarında nasıl uygulayacakları konusunda bilgi vererek eğitimcilere organizasyon kültürüne çeşitliliği yerleştirme konusunda yardımcı olacak değerlendirmesi yapılmıştır.

Creamer (2019) tarafından yapılan çalışmada siyahi sağır kişileri aileleri ve sosyal sistemleri bağlamında anlamak ve güçlendirmek için ekolojik ve sistem perspektifleri ele alınmıştır. Çalışmada Amerika, Afrika, Karayip ülkeleri veya diğer ülkelere gelen Afrikalı Amerikalı sağır kişiler veya siyahi sağırılar hakkında çalışılmıştır. Öğrenme hedefleri, siyahi aileler içinde sağır üyelerle ve siyahi sağır kişilerle ilgili sosyal sistemler arasındaki ilişkileri anlamak ve aile sistemini ayarlamak

için yeni müdahaleler planlamak ve uygulamak için ekolojik ve sistem yaklaşımını incelenmiştir.

Barner, Okech ve Camp (2017) tarafından yapılan çalışmada insan ticaretine müdahale için ekolojik yaklaşım önerilmektedir. Çalışmada yazar, bu soruna yeterince dikkat çekilmediği düşünülmektedir. Ekolojik bakış açısının uygulayıcıların, araştırmacıların ve politika yapıcıların sorunu daha iyi anlamalarına yardımcı olacağı çalışmada yer almaktadır.

2.2 Şiddet

Şiddetin bir sorun olarak büyük ölçüde görmezden gelinmesinin bir sebebi, sorunun net olarak bir tanımının olmamasıdır. Şiddeti kimin hangi amaçla tanımladığına bağlı olarak, şiddet kavramını ele almanın birçok yolu vardır. Şiddet kavramına bakıldığında son derece yaygın ve karmaşık bir olgu olduğu görülmektedir. Davranış olarak nelerin kabul edilebilir nelerin kabul edilemez olduğuna ve nelerin zarar teşkil ettiğine dair kavramlar, kültürler, değerler ve sosyal normlar geliştikçe sürekli olarak değişmektedir. Dünya genelindeki çok çeşitli ahlaki kurallar, şiddet konusunu küresel olarak ele alınması en zor ve hassas konulardan biri haline getirmektedir (WHO, 2002, s.4). Şiddet, yaşanan toplumda gizli kalan, şiddete maruz kalınsa bile ihbar edilmekten kaçınılan son derece önemli toplumsal bir sorundur (Adibelli, Sümen ve Teskereci, 2021).

Şiddet edebiyat, felsefe, din, psikoloji, sosyoloji, biyoloji ve tarih gibi pek çok alanla ilgili olan çok boyutlu ve yönlü bir kavramdır. Şiddet kavramı, modern Arapçada ‘eunf (عنف)’ demektir ve İngilizcede ise violence kelimesiyle karşılanmaktadır. Dil bilimciler şiddet kelimesinin içeriğinde “güç, baskı, yiğitlik, sertlik, gözü karalık, zorlama, kıtlık, acımasızlık, aşırılık, kabalık, tecavüz, zorbalık, gaddarlık, saldırı, saldırganlık” gibi anlamlar olduğunu söylemektedirler. Teknik olarak şiddet olgusu siyasi, ideolojik, iktisadi ve bunun gibi çeşitli sebeplerden kaynaklanan çifte standartlı, değişken ve tutarsız bir kullanım çeşitliliğine sahiptir. Kimine göre şiddet içeren bir eylem diğerlerine göre şiddet içermeyebilmektedir. Genel olarak şiddet, biri ya da birilerine baskı ve güç uygulayarak bireylerin ruhsal

veya bedensel açıdan olumsuz olarak etkilenmelerine sebep olan bireysel ya da toplu hareketlere verilen addır (Gül, 2021).

Şiddet kavramına dair çalışmalar incelendiğinde şiddetin aşağıdaki tanımları ön plana çıkmaktadır:

-Şiddet bilerek ve isteyerek birine kötülük yapmayı içeren bir davranış türüdür.

-Şiddet canlı, cansız, bireysel veya çoklu olarak karşılıklı bir şekilde uygulanabildiği gibi birey kendi kendine de şiddet uygulayabilmektedir.

-Şiddet fiziksel, psikolojik, sözlü veya ima yoluyla da uygulanabilmektedir.

-Şiddet kavramına yönelik algılar ve tutumlar içinde bulunulan zamana, mekâna, sosyal çevreye, eğitime ve kültüre göre farklılaşabilmektedir (Karşlı, 2016).

Toplumun bir parçası olarak yaşayan bireylerin içinde şiddet olayları ile olan çatışmaların, toplumsal yaşamın bir parçası olarak görülmesi gerekmektedir. Hem çatışmayı anlama hem de çatışmanın çözülmesi konusunda bireylerin becerilerini geliştirmesi de gerekmektedir. Yapısallaşan şiddetin bitirilebilmesi için otoriter ya da geleneksel yapıların geliştirilmesi ve sosyal davranışları etkileyen kalıplaşmış değerlerin, çağın ihtiyaçlarına göre değiştirilmesi gerekir. Temel değerlerin hem uzlaşmacı hem de barışçıl olması gerekmektedir (Kocacık, 2001).

Saldırganlık, nesnelere veya insanlara karşı anti-sosyal davranışı, kendine zarar vermeyi veya dışsallığı kışkırtabilecek olumsuz bir dürtü olarak kabul edilir. Saldırganlık, ciddi şiddet olgusuna yol açabilmekte, birine boyun eğdirme ya da birini sömürme gibi yıkıcı biçimlerde ifadesini bulabilmektedir. Saldırganlığın biçimleri özel yaşamda veya toplumsal ilişkilerde görülebilmektedir. Şiddeti oluşturan birçok dinamik, genellikle yıkıcı saldırganlık senaryolarına ve olası nesiller boyu travma ve şiddet aktarımına neden olabilmektedir (Mazza ve diğerleri, 2020).

2.2.1 Şiddetin türleri

Yöyen (2017) tarafından üniversite öğrencilerinde kişilik özellikleri ve şiddet türleri arasındaki ilişkiyi incelemek için bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın

sonucunda “kişilik özellikleri” ile “şiddet türleri” arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve şiddet türlerinin kişilik özelliklerini yordayabildiği görülmüştür. Buna göre;

-Sözel şiddet, dışadönüklüğü pozitif, içedönüklüğü ise negatif yönlü,

-Dolaylı saldırganlık, düşmanlık, dışadönüklük ve dağınıklığı pozitif, sorumluluk ve duygusal dengesizliği ise negatif yönlü,

-Düşmanlık, içedönüklük, sorumluluk, duygusal dengesizlik ve yeniliğe kapalı olmayı pozitif, dışadönüklüğü ise negatif yönlü,

-Öfke, içedönüklük, dağınıklık, duygusal dengesizlik ve gelişime açık olmayı pozitif yönlü,

-Fiziksel şiddet, yumuşak başlılık ve bireyin gelişime açık olmasını negatif yönlü yordamıştır.

Şiddetin varlığı çok boyutludur ve bu çok boyutluluk şiddet türlerinin de çeşitli olmasına sebep olmuştur. Şiddetin genel çerçevede türleri 5 başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve siber şiddettir.

2.2.1.1 Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet en çok görülen şiddet türlerinden biridir. Bu şiddet türünde birey, fiziksel bir güç kullanarak karşısındakine zarar verir. Fiziksel şiddeti uygulayan bireyin amacı karşısındakine karşı bir üstünlük kurmak ya da karşısındaki kişi üzerinde kontrol sağlamaktır. Bu şiddet türü döngü haline gelebilmektedir. Bu şiddet türünde birey karşısındakine, fiziksel üstünlük sağlayarak bedenini ya da bir eşyayı kullanarak karşısındakine zarar verebilir. Fiziksel şiddet orantısız olabilmekte ve sonuçları da ölümcül olabilmektedir.

Birini fiziksel olarak yaralamak, tokat atmak, işkence yapmak, ellerini ayaklarını ezmek, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak ve birinin sağlık hizmetlerin erişmesine engel olmak gibi bazı davranışlar fiziksel şiddete örnektir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016, s.7).

İnsanlar kendilerini karşısındakine gösterme konusunda bazen ilkel davranışlar gösterebilmektedirler. İletişimi yüksek sesle konuşarak sağlamak, kırıncı söylem veya şiddet dili kullanmak normal bir iletişimden farklı olarak isteği dikkat çekmek olan kişilerin yaptıkları davranışlardır. Bu davranışlar, genellikle kişilerin özgüvenlerindeki eksikliklerden meydana gelmektedir. Kişi kendini yetersiz ve eksik hissettiği zaman

sosyal ilişkilerde bir güç göstergesi ve dikkat çekme aracı olarak şiddeti ve saldırganlığı kullanabilmektedir (Yıldırım, 2019).

2.2.1.2 Cinsel şiddet

Cinsel şiddet, zorlayıcı ve zarar verici cinsel davranışlardır. Bu şiddet türü evlilik içinde de evlilik dışında da olabilmekte, birey tanımadığı ya da tanıdığı birinden de bu şiddeti görebilmektedir. Ayrıca bu şiddet türü, cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli şeyler paylaşarak kişiyi rahatsız etmek, istenmeyen cinsel sözler söylemek, istenmeyen cinsel davranışlarda bulunmak ve birinden cinsel anlamda ticari amaçla yararlanmak demektir. Cinsel şiddete her yaş grubundan ve cinsiyetten birey maruz kalabilmektedir. Cinsel şiddet mağdurları zaman zaman yaşadıkları şiddeti çeşitli nedenler ile saklayabilmektedirler.

Bir bireyi istemediği yer ve zamanda cinsel ilişkiye, kürtaja veya enseste zorlamak, zorla evlendirmek, cinsel içerikli rahatsız edici davranışlarda bulunmak ve bireyin cinsel organlarına zarar vermek cinsel şiddettir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016, s.8).

2.2.1.3 Psikolojik şiddet

Günlük hayatta bireylerin en çok karşılaştıkları şiddet türlerinden biri psikolojik şiddettir. Bu şiddet türünde yaş, dil, din, ırk veya cinsiyet ayrımı yoktur ve ayrım olmaksızın her birey psikolojik şiddete maruz kalabilmektedir. Psikolojik şiddet, maruz kalan bireyde derin psikolojik hasarlara neden olabilmekte ve psikolojik şiddete maruz kalan birey yaşadığı duygusal hasarlar sonucunda bu şiddeti uygulama eğilimi gösterebilmektedir. Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi bu şiddet türüne de en çok hassas ve kırılgan gruplar maruz kalmaktadırlar.

Bir bireyin üzerinde sistemli olarak baskı kurmak, birini duygusal olarak aşağılamak ve sömürmek, korkutmak, küçük düşürmek, hakaret etmek, bağırarak ve toplumdan soyutlamak gibi eylemler psikolojik şiddettir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021, s.15).

Fiziksel şiddet türü gibi hemen fark edilebilir olmadığı için duygusal şiddetin anlaşılması zor olabilmektedir. Duygusal şiddet, kadınların psikolojik açıdan olumsuz etkilenmelerine sebep olan söylem ve eylemler ile gerçekleştirilir. Duygusal şiddet, bireyi sosyal destek mekanizmalarından uzaklaştırmak, bireyin yapabilirliklerini

engellemek, bireyin gücünü kırmak ve bireyin özgüvenini azaltmak için görülen şiddetten kurtulmak adına bir adım atmaktan alıkoymaktadır (Orbay, 2021).

2.2.1.4 Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet, bireyin ekonomik açıdan eylemlerinin kısıtlanması, tamamen elinden alınması veya başkaları tarafından kontrol edilmesidir. Bu şiddet türüne genellikle kadınlar ve çocuklar maruz kalmaktadırlar. Ekonomik şiddet türü maddi açıdan başka birine bağlı olmak anlamına da geldiği için kişinin özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Ekonomik şiddet türü zamanla diğer şiddet türlerine de yol açabilmektedir.

Ekonomik şiddet türü bireyi yoksullaştıran, başkalarına bağımlı yapan, bireyin üzerinde çeşitli ekonomik yaptırımları olan, bir iktidar ve tehdit aracıdır. Eğer ekonomik şiddet, maruz kalanlar tarafından kabullenilirse bu şiddetin varlığının fark edilmesi ve önüne geçilmesi engellenir. Ekonomik şiddetten en çok etkilenen gruplardan biri olan kadınlar, ekonomik şiddete hem ev içinde hem de ev dışında maruz kalabilmektedirler (Köprülü ve Avcı, 2022).

Ekonomik şiddet ile beraber kadınlar yoksullaşmakta ve bu yoksulluk düşük sosyal statü, iş gücüne düşük düzeyde katılım, düşük eğitim ve çalışma düzeyi, kendini güçsüz hissetme ve şiddetin normalleştirilerek devam ettirilmesi gibi durumlara neden olabilmektedir. Kadınlar genellikle şiddeti çözümü olmayan bir sorun olarak görmekte ve şiddetten ancak bir ömür tehlikesi mevcut olduğunda kaçınmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle ekonomik şiddet türü kadının hayatında varlığını uzun süre devam ettirebilmektedir (Sallan Gül, 2013).

2.2.1.5 Siber şiddet

Siber şiddet, teknolojinin gelişmesi ile varlığını göstermeye başlamıştır. Bireylerin birbirlerine telefon ve bilgisayar gibi teknolojik araçlar aracılığıyla sanal ortamlarda gösterdiği şiddet türüdür. Sonuçları ciddi olabilmektedir.

Siber şiddet, bireyin cinsel, fiziksel, ekonomik ya da psikolojik açıdan zarara uğraması ile sonuçlanan eylemler aracılığıyla sömürülmesini kapsamaktadır. Bu şiddet türü kişisel bilgileri izinsiz bir şekilde ele geçirme, pornografi, siber takip, cinsiyet ile ilgili saldırı ve hakaret, ölüm ve tecavüz tehdidi gibi çeşitli biçimlerde de görülmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021, s.16).

Bu şiddet türünden en çok etkilenen gruplar çocuklar ve gençlerdir. Zamanlarının çoğunu teknolojik araçlar kullanarak geçiren bu gruplar sosyallikten uzaklaşabilmekte, bağımlı olabilmekte ve siber zorbalığa maruz kalabilmektedirler. Çocuklar ve gençler arasında gelişen geleneksel şiddet ve zorbalık içeren davranışlar artık internet üzerinde meydana gelmektedir. Bilerek ve isteyerek kişisel web sitesi çökertme, bilinmeyen çağrılar, kimin gönderdiği belli olmayan spamlar, mağdurun mesajlarına girmesini engelleme, cep telefonu, e-posta ve mesaj ile bireye zarar verme gibi davranışlar siber zorbalıktır (Korkmaz, 2016).

2.3 Türkiye’de Kadın ve Şiddet

Bireyler arasında sağlıklı bir ilişki olması demek hiç çatışma yaşanmayan bir ilişki demek değildir. Önemli olan ilişkilerde çıkan sorunların ne kadar sağlıklı bir şekilde çözülüp çözülmediğidir. Sağlıklı bir şekilde sorunların çözülebilmesi için de toplumsal yaşamın bir parçası olan bireyin, önce kendini tanıması ve empati yeteneğini geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca birey, çatışmayı çözebilme ve sağlıklı iletişim kurabilme konusunda kendisini geliştirmeli eğer ihtiyacı varsa da alanında uzman kişilerden yardım almalıdır (Kocacık, 2001).

İnsanlık tarihi süresince bireylerde farklı düzeylerde ve biçimlerde ortaya çıkabilen şiddet kavramı, bir insan hakları ihlalidir. Şiddetten en çok etkilenenlerden olan kadınlar çoğunlukla, şiddete maruz kalmanın bir sonucu olarak fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal anlamda olumsuzluklar yaşayabilmektedirler. Yapılan araştırmaların verileri incelendiğinde Türkiye’de yaşayan her 100 kadından 42’sinin şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır. Evrenselleşen kadına yönelik şiddet olgusuna karşı, Dünya’da ve Türkiye’de birçok STK’nın, toplulukların ve devlet kurumlarının yürüttüğü şiddete yönelik önleme politikaları bulunmaktadır. Bu politikaların hedeflerin, kadına yönelik şiddeti toplumsal boyutta bir sorun olarak ele alınması, devletin ve toplumun tüm organlarının işbirliğiyle çözüme yönelik uygulamalar yapılması ve bu uygulamaların toplumsal boyutta bir zihniyet değişikliğine yol açmasıdır (Çalışkan ve Çevik, 2018).

Hala dünya üzerinde var olan topluluklarda çoğunlukla kadınların ülke, din, dil, etnik köken, ırk, sosyal veya ekonomik statüler ayrımı olmaksızın toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kaldıkları bilinmektedir. Şiddet olgusu hakkında yapılan çalışmalarda, genellikle kadının şiddete maruz kalan ve erkeklerin ise şiddetin faili

olan taraf olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin sosyokültürel yapısından dolayı var olan ataerkil yapı, kadına yönelik şiddetin bir hazırlayıcısı ya da nedeni olabilmektedir (Arabacı ve Uygun, 2022).

2.3.1 Yasal ve kurumsal düzenlemeler

Türkiye'de kadına yönelik şiddet, kadınların 1987 yılında kadına yönelik şiddeti meşru hale getiren bir yargı kararını protesto etmek için eylem yapmaları ile gündeme gelmiştir. 1988 yılında 'Bağır Herkes Duysun' çalışması, şiddete maruz kalanların deneyimlerine ve şiddeti engellemeye yönelik analizlere yer veren ilk yayındır. 1989'da Ankara'da başlayan Bedenimiz Bizimdir-Cinsel Tacize Hayır kampanyası ve İstanbul ilinde Mor İğne dağıtma eylemi ses getiren bir hareketler olmuştur. 1990 yılında SHÇEK, şiddete maruz kalan kadın ve çocuklar için ilk kadın konukevlerini açmıştır. 2000'de kadın ve çocuklara yönelik rehberlik hizmeti için Alo 183 Hattı faaliyete girmiştir. Şiddete uğrayan kadınlar için 2004 yılında yeni düzenlemeler içeren 'Yeni Türk Ceza Kanunu' kabul edilmiştir. Ayrıca, TBMM'de kadınlara yönelik şiddetin nedenlerinin araştırılması ve gereken önlemlerin belirlenmesi için Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Bu mücadele, 2004-2010 tarihleri arasında Amnesty International'ın destekçisi olduğu Kadına Yönelik Şiddete Son kampanyası ve BM Nüfus Fonu'nun 2005 yılında başlattığı Kadına Karşı Şiddete Son kampanyaları ile devam etmiştir (Ündücü, 2016).

Türkiye'de kadına yönelik şiddet ile etkin ve etkili mücadele edilmesi için 1998 yılında 4320 sayılı yasa çıkartılmış daha sonra 2012 yılında bu yasa tekrar gözden geçirilmiştir. Böylece Türkiye'nin de dâhil olduğu İstanbul Sözleşmesinin gereklilikleri çerçevesinde 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa" çıkartılmıştır. Yasa ile beraber şiddetle mücadelede kapsamında tek adım sistemi olan ŞÖNİM'ler kurulmuştur. Kadına yönelik şiddetin izlenmesi ve önlenmesi için kadınlara destek hizmetlerinin verilmesinde ve koordine edilmesinde başvurulacak 'tek kapı' mantığı içinde çalışmalar yürütülmesi ve Türkiye'de yaygınlaştırılması planlanmıştır. 6284 sayılı yasanın olması gerektiği şekilde uygulanmasında, ŞÖNİM'ler ile beraber diğer kurumlar, barolar, yerel yönetimler, kolluk kuvvetleri, kadın sivil toplum kuruluşları, adli kurumlar ve sağlık kuruluşları işbirliği içinde olmuşlardır (Şen, 2018).

ASHB bünyesinde kadına yönelik şiddet alanında kurum olarak ŞÖNİM ve Kadın Konukevleri hizmet vermektedir. Bu kurumlarda şiddete maruz kalan kadınlara

ve onların çocuklarına, koruyucu ve önleyici tedbirler sağlanmaktadır. ŞÖNİM'de aynı zamanda şiddete meyilli ya da şiddet uygulama ihtimali olan bireyler için “Öfke Kontrolü ve Şiddet Konusunda Farkındalık Sağlanması” gibi programlar uygulamaya konulabilmektedir (Karahan, Arpacı ve Esen, 2022).

Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları, 1998 yılından beri toplantılar yaparak farklı şehirlerde yaşadıkları şeyleri paylaşmak ve mevcut sorunlara yönelik çözümler üretmek için sığınak kurultayları düzenlemektedirler. Türkiye’de sığınak ve kadın danışma merkezlerinin sayılarının artmasına rağmen sığınaklarda yaşayanların ve orada çalışanların sorunları hala devam etmektedir (Kaptanoğlu, 2018, s.142).

2.3.2 Kadına yönelik şiddet ile ilgili akademik araştırmalar

Akkuş ve Yıldırım (2018) tarafından yapılan bir araştırmada kadına fiziksel şiddet uygulamamış ve uygulamış erkeklerin toplumsal cinsiyet algıları ile şiddet uygulamaları arasındaki ilişki ve şiddeti gerçekleştirmeye etki eden diğer faktörler incelenmiştir. Araştırma, Merkezefendi Devlet Hastanesinde çalışan erkek personel ve erkek hastalar ile yapılmıştır. Araştırmaya toplamda 386 erkek katılmıştır. Sonuçlara göre, araştırmaya katılan erkeklerin %13,7’si bir kadına fiziksel şiddet uygulamıştır. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler diğerlerine göre toplumsal cinsiyet algıları konusunda daha eşitsizlik temelli bir görüşe sahiptirler. Eşin eğitim düzeyi, çalışma hayatı, evlenmek şekli ve çocuk sayısı gibi faktörlerin kadına şiddet uygulama konusunda etkili belirleyiciler olduğu görülmüştür. Bireylerin toplumsal cinsiyet tutumları kadına yönelik fiziksel şiddet uygulama konusunda etkilidir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2021) tarafından hazırlanan ve TBMM Kadına Yönelik Şiddet Araştırma Komisyonu’na 28 Nisan 2021 tarihinde sunulan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008 ve 2014” adlı

Çalışmada 15-59 yaşı aralığında 7.462 kadın ile görüşölmüştür. Rapordaki bazı veriler şu şekildedir;

-Eş veya birlikte olunan kişi tarafından maruz kalınan şiddet yaygınlığı, duygusal şiddet/istismarı %44, fiziksel şiddet %36, cinsel şiddet %12, fiziksel ve/veya cinsel şiddet ise %38 oranındadır.

-Yaşı göre fiziksel ve/veya cinsel şiddete yaşamının herhangi bir döneminde en çok %43 oranla 45-59 yaş aralığında maruz kalınmıştır.

-Medeni duruma göre fiziksel şiddete yaşamının herhangi bir döneminde maruz kalan kadınlar evli olanlarda %36, eşi vefat edenlerde %45, boşanmış/ayrı yaşayanlarda %75 oranındadır.

-Şiddet yaygınlığında, 18 yaşından önce yani çocuk yaşı evlenenler yaşamın herhangi bir döneminde Fiziksel şiddete %48, cinsel şiddete %19, Duygusal şiddete/istismara %51 oranında maruz kalmışlardır.

-Toplam genel verilere bakıldığında 10 kadından 3'ünün eğitimi engellenmiş, 10 kadından 1'inin çalışması engellenmiş, 4 kadından 1'i yaralanmış, 10 kadından 3'ü intihar düşüncesi sahip olmuş ve 10 kadından 1'i intihar girişiminde bulunmuştur.

-Kadınların %44'ü şiddet ile ilgili daha önce hiç kimse ile konuşmamış ve kadınların %89'u şiddetten sonra hiçbir yere başvuru yapmamıştır.

Törer (2020) tarafından kadına yönelik şiddetin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada 30 kadın ile görüşmeler yapılmış ve veriler incelendiğinde katılımcıların hepsi yakınları olan erkekler tarafından, hem psikolojik hem de fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. 30 kadından 24'ü ekonomik şiddete ve 12'si cinsel şiddete maruz kalmıştır. Kadınların eğitim düzeyleri de ne olursa olsun şiddetin her türüne maruz kalmışlardır. Özellikle 30 kadından 10'unun sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olması ve şiddetin her türüne maruz kalmaları eğitim düzeyinin şiddeti belirlemede ya da engellemede yeterli bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ayrıca 23 evli kadından, 7'si 18 yaşından önce evlilik yapmış yani çocuk yaşı evlenmişlerdir. Erken yaşı gerçekleşen evliliklerinde kendi rızaları olduğunu söyleyen kadınlar, bu evlilikleri aile içi şiddetten kaçmak için yaptıklarını belirtmişlerdir. Erken yaşı aile

baskısı ile ve ailenin rızası olmadan evlenen 3 kadın da evliliklerin de şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2022) tarafından yayınlanan Nisan 2022 Raporuna göre;

-24 Kadın Cinayeti, 16 Şüpheli Kadın Ölümü gerçekleşmiştir. Öldürülen 24 kadından 13'ünün neden öldürüldüğü tespit edilememiştir. 10'u boşanmak istemek, barışmayı reddetmek, evlenmeyi reddetmek ve ilişkiyi reddetmek gibi özgürce karar almak istediği bahanesiyle, 1 kadın ise ekonomik nedenlerle öldürülmüştür.

-Öldürülen 24 kadından 11'i evli olduğu erkek, 3'ü akrabası, 1'i önceden birlikte olduğu erkek, 7'si önceden evli olduğu erkek, 1'i oğlu ve 1'i tanımadığı biri tarafından ve Nisan ayında kadınların %46'sı evli olduğu erkek tarafından öldürülmüştür.

-Kadınların 15'i evinde, 4'ü sokak ortasında, 1'i arabada, 1'i iş yerinde, 1'i parkta ve 1'i ise ıssız bir yol kenarında öldürülmüştür. Bu ay öldürülen kadınların %67'si evlerinde öldürülmüştür.

Bianet (2022) tarafından haber sitelerinden, yerel ve ulusal gazetelerden ve ajanslardan toplanan ve derlenen haberlere göre; 2022'nin ilk 4 ayında erkekler 99 kadının ölümüne sebep oldu, 34 kadını taciz etti, 83 çocuğa istismarda bulundu, 238 kadına şiddet gösterdi ve 11 kadına tecavüz etti. Aynı zamanda erkekler en az 262 kadını seks işçiliğine zorladı. 2022'nin ilk 4 ayında 70 kadının ölümü basında "şüpheli" olarak yer alırken, erkekler yılın ilk 4 ayında en az 9 çocuğun ölümüne sebep oldu.

Bütün bunlarla beraber medyanın toplum üzerindeki etkisi düşünüldüğünde kadına yönelik şiddeti nasıl haberleştirdiği, bu içerikteki haberleri sunarken dili ve haberlerin veriliş şekilleri oldukça önemlidir. Bu konu ile ilgili çalışma yapan Yetişer (2021) kadına yönelik şiddeti konu alan Türkiye'de yayımlanmış kamu spotlarını ve reklamları incelemiştir. Yapılan analiz sonucuna göre kamu spotlarında daha çok negatif duyguların verildiği, negatif duyguların hikâyeleştirildiği, kadınların genellikle üzgün ve yardıma muhtaç olarak gösterildiği, faillere kuralları hatırlatan ve şiddete maruz kalan kadınların ihtiyaç duydukları anda yardım mekanizmalarına nasıl ulaşacaklarının anlatıldığı görülmektedir.

Medyada, kadına yönelik şiddetin bir sonraki aşaması olan kadın cinayeti haberleri de oldukça önem taşımaktadır. Kadın cinayeti haberlerinin sunuş şekli Sallan Gül ve Altındal (2015) tarafından Radikal Gazetisi örneğinde incelenmiştir. Çalışmada

elde edilen bulgulara göre Radikal Gazetesinin kadın cinayetlerine yönelik çelişki yargılar ve tutumlar benimsediği, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik duyarlı yaklaşımda ve bilgilendirme işlevini yerine getirmede yetersiz kaldığını göstermiştir. Haberlerin sunuş şeklinin eril bir dil ile sağlandığı, haberlerde gizli bir cinsiyetçilik olduğu ve kadın cinayetlerinin sebebinin kadının yaşam tarzı olarak yansıtıldığı gözlemlenmiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin medya tarafından olumlu bir şekilde sunulduğu ve şiddete dayalı söylemlerin meşruiyet kazandırıldığı görülmektedir. Medyada sıklıkla yer alan yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin artması şiddetin görünürlüğünü de artırmıştır. Medyada yer alan haberlerin çoğunda şiddete maruz kalan kadın edilgenleştirilmiş, kurban olarak verilmiş ve suçlanmıştır. Yapılan haberlerde daha çok ataerkil söylemlere yer verildiği, kadına yönelik şiddet ve cinayetlerin sıradan hale getirildiği görülmektedir (Bulut, 2019, s.328).

Türk Ceza Kanunu’nda ve diğer yasal düzenlemelerde kadına yönelik şiddeti önlemek için çeşitli adımlar atıldığını görürüz fakat bunlar hala Türkiye’nin gündeminde olan kadına yönelik şiddet ve cinayetleri durduracak seviyede değildir. Kadına yönelik şiddetin engellenmesi için daha etkin politikalar ve çalışmalar yapılmalıdır. Sadece yasa yoluyla bu şiddetin önüne geçilememekle birlikte öncelikle bireylerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir ve bu sorunun büyüklüğü birçok farklı disiplinin bir araya gelerek çözüm odaklı çalışmalar yürütmesini zorunlu kılmaktadır.

2.4 Covid-19 Pandemisi ve Kadın Yaşamına Olan Etkileri

2019’un aralık ayında Çin’in Vuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyayı etkisi altına alan ve dünya genelinde maddi ve manevi birçok kayba neden olan Covid-19, ortaya çıktığı günden itibaren hayatın hemen hemen bütün alanlarını olumsuz etkilemiştir ve hayatın normal akışını büyük oranda değiştirmiştir.

Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) gibi bütün Koronavirüsler, hayvanların veya insanların hasta olmalarına sebep olabilen büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından Şiddetli Akut Solunum Sendromu ve Orta Doğu Solunum Sendromu gibi şiddeti daha yüksek hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına sebep olduğu bilinmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022).

Covid-19 eşitlikçi yapısı itibariyle daha sosyal, eşit ve dayanışmacı bir dünyaya kapısını araladığı için korku odaklı bir beklentiye sebep oldu. Fakat kısa sürede Covid-

19'un da sosyal koşullardan bağımsız olmadığı ve korunabilirlik koşullarındaki farklılığın, ayrımcı yapının devam ettiği görülmüştür. Ayrıca bu süreçte ekonomik açıdan refah seviyesi yüksek kesimler, ekonomi ile ilgili zor kararları daha kolay alabilirlerken kırılgan yapıya sahip ekonomiler çeşitli kaygılarla koruma önlemlerinde kritik kararları alamamışlardır (Tunçer, 2021a).

Covid-19, toplumların kırılganlığını gözler önüne sererek bireylerin hayatını etkileyen sistemik eşitsizlikleri ortaya çıkardı ve şiddetlendirdi. Politika yapıcılar, sivil toplum aktivistleri, iş dünyası ve Birleşmiş Milletler doğru miktarda siyasi irade, daha

feminist bir bakış açısı ve hayal gücüyle bu enkazı kaldırıp daha eşitlikçi ve adaletli bir dünya için bir arada çalışmalar yürütmelidirler (UN Women, 2021a).

Tablo 1: Cinsiyete Göre İşletmelere İletilen Zorluklar.

	Kadın	Erkek
Artan ev işleri ve çocuk/yaşlı/hasta bakımı nedeniyle karşılaşılan zorluklar	%99	%25
Uzaktan/evden çalışma ile beraber artan iş yükü (çalışma saatlerinin artması)	%97	%57
Endişe, psikolojik stres, tükenmişlik	%95	%65
Evde iletişim ve bilişim teknolojilerine kısıtlı erişim	%94	%69
Ev içi şiddetin artması	%89	%19
Salgın döneminde ücret/gelir yetersizliği	%84	%74
Diğer	%69	%50

(TÜSİAD, TÜRKONFED ve UN Women, 2020).

TÜSİAD, TÜRKONFED ve UN Women Türkiye Ofisi ortaklığında Covid-19'un özel sektör üzerindeki etkilerinin toplumsal cinsiyet odağında incelenmesi adına "Covid-19 Salgınının Kadın Çalışanlar Açısından Etkileri" araştırması Doç. Dr. Emel Memiş tarafından hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında çalışanlara salgın döneminde karşılaşılan sorun alanları sorulmuş ve yapılan araştırmaya katılan işletmelerin kadın çalışanları tarafından ortak olarak iletilen sorunlar arasında artan ev işleri ve bakım yer almıştır. Yüzdelikler olarak incelendiğinde, kadınların tabloda yer alan tüm başlıklarda erkeklerden daha fazla sorun yaşadıkları görülmektedir. Tabloda genel olarak

kadınların Covid-19 sürecinde yüklerinin ve karşılaştıkları sorunların arttığını söylemek mümkündür.

Sporcu kadınların, Covid-19 sürecinde karşı karşıya kaldıkları cinsiyetlerine özgü önemli zorlukların olduğu da bilinmektedir. Clarkson ve diğerleri (2021, s.238) yaptıkları çalışmada Covid-19 sürecinde futbol, ragbi, kriket ve golf olmak üzere incelenen dört sporun hepsinde erkek sporunun önceliklendirildiği görülmüştür. Her sporda bunun en basit haliyle mantığı, kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet temelli normlar ve sosyal yapılar nedeniyle kadınların dört spordan da pratik veya sembolik olarak ayrıcalıklı erkekler tarafından dışlandığıdır.

Örk, Özkul ve Akçay'ın (2021) sosyal hizmet uzmanlarının Covid-19 açısından etkilenmelerini inceledikleri araştırmalarında katılımcılardan birinin dikkat çektiği konulardan biri kadın refahıdır. Katılımcı, kadınların başvurularının Covid-19 öncesinde kalacak yer ihtiyacı için olduğunu ama Covid-19 sonrasında başvuruların şiddet temelli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca kurumlarda sosyal, eğitim ve kültürel faaliyetler açısından bu süreçte kısıtlanmaların yaşanması kadınların var olan dezavantajlı konumu derinleştirmektedir. Covid-19 sürecinde sosyal yardımlara ağırlık verildiği için ekonomik temelli destekler haricindeki koruyucu ve önleyici çalışmalara öncelik verilememiştir.

Salgının, kamu hizmetlerine ve sosyal destek ağlarına erişimi azalttığı ölçüde ekolojik modelin topluluk düzeyinde de yansımaları vardır. Yardım, koruma, kreş, okul ve sosyal koruma hizmetlerinde faaliyetlerin askıya alınması veya azaltılması önemli bir sorun oluşturmaktadır. Ayrıca tüm bu faktörler, önceden var olan şiddet durumlarının kalıcılığına ve daha da ağırlaşmasına katkıda bulunmaktadır (Marques ve diğerleri, 2020).

Sağlık iş gücünün neredeyse %70'ini oluşturan kadınlar, Covid-19 açısından riskli konumda olmalarına rağmen pandemiye karşı mücadelede ön saflarda yer almaktadırlar ama sağlık sektörünün liderlik ve karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemektedirler. Ayrıca cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kadınların işleri, işletmeleri, gelirleri ve yaşam standartları krizin ekonomik etkilerine daha fazla maruz kalmaktadır. OECD Kalkınma Merkezi'nin Sosyal Kurumlar ve Cinsiyet Endeksi'ne göre dünya genelinde kadınlar erkeklerden on kat daha fazla bakım işi yapmaktadırlar. Seyahat kısıtlamalarının, karantinaların, okulların kapanmasının ve yaşlı akrabaların

bakımları kadınlara ek yükler getirmiştir. Bu süreçteki kilitlenmeler de kadınlara yönelik şiddet, sömürü ve taciz gibi riskleri artırmaktadır (OECD, 2020).

Sosyal bir varlık olan insanlar, Covid-19 ile beraber çeşitli psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler. Kişilerarası iletişimin ve paylaşımın azalması ile beraber kişilerde depresif belirtiler, içe kapanma ve sosyal hayata adapte olmakta zorlanma gibi psikolojik olumsuzluklar görülebilmektedir (Ünal, Atik ve Gözüyeşil, 2021).

Covid-19, cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma açısından yeni riskler oluşturmuştur. Bu süreçte kadınlar, kızlar ve engelli kişiler için adalet mekanizmaları da dâhil olmak üzere cinsiyete dayalı şiddet destek hizmetlerine erişimde engeller oluşmasının yanı sıra önceden var olan sorunlar da şiddetlenmiştir (UN Women, 2021b).

Dünya genelinde kadınlara yönelik şiddetin arttığını gösteren raporlar mevcut ve raporlama yapılan ülkelerde vaka sayısında %25 artış gözlenmektedir. Bazı ülkelerde raporlanan vakalar iki katına çıkmıştır. Ayrıca kadına yönelik şiddet yeni bir boyut da kazanmaktadır. Covid-19'a maruz kalma bir tehdit olarak kullanılmakta, istismarcılar kadınların kaçamamalarından veya yardım çağıramamalarından faydalanmakta ve kadınlar sokaklara atılma korkusu yaşamaktadırlar. Aynı zamanda, destek hizmeti sunan merciler olan polis, adli makamlar ve sağlık hizmetleri aşırı yoğunluk yaşamış, önceliklerini değiştirmek durumunda kalmış veya yardım edemez durumda kalmışlardır (UN Women, 2020a).

Aktif dijital vatandaşlar olan kadınların, katılım gösterme ve seslerini duyurma oranları Covid-19 döneminde artan dijital şiddet ve taciz vakaları nedeniyle kısıtlanabilmektedir. Bu süreçte kadınların sürece katılımı krizin şiddetini azaltma açısından önemlidir. Ancak veriler, birden fazla kimliği bulunan (LGBTQI, yerel topluluk mensubu ve etnik azınlık vb.) kadınların internette ayrımcılık ve nefret söylemleri ile sıklıkla karşılaştıklarını göstermektedir. Kadınlar, Covid-19 döneminde internette yer alan platformlarda haklarını savunmak üzere daha çok vakit geçirdiği için hedef alınma riskleri de artmaktadır (UN Women, 2020b).

Her olumsuz ve zorlu süreçten en çok etkilenen gruplardan biri olan kadınlar, Covid-19 süreci boyunca yine en çok etkilenen gruplardan olmuşlardır. Kadınlar ekonomi, sosyal, şiddet ve psikoloji başta olmak üzere neredeyse her alanda zorlu sınavlardan geçmişlerdir. İşlerini kaybeden, sorumlulukları artan, şiddete maruz kalan, savunma mekanizmalarına erişmekte zorlanan, hastalıkla mücadele eden ve sosyal

işlevselliğini yitirme tehlikesi yaşayan kadınların yükleri bu süreçte daha da ağırlaşmıştır.

2.4.1 Aile hayatına etkileri

Son zamanlarda bütün dünyanın içinde bulunduğu pandemi sürecinde Covid-19'dan korunmak için en güvenli yöntem olan evde izolasyon, ev içi şiddete maruz kalma riski yüksek olan kadınlar için güvenli bir ortam olmamakta ve şiddet riskini arttırmaktadır. Kadının yaşamını tehdit eden bu riskli durumu önceden tespit etmek ve gerçekleşmeden müdahalede bulunmak için bu duruma neden olan her türlü etmenin belirlenmesi gerekmektedir (Arabacı ve Uygun, 2022).

Kısıtlamaların ve tecritlerin küresel olarak yaygınlaşması ile birlikte kreş ve okulların kapanması, ailelerin alternatif çocuk bakımı yöntemlerini düşünmesine neden olmuştur. Ayrıca aileler bu süreçte sanal öğrenmeye geçiş yapan okul çağındaki çocukların eğitim ihtiyaçlarını desteklemeyi içeren yeni rutinler geliştirmişlerdir (Gerding ve diğerleri, 2021).

Pandemi sürecinde kamusal alanda yapılan çoğu eylem evlere taşınmış ve çevrimiçi eğitimler ya da evden çalışma gibi eylemler haline gelmiştir. Kadın bu süreçte maaşlı işi gereği evden çalışmaya devam etmekte, evde eğitime uzaktan devam eden çocuklar ile ilgilenmekte, annelik rolünü sürdürmekte ve ailedeki bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakta, böylece emek yükü de artarak devam etmektedir. Pandemide de devam eden ataerkil sistemde, kadının ona biçilmiş cinsiyet rolleri temelinde ondan beklenen görevleri yerine getirmesi, yıllardır süregelen yapının pekiştirildiğini göstermektedir (Altın, 2021).

Salgın hastalıklar var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini, savunmasızlıkları ve ihmal/istismar risklerini arttırmaktadır. Salgın gibi kriz zamanlarında kız çocukları ve kadınlar, hane içinde gerilimin artması sonucunda partner şiddetine veya aile içinde diğer şiddet türlerine maruz kalabilmektedirler. Böyle durumlarda kadınların cinsel sömürü, istismar ve toplumsal cinsiyete dayalı çeşitli şiddet türleriyle karşılaşma riskleri de artmaktadır (UNFPA, 2020).

Işık (2020) tarafından yapılan çalışmada hem dünyada hem de Türkiye'de kadınların Covid-19 sebebi ile artan iş yüklerini ortaya koymak için öncelikle 9 kadın ile mülakatlar yapılmıştır ve Türkiye'deki kadınların pandemi deneyimlerine yer verilmiştir. Sokağa çıkma yasakları ve ev içi işlerin bölüşümünde problemlerden

bahsedilmiş, Türkiye’de boşanmanın eşğine gelen kadınların deneyimlediklerinin dünyadaki örneklerden çok da farklı olmadığı görülmüştür. Evde olması nedeniyle beklentisi artan erkeklerin beklentilerini yerine getirmek, kadınlar için duygusal ve fiziksel açıdan bir emek sömürsüdür. Bu durum ara sıra sonucunda şiddetle karşılaşılın tartışmalar yaşanmasına da sebep olmuştur. Bununla beraber ev içi işlerde yükün büyük çoğunluğunu yine kadınların üstlendiği görülmüştür. Görüşmeye katılan kadınlar erkeklerin salgın döneminde üstlendikleri sorumlulukların aslında geçici olduğunu ve normal düzene geri döndüğünde kadınların yükünün tekrar artacağını belirtmişlerdir.

Covid-19 salgını ile beraber iş-yaşam entegrasyonu ve evden çalışmak artık bir gereklilik haline gelmiş ve yeni bir düzen oluşmuştur. Cissna ve diğerleri (2022, s.59) tarafından yapılan küresel çalışma ile ortaya çıkan bulgulardan biri, iş-aile dengesi veya iş-yaşam dengesi teriminin yaygın olarak hissedilmemesi veya tanınmamasıdır. Bazı kadınlar, iş yaşamı dengesinin elde edilebilir olduğunu düşünmediklerini söylerken, diğerleri terimin anlamını bile bilmemektedirler. Terimin bilinmediği dünyanın bazı yerlerinde, iş yaşam dengesi ya zaten var ya da var olmasının çok zor olduğu görünmektedir.

Güngör ve Aşkın (2021) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 sürecinde aile içi ilişkilerdeki tartışma, şiddet ve sosyal değişme analiz edilmiştir. Çalışmada veriler 8 kadın ve 7 erkek ile yapılan görüşmelerin sonucunda elde edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda bireylerin evde ve kapalı mekânda kalmalarından dolayı stres, kaygı ve endişe gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Çalışmada, ailenin içindeki tartışmalara sebep olan olayların çoğunlukla, evde geçirilen zamanda bütün davranışların izlenmesi ve kadınların erkekleri evdeki işlere müdahale etmekle suçlaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu durumlar çoğunlukla tartışma bazen de şiddet ile sonuçlandığı için pandeminin aile içi ilişkileri olumsuz etkilediği görülmüştür.

Pandemi boyunca kadına yönelik ev içi şiddetin artmasına neden olan risk faktörleri olarak toplumsal alana taşınamayan ve ev içerisinde tekrar üretilen güç ve iktidar ilişkilerinin özel alana taşınması/taşınması, kadınların çoğunun hali hazırda güvencesiz işlerde çalıştıkları hesaba katıldığında pandemi sürecinde var olan ekonomik gelirlerini kaybetmeleri, fail için şiddeti legal gösterecek bir ev ortamının pandemi nedeniyle sağlanması ve evde izole bir şekilde dışarı ile bağlantısı olmayan

kadınların sosyal ağlarını/sosyal destek sistemlerini kaybederek dolayısıyla sosyalliklerini kaybetmeleri şeklinde ifade edilmektedir (Bulgurcuoğlu ve Küçükarslan, 2021).

Şiddete maruz kalan kadının, saldırganla uzun süre temas halinde olması şiddetin merkezi bir faktörüdür. Kadının çevresiyle sosyal temasının azalması, sosyal destek ağı oluşturma veya güçlendirme, yardım arama ve şiddet durumundan kurtulma olasılıklarını azaltmaktadır. Özellikle az odalı ve kalabalık evlerde yaşayan düşük gelirli ailelerde 7/24 iletişim kurulması, güvenli bir şekilde şikayette bulunma ihtimalini azaltmaktadır (Marques ve diğerleri, 2020).

Dilber (2020) Covid-19 sürecinde aile içi iletişimde meydana gelen değişimleri incelemek amacıyla bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışma 18 yaş ve üzerinde olan 400 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, salgının aile iletişimini doğrudan etkilediği görülmüştür. Katılımcılardan alınan bilgilere göre bu süreçte, aile içi şiddet yaşanmış, aile bireyleri birbirlerine tahammül edemez hale gelmiş, kavgaların anlaşmazlıkların olduğu ifade edilmiş ve bazı ailelerde ise ev ortamında farklı etkinliklerle aile içi iletişimi güçlendirilmiştir.

Covid-19 sürecinde ailenin ve toplumun korunması için etkin bir şekilde krize müdahale yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu bağlamda, karantina süreçlerinde ailenin içinde bulunduğu kriz durumunun sağlıklı bir şekilde aşılabilmesi için bilinçli farkındalığın artırılması, Aile üyelerinin görev ve sorumluluklarının yeni kurallar çerçevesinde düzenlenmesi, güvenli ve açık iletişim kurulması, ailenin güçlü yönlerine odaklanması, krizleri önlemek için caydırıcı kuralların olması ve özellikle kadın ve çocuklara yönelik koruyucu hizmetlerin sağlanması gibi çözümler üretilebilir (Işık, 2020).

2.4.2 Ekonomik düzeyde etkileri

Covid-19 salgını ile beraber iş dünyasında toplumsal cinsiyet eşitliği daha da kötü bir duruma geldi. Kadınlar, Covid-19'dan en çok etkilenen sektörlerde daha fazla istihdam edilmeleri de dahil olmak üzere orantısız iş ve gelir kayıplarına maruz kaldılar ve birçoğu ücretsiz bakım işlerinin önemli bir kısmını yaparken, bakım sistemlerini, ekonomileri ve toplumları ayakta tutarak salgına karşı ön saflarda

çalışmaya devam ettiler. Bu süreçte çeşitli politika önlemleri alınmış ancak çok az önlem toplumsal cinsiyete duyarlı olmuştur (ILO, 2021).

Kadın çalışanların istihdam edilmesi ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından önemlidir. Covid-19 süreci tüm sektörleri olumsuz etkilediği gibi kadın istihdamını da olumsuz etkilemiştir. Bu süreç, kayıt dışı çalışan kadınların işlerinden olmalarına veya daha zor koşullar altında çalışmalarına neden olmuştur. Covid-19 ile beraber ekonomide meydana gelen değişimler kadın istihdamı alanında yeni problemlerin oluşmasına ve yeni politikalara ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Levent ve Aydın, 2021, s. 164).

Covid-19'un yarattığı kriz ortamı kadınların, toplumsal cinsiyete dayalı onlara biçilen roller nedeniyle sürekli olarak artan ev içindeki yüklerin altında ezilmekte olduklarını ve bu nedenle hem öznelliklerinden hem de özel alanlarından mahrum kalmakta olduklarını göstermiştir. Eve ait sorumluluklar o evde yaşayan aile bireyleri tarafından ortak bir şekilde paylaşılmadığı sürece kadınlar, toplumun geri kalanına göre pandemide ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak daha fazla yıpranacaklardır. Özellikle evden çalışma kavramı, kadınların çalışma ve gündelik hayatını oldukça etkilemiştir. Kadınlar, evdeki işlerin tek sorumlusu olarak görüldükleri için bu süreçte ev içi sorumlulukları daha da artmıştır. Uzaktan eğitime geçildiğinde, kadınların çalışma saatleri içinde evde olan ve ilgilenilmesi gereken çocuklar, çalışan kadının iş gününün önemli bir parçası olmuştur (Yalçın, 2021).

Covid-19 sürecine destek amaçlı yapılan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi kapsamında verilen Kısa Çalışma Ödeneği'nden temizlik ve tarım işçileri olan ve sigortasız olarak çalışan kadınlar faydalanamamışlardır. Bu kadınlar düşük ücretli, her an işten çıkarılabilecek ve işten çıkması durumunda herhangi bir tazminat isteyemeyecek olanlardır. Pandemi sürecinde de işini ilk yitirenler bu kadınlardır. Buna göre Covid-19'un ekonomiye yönelik olumsuz etkilerine bağlı olarak normal zamanda zaten hayli yüksek olan kadın yoksulluğunun giderek katlanması kaçınılmaz olacaktır. Bunun engellenmesi için de kadınlara yönelik etkili ekonomik destek paketleri ve kadınların bu süreçte istihdamda kalmasına dönük yeni stratejiler yapılmalıdır (Sumbas, 2021).

Afyonoglu (2022) yaptığı çalışmada, gündelikçi olarak çalışan kadınların pandemi dönemindeki sosyoekonomik durumlarını incelemiştir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin 10 ilinden 101 kadın katılımcı ile çalışmıştır. Pandeminin iş

kaybı, gelir düşüklüğü, masraf ve borçların artması, sağlıklı beslenememe, aile içi sorunlar ve kadınların evdeki iş yükünü artması gibi sorunlara sebep olduğu görülmüştür. Kadın katılımcıların büyük çoğunluğunun gerekli tedbirlere uyamayan bir risk grubunu oluşturdukları da ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada kadınların bir kısmı mesleki yaşantılarında en az bir kez cinsel, sözlü ve ekonomik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2: İşgücü İstatistikleri 2019-2020.

Yıl	Cinsiyet	İş Gücüne Katılım Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
2019	Toplam	53,0	45,7	13,7
	Erkek	72,0	63,1	12,4
	Kadın	34,4	28,7	16,5
2020	Toplam	43,3	42,8	13,2
	Erkek	68,2	59,8	12,3
	Kadın	30,9	26,3	15,0

(TÜİK, 2022).

Tablo 1 TÜİK 2019-2020 arasında 3 başlık altında kadın ve erkeklerin iş gücü istatistiklerini göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere her iki yılda da kadınların erkeklere oranla iş gücüne katılım ve istihdam oranları düşük ve işsizlik oranları da erkeklere oranla daha fazladır. İş gücüne katılım ve istihdam oranı hem erkeklerde hem de kadınlarda 2020 yılında 2019 yılına göre düşüş göstermiştir. Bu tablodaki değişimleri, pandemi krizi ile aynı süreçte olduğu için ve verilen önceki bilgilere de dayanarak Covid-19 ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilendirmek mümkündür.

Ücretli ve ücretsiz emeğin erkekler ve kadınlar arasında yapılan paylaşımının orantısız olması, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin artarak sürmesine neden olmaktadır. Covid-19 öncesinde kayıtlı işgücünün bir parçası olan ve yüksek gelir grubuna dahil olan kadınlar ile kayıtlı işgücüne dâhil olmayıp güvencesiz işlerde

alışan ve yoksul kesimin bir parçası olan kadınların salgından aynı de etkilenmemiş olması da bir başka eşitsizlik rnegidir (Akkan ve Kesici, 2021).

Aile içi şiddet mağdurlarına ve akıl hastalığı olan kişilere kapsamlı destekler sağlayan kurumlar, personel ve b kısıtlamaları açısından birçok zorluk yaşamışlardır. Bu sorunlar, salgın yüzünden yaşanılan ekonomik durgunluk bağlamında sonraki yıllarda daha da büyüme eğilimine sahiptirler (Gulati ve Kelly, 2020). Covid-19 salgınından kaynaklanan ekonomik durgunluk nedeniyle kadınların eşlerine olan maddi bağımlılıkları ve karantina nedeniyle kadınların kayıt dışı çalışmalarının imknsızlığı, şiddet mağduru kadınların baskıdan ve şiddetten kurtulma olasılıklarını azaltmaktadır (Marques ve diğerleri, 2020).

Sonuç olarak kadınların ekonomik olarak yaşadıkları eşitsizlikler bu süreçte daha da artmış ve var olan sorunların boyutları derinleşerek devam etmiştir.

2.4.3 Sağlık düzeyinde etkileri

Covid-19'un kadın sağlığı ve kadın hakları açısından etkileri oldukça fazladır. Kadın sağlığının Covid-19'dan etkilenme boyutu ve şekli birçok değişkene bağlıdır. Kadın sağlığında yaşanan sorunlar ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre de değişebilmektedir. Gelişmemiş bir ülkede daha derin ve çeşitli hastalıkların görülebilme ihtimali gelişmekte olan ya da gelişmiş ülkelere göre daha fazladır. Covid-19 sağlık alanında da eşitsizlikleri belirgin hale getirmiştir.

Yüksek gelir, bireysel sağlık ile olumlu bir şekilde ilişkilidir. Yüksek gelirin sağlık yararları, pandemiden daha fazla etkilenen ülkelerde daha belirgin olarak görülmektedir. Ayrıca küresel gelir eşitsizliği, Covid-19'un hastalığa karşı savunmasız olan yaşlı kesimler için eşitsiz sağlık sonuçlarını şiddetlenmiştir (Kim ve Kim, 2021).

Covid-19 ve salgına yönelik hkmet ve halk sağlığı müdahaleleri, kadınlar için şiddetle ilgili ek risk faktörlerini şiddetlendirmiştir. Bu süreçte temel çok sektörlü ve koordineli sağlık hizmetlerine yetersiz eşişim, bilinlendirmede eksiklik, sosyal destek ağlarına eşişim eksikliği, sosyal koruma garantilerinin ve destek hizmetlerinin eksikliği, evde artan izolasyon stresi ve temel ihtiyaçları karşılamaya yardımcı olma gibi sorunlar ortaya çıkmıştır (UN Women, 2021).

Akıl hastalığı olan kişiler tıbbi bakıma eşişimde zorluk yaşama eğilimindedir. Bu nedenle Covid-19 ile ilgili bilgi, test ve tedaviye eşişimde sorun yaşamışlardır. Akıl sağlığı personelinin Covid-19 alanında görevlendirilmesi, uyururucu/alkol kullanım

bozukluğu ve akıl hastalığı olan pek çok kişinin bakımın sürekliliğini bozmaktadır. Düzenli bir takibin olmaması, güvenlik, savunuculuk ve psikiyatri hizmetlerine bağımlı olan kişiler arasında akıl hastalığı, fiziksel hastalık ve aile içi şiddet risklerini artırmıştır (Gulati ve Kelly, 2020).

Covid-19 hassas/kırılgan gruplara dâhil olan bireylerin ruhsal sağlık bozukluklarını şiddetlendirebilmekte ve hastalıklarını şekillendirebilmektedir. Ayrıca pandemi ruhsal bozukluğu olan bireylere verilen hizmetlerde zorluklara ve aksamalara sebep olabilmektedir. Bu süreçte ruh sağlığı birimleri, sürekliliği sağlamak için dijital sağlık hizmetlerinden daha fazla yararlanmalıdır (Yıldırım ve Aşlar, 2020, s. 129).

Kadınların bu süreçte iş yükleri artmış ve artan bu iş yükü fizyolojik sonuçlar doğurmuştur. Artan stres faktörleri nedeniyle meydana gelen fizyolojik-hormonal değişimler bu fizyolojik sonuçlar üzerinde etkili olmaktadır. Eve kapanma, artan sorumluluklar ve Covid-19'a yakalanma korkusu ile stres artışı, kas-eklem ağrıları, beslenme şeklinde değişiklikler ile beraber kilo artışı ve obezite oluşumu, insülin direnci gibi durumlar ile karşılaşılabilir (Ünal, Atik ve Gözüyeşil, 2021).

Covid-19, emziren kadınlar üzerinde de ciddi bir duygusal hasara neden olmuştur. Covid-19 testi pozitif olan kadınlar, anne sütünün bebeklerini enfeksiyondan koruyacağına inanmış ve süt kullanımına öncelik vermişlerdir. Covid-19'a bağlı fiziksel semptomlar, emzirmede zorluk ve yetersiz süt üretimi algılarına neden olmuştur. Bu süreçte birçok kadın, anne sütünün faydalarına inandıkları için ilaç tedavisini reddetmiş ve tüm duygusal ve fiziksel zorluklarla emzirmeye devam etmiştir (Aşcı, Demirgöz Bal ve Ergin, 2022).

Cinsel sağlık hizmetleri için ayrılan kaynaklar, salgınla mücadele için yapılan çalışmalara aktarılabilir. Bu da bebek ve anne ölümlerinde artışa, güvenli olmayan kürtajlara, doğum kontrol yöntemlerine olan taleplerin artmasına ve bulaşıcı hastalıklara neden olabilir. Ayrıca tedarik zincirleri, Covid-19 sebebiyle ürünlerin tedarik edilmesi konusunda zorluklar yaşayabilir. Bunlarla beraber toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağdurlarına önemli bakım hizmetleri ve destekler (cinsel istismarın klinik yönetimi, psikososyal destek ve ruh sağlığı hizmetleri) sunan sağlık hizmeti sağlayıcıları Covid-19 vakaları ile meşgul oldukları için bu tür hizmetler sağlık hizmetleri kapsamında çıkartılabilmektedir. Bütün bunlara rağmen çoğu zaman

kadınlara, salgın hastalıklara yönelik müdahale ve planlama faaliyetlerinde olması gerektiği kadar yer verilmemektedir (UNFPA, 2020).

Covid-19, finansal stres, aile içi şiddet, işsizlik ve alkol/madde tüketimi gibi psikososyal stres etkenlerinde artışa neden olmuştur. Salgın ile birlikte belirsizlik ve korku duyguları da akıl sağlığı bozukluklarında ve bunun sonucunda kendine zarar vermede artışa yol açabilmektedir (Olding ve diğerleri, 2021).

Şiddet faillerinin olası risk faktörlerinin ve etkilendikleri ruh sağlığı sorunlarının dikkate alınması, yakın partner şiddetiyle başa çıkmak için önemlidir. Şiddete maruz kalan kadınlarda ve tanık olabilecek çocuklarda akut stres tepkisi, kaygı, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi psikolojik sorunların da ele alınması gerekmektedir (Joseph ve diğerleri, 2020).

Kadına yönelik şiddet mağdurları için istismar sonrası bakım da dâhil olmak üzere kapsamlı ve mağdur merkezli sağlık hizmetlerine erişim esastır. Bunun, özellikle Covid-19 varlığını sürdürürken, temel hizmetlerin bir parçası olarak sürdürülmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir (WHO, 2021, s.18).

Yaş, eğitim düzeyi, istihdam durumu ve Covid-19'a olan korku gibi bazı sosyo-demografik etkenler, kadınların dayanıklılığını ve temel inançlarını etkilemiştir. Bu yüzden kadın sağlığı alanında çalışan profesyoneller tarafından kadınların psikolojik sağlamlıklarını ve temel inançlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca pandemi gibi riskli dönemlerde kadınların travmatik deneyimlerle baş etme yöntemleri kazanmalarına destek olmaları gerekmektedir (Aydın, Aktaş ve Binici, 2022).

Partner şiddeti ile Covid-19 arasındaki ilişki, beyin travmalarının konusunda bu süreçte bir fırtına yaratmıştır. Kadınlara travmatik beyin yaralanmaları hakkında bilgi verilmesi ile kaygı, depresyon, biliş veya uyku ile ilgili sorunlarının sadece “psikolojik stres”ten değil travmatik beyin hasarı ile de ilişkili olabileceği anlatılmış olacaktır. Kadınlara, partner şiddetine bağlı travmatik beyin hasarı hakkında bilgi verilmeli ve onlara kaynaklar sunulmalıdır (Valera, 2020).

Covid-19 pandemisi sürecinde kadınların sağlık hizmetlerine istedikleri zaman erişebilmeleri oldukça önemlidir. Özellikle Covid-19 ile ilgili etki, belirti, tedavi ve aşı gibi sağlık konularında kadın sağlığına çok dikkat edilmelidir. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık başta olmak üzere kadına yönelik tüm sağlık hizmetleri, bütün kadınlar kapsamlı ayrıca güvenilir, ücretsiz ve erişilebilir olmalıdır. Hem gebelik hem de

doğum hizmeti güvenli ve sağlıklı olmalı, acil ve temel sağlık hizmetleri 7 gün 24 saat aralıksız sağlanmalıdır. Bunlara ek olarak kadınlara yönelik ihtiyaca uygun diğer sağlık hizmetleri de sürekli olarak verilmelidir. Şiddete maruz kalan veya karantina sürecinde şiddet görme riski olan kız çocukları ve kadınlar öncelikli olmak üzere tüm kadınlar ve kız çocukları psiko-sosyal destek hizmetleri gibi bütün hizmetlere sürekli ve sorunsuz olarak erişebilmelidirler (Demir ve Taşpınar, 2021).

2.5 Türkiye’de Covid-19 Başlangıç Tarihinden İtibaren Kadına Yönelik Şiddet Verileri

Covid-19 pandemisi ile birlikte ortaya çıkan yeni koşullar, toplumun alışkanlıklarının ve yapısının değişmesine neden olmuştur. Bu değişen yapı kendini şiddet alanında da göstermiştir. Pandemi ile insan hayatında önemli bir yer edinen izolasyon ve karantina gibi kavramlar, şiddetin hem şekli hem yeri hem de sıklığı gibi değişkenler üzerinde etkili olmuştur. Bu şiddetten de en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmişlerdir. Bu durum toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın derinliğini ortaya koymaktadır.

Kadınların Covid-19 sürecinde şiddete maruz kalmaları tüm boyutları, nedenleri ve sonuçları ile çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığı ile süreç boyunca incelenmiştir. Bu inceleme çeşitli çalışmalarla, raporlarla ve istatistiklerle de desteklenmiştir. Böylece durumun gerçek hali ortaya konulduktan sonra alınması gereken önlemlerin neler olduğu belirlenmiş ve şiddet alanında ihtiyaçlara uygun çalışmalar ve politikalara dair öneriler geliştirilmiştir.

Salgın gibi krizlerde istismar risklerinin yaşandığı, kadına yönelik şiddet vakalarının, cinsiyet eşitsizliklerinin ve savunmasızlıkların arttığı görülmektedir. Hane içinde gerilimin artması ve sosyal ortamdan uzaklaşılması sebebiyle kadınlar çeşitli şiddet türlerine geçmişe oranla daha fazla maruz kalabilmektedir. Sosyal izolasyon, şiddet mağduru bireyin yardım mekanizmalarına olan erişimini kısıtlayarak destek hizmetlerinden yararlanamamasına neden olmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Aile içi şiddet ve ev ortamında şiddetin her türünden kaynaklanan yaralanmaların oranı, eve kapanma döneminde artmıştır. Uzun süreli gerçekleşen sosyal izolasyon artık özellikle fiziksel yaralanmaların eskiye oranla daha az görünür

olabileceği anlamına gelmekte ve şiddet mağdurlarına riskli zamanlarda yardım istemek için daha az seçenek sunmaktadır (Olding ve diğerleri, 2021).

Kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları toplumsal cinsiyete dayalı şiddet yeterince zorlayıcıyken Covid-19 gibi olağanüstü önlemlerin alındığı bir pandemi sürecinde ise risk etkenleri oldukça artmakta ve kadınların şiddetten kaçınmalarını oldukça zorlaştırmaktadır. Pandemi ile başa çıkmak için alınan tedbirlerden olan sokağa çıkma kısıtlamaları ve evde kalma uygulamaları ve bunun gibi önlemler kadınların şiddete maruz kalma ihtimalini artırırken şiddetten korunabilecekleri sosyal destek sistemlerine ve yasal mekanizmalara erişebilme ihtimallerini güçleştirmektedir. Ayrıca bu dönemde salgını yavaşlatmak devletlerin öncelikli hedefi olduğu için kadına karşı şiddet konusu geri planda kalmaktadır (Altın, 2021).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, mart ayında bakanlığa bağlı olan konuk evlerinde kalan 450 kadın ile şiddet araştırması yapıldı. Araştırmada “Maruz kaldığınız şiddet salgın döneminde artı mı?” sorusuna kadınların %53’ü hayır, %32’si evet ve %15’i kısmen yanıtını verdi. Ancak kadın örgütleri, pandemi döneminin ve tam kapanmanın ev içi şiddeti ciddi oranda artırdığını belirttiler. Kadın temelli örgütlere göre özellikle İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme açıklamasının ardından erkekler bu durumu şiddet aracı olarak kullanmakta, kadınlar da bu süreçte güvenlik güçlerine başvuru yapmaktan çekinmektedirler (Gazete Duvar, 2021).

Karaca, Aksakal ve Kılıç (2020) Covid-19’un Türkiye’de aile üzerinde meydana gelen toplumsal etkilerini incelemek için Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi öğrencileri ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmaya 548 kadın ve 268 erkek olmak üzere toplamda 816 öğrenci katılmıştır. Çalışmada aile içinde şiddetin arttığını belirten öğrencilerin oranı %32’dir. Bu orana bakıldığında katılımcıların önemli bir kısmının şiddetin bu süreçte arttığını belirttikleri söylenebilir. Katılımcılar içerisinde %87 oranında bir grup ise kendi ailesinde şiddetin artmadığını ifade etmiştir.

Sosyo Politik Saha Araştırması Merkezi (2020) tarafından Pandemi sürecindeki karantinadan kadının nasıl etkilendiğine, şiddet gören kadın ve çocuk sayısına, hangi tür şiddet biçimleri görüldüğüne, şiddetin engellenebilmesi için ne

önerildiğini anlamaya ve şiddeti görünür kılmaya yönelik bir araştırma yapmıştır. Çalışmaya 1873 kadın katılmıştır. Katılımcılara sorulan sorular ve cevaplar;

-‘Karantina süreci içinde ev içi tartışma veya çatışmalar yaşadınız mı?’ sorusuna %69,4 evet, %30,6’sı hayır cevabı verilmiştir.

-‘Ev içi tartışmaların karantina öncesinde mi yoksa şimdi mi daha yoğun olduğu’ sorusuna %52,6 öncesi ile şimdi aynı, %39,5 şimdi daha yoğun, %7,9 önce daha yoğundu cevapları verilmiştir.

-‘Sizce karantina süreci kadına ve çocuğa şiddeti tetikliyor mu?’ sorusuna %45,9 evet, %36,9 kısmen, %17,2 hayır şeklinde yanıt verilmiştir.

-‘Karantina süreci içerisinde hangi şiddet türüne maruz kaldınız?’ sorusuna %23,7 psikolojik şiddet, %10,3 ekonomik şiddet, %4,8 dijital şiddet, %1,7 fiziksel şiddet, %1,4 cinsel şiddet, %1,1 ısrarlı takip ve %57 hiç biri yanıtları verilmiştir.

-‘Kim tarafından şiddete maruz kaldınız?’ sorusuna %32 eş, %15,4 baba, %14,8 erkek kardeş, %11,6 anne, %7,5 kız kardeş, %7,1 flört, %7,1 tanıdık, %4,5 oğul şiddeti şeklinde yanıtlanmıştır.

-‘Karantina süreci öncesinde ev içerisinde şiddete maruz kaldınız mı?’ sorusuna %84,8 oranında hayır, %15,2 oranında evet şeklinde yanıt verilmiştir. Pandemi sürecinde kadına şiddetin oran olarak %15,2’den %43’e yükseldiği görülmüştür.

-Karantina sürecinde evde güvende hisseden kadınların oranı %63,5, kısmen güvende hissedenlerin oranı %30, güvende hissetmeyenlerin oranı %6,5’dir.

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından UNFPA, Sabancı Vakfı desteği ve TÜSİAD ortaklığı ile hayata geçirilen Aile İçi Şiddete Karşı (BADV) Projesi kapsamında Covid-19 sürecinde çalışma yaşamı ve ev içi şiddet araştırması yapılmıştır. Araştırma, %60,4’ü kadın %39,3’ü erkek olmak üzere 1163 katılımcı ile yapılmıştır. Kadın katılımcılara cinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik şiddet içeren davranışlara son 3 ay içerisinde maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Kadın katılımcıların, %57,6’sı psikolojik şiddete, %12,2’si fiziksel şiddete, %8,6’sı cinsel şiddete ve %15,1’i sosyal şiddete en az bir kez maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddet gören toplam kadın katılımcı oranı ise %62,1’dir. Erkek katılımcıların %5’i de

eşlerine şiddet içeren davranışlar gösterdiklerini ifade etmişlerdir (Ararat ve diğerleri, 2021).

Adibelli, Sümen ve Teskereci (2021) tarafından hazırlanan çalışmaya 332 kadın katılmış ve Türkiye’de Covid-19 sürecinde kadına yönelik aile içi şiddet araştırılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre okuryazar olan kadınların toplam şiddet puanlarının diğer kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu süreçte Covid-19 nedeniyle çalışmayan ve partneri çalışmayan kadınların duygusal şiddet düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca çalışmada, Covid-19 sürecinde duygusal şiddetin daha yüksek düzeyde olduğu, ekonomik bir gelir sağlayıcı bir işte çalışmamanın, kadın ve eşinin eğitim durumunun düşük olmasının, erken yaşta evliliğin ve hanede çok fazla çocuk olmasının şiddeti artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3: Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasında Kadınların Maruz Kaldığı Şiddet

	Bir Partnerle Yaşayan Kadınlar		Bir Partnerle Yaşamayan Kadınlar	
	Salgından Önce	Salgından Sonra	Salgından Önce	Salgından Sonra
Olumlu Davranış Yokluğu	%37	%48	%47	%51
Psikolojik Şiddet	%97	%96	%40	%41
Ekonomik Şiddet	%7	%5	%11	%9
Fiziksel Şiddet	%7	%5	%3	%3
Cinsel Şiddet	%4	%3	-	-

(Eroğlu ve Gençay, 2020, s.70-73)

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ekibi Salgın öncesi ve sırasında kadınların ev içinde yaşadıkları çeşitli ayrımcılık ve olumsuz deneyimlerinin değişip değişmediğini araştırmışlardır. Araştırmada, partneri olan 753 kadın ve partneri olmayan 325 kadın ile çalışılarak bu sonuçlar elde edilmiştir. Türkiye örneklemindeki şiddette maruz kalan toplamda 1.201 kadının 874’ünün Covid-19 öncesi bir yılda en az bir şiddete maruz kaldığı, Covid-19 sonrasında 873 kadının şiddet görmeye devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada kadınların sadece 9’u salgın

başlamadan önce bir kamu kurumu veya kadın temelli bir derneğe başvurduğunu belirtmiştir. Covid-19 sonrasında ise şiddetle ilgili olarak sadece 1 kadın kamu kurumlarına başvurduğunu belirtmiştir. Çalışmada şiddetin boyutu ve şiddetin nasıl sistematik bir hale geldiği görülmektedir.

Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği (2020, s.15-21) tarafından hazırlanan kitapçık içinde yer verilen bilgilere göre 2020 yılında 1292 kadın, 555 çocuk ve 54 erkek derneğin dayanışma merkezinden destek almıştır. Başvuruların 5'i engelli, 75'i mülteci ve 4'ü trans kadındır. Kadınların %40'ı hapiste olan eşlerinin dışarı çıkma durumlarının paniği ile ve kadınların %17'si maddi destek talebi ile derneğe ulaşmışlardır. Yaşları 10-14 aralığında olan çocuklar ise evdeki şiddeti ihbar etmek için aramışlardır. Sosyal medya üzerinden 55 kadın derneğe ulaşmıştır. Şiddete Maske Olma projesinde eczaneler aracılığıyla dağıtılan çantalar sayesinde 33 kişi derneği aramıştır. Kadınların %75'i sığınma evine yerleşme talebi ile derneğe ulaşmıştır. Kadınların %40'ı ŞÖNİM'e yönlendirilmiştir. Derneğe gelen telefonlarda bir önceki yıla göre neredeyse %90 artış olmuştur.

Seçgin, Arslan ve Selçuk (2022) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de son 5 yılda kadına yönelik fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet ve Covid-19 pandemisinin etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda 649 makaleye, 47 teze ve 46 rapora ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalardan 2016-2021 arasında Türkiye'de kadınlarla yürütülen, toplum tabanlı 43 çalışma incelenmiştir. 2016-2021 yıllarında yayımlanan çalışmalarda şiddet türlerinden bir veya birden fazla türe maruz kalan kadınların oranının %14.1-43.0 arasında olduğu belirlenmiştir. 2016 yılına göre sonraki yıllarda şiddet türlerinden bir veya birden fazla türe maruz kalan kadın oranında düşüş yaşanmıştır. 2016 yılına göre 2020 yılında fiziksel şiddet sıklığındaki düşüşün ekonomik, duygusal ve cinsel şiddet sıklıklarında bir artışın olduğu, pandemi sürecinde bu sürecin öncesine göre tüm şiddet türlerinin görülmesinde artış meydana geldiği belirlenmiştir.

2.6 Türkiye'de Covid-19 Döneminde Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin

Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Yapılan Uygulamalar ve Çalışmalar

Kadına yönelik şiddet ile ilişkili psikolojik ve sosyal sorunların önlenmesinin pek çok türü bulunmaktadır. Önlemin türü, alınan önlemin hukuki, ekonomik, sağlık ve politik olup olmadığını ifade etmektedir. Bazen sorunun türüne göre bireye eğitim

vererek farkındalık kazandırma daha etkili bir önlem olabilmektedir. Yine zihniyet dönüşümü içeren bir önlem türü daha derin ve kalıcı etkiler bırakabilirken, polisiye önlem türü eğer kısa süreli ve yüzeysel olursa kalıcı etkiler bırakmayabilir (Gültekin ve Şahin, 2015, 167-173).

Toplumsal cinsiyet kendi başına göz ardı edilmemiştir. Daha çok ceza adaleti kurumlarında var olan toplumsal cinsiyetçi tutumlar ve yargılar kadınları görünmez kılmasına rağmen eril olanı ayrıcalıklı kılan bir kültüre izin vermiştir (Fitz-Gibbon ve diğerleri, 2020, s.10).

Şiddetin önlenmesi için “Bilgi eksikliğinin giderilmesi” bu sorunla ilgili önlem alınmasında ve politikaların oluşturulmasında doğrudan önleyici rol oynamaktadır (Artan ve diğerleri, 2017, s.150).

Covid-19, aile içi şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik gerekli yönergelerin uygulanması, salgınlar sırasında kadına yönelik şiddetin yönetimi ve yeni stratejilerin geliştirilmesi için çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. “Evde kal” politikaları, kadınlara yönelik şiddeti artırmıştır. Ayrıca hükümetler tarafından uygulanan sokağa çıkma yasakları, ev içinde tacize göz yummak zorunda kalan kadınları içeren, Birleşmiş Milletler tarafından isimlendirildiği şekliyle “salgın içinde gölge bir salgın” yaratmıştır (Viero ve diğerleri, 2021).

Covid-19 müdahalesine dâhil olan kurum ve kuruluşların durumu hafifletmek için yeni politikalar ve girişimler oluşturması gerekmektedir. Bu kadınları daha fazla desteklemeyi ve sosyal ortama dahil etmeyi, yardım hatları, kriz merkezleri, sığınma evleri ve tıbbi destek mekanizmalarının sayısını artırmayı ve kriz sırasında yardım etmeleri için bireyin çevresindeki aile, arkadaş ve akraba gibi toplulukların farkındalığı artırılmalıdır (Noman ve diğerleri, 2021).

Şiddetin en başından önlenmesi ve şiddete maruz kalanların ihtiyaç duydukları destek ve hizmetleri almalarını sağlamak için kurumların eş zamanlı çalışması gerekmektedir. Şiddeti önlemek için toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ekonomik ve sosyal

eşitsizlikler ele alınmalı ve kadına yönelik şiddeti besleyen ve sürdüren ayrımcı toplumsal cinsiyet normları değiştirilmelidir (WHO, 2021, s.18).

Yapılan uygulamalar bu konuda oldukça önem arz etmektedir. Aşağıda da Türkiye’de merkezi kurumsal ve yerel yönetimler tarafından yapılan uygulamalara yer verilmektedir.

2.6.1 Merkezi kurumsal uygulamalar

Şiddete maruz kalan kadınların ihtiyaçlarını karşılamak ve onlara çeşitli konularda destek verilebilmesi için ASHB (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) bünyesinde kadın konukevleri hizmeti vardır. Bu hizmet Covid-19 sürecinde de kesintisiz devam ettirilmiştir. Gündüz, Yalçın ve Arslan (2021) Covid-19 sürecinin hem konukevlerinde kalan kadınlara hem de konukevi hizmetlerine olan etkisini incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Covid-19 salgını döneminde, bakanlığa bağlı kadın konukevlerinden hizmet alan 450 kadın ile çalışılmıştır. Çalışmada, kadınların Covid-19 sebebiyle konukevine başvuru sürecinde ve hizmet aldıkları sürede bir sorunla yaşamadıkları görülmüştür. Ayrıca çalışmada kurumlarda pandemiye karşı gereken önlemlerin alındığı ve verilen güçlendirme hizmetlerinin olduğu gibi devam ettirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Pandemi döneminde hizmete kesintisiz devam eden mekanizmalardan biri de ASHB çağrı merkezlerinden olan Alo 183 hattıdır. Alo 183 Sosyal Destek Hattı ile aile, kadın ve çocuk gibi birçok hassas gruba yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. Vatandaşlar Alo 183 Hattı’na ücretsiz mesaj gönderebilmekte ve mesajlar değerlendirilerek daha sonra telefon veya sms ile geri dönüş yapılabilir. Pandemi sürecinde bu destek hattına 0 tuşu ile önceliklendirme alanı açılmıştır. Aynı zamanda bu Whatsapp ve BİP uygulamaları üzerinden de hizmet vermeye başlanmıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) çerçevesinde, “Şiddete Sıfır Tolerans İlkesi” ile şiddeti önlemek amaçlanmaktadır. Bu eylem planının mevzuatın etkin bir şekilde uygulanması ve adalete erişimin kolaylaştırılması, şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm politikalara yansıtılması, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin uygulanması için kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, şiddetle mücadele için toplumsal farkındalığın ve duyarlılığın artırılması ve son olarak da sistematik,

güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesi olarak 5 önemli hedefi vardır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021, s.44-45).

Yine pandemide kesintisiz devam eden ve şiddet konusunda önemli bir işlevi olan mekanizma KADES'tir. KADES, kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz/tecavüz gibi kötü eylemleri engelleyebilmek için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış bir acil müdahale uygulamasıdır. Şiddete maruz kalma ihtimali olan kadınlar, telefonlarından yapacakları ihbarlarda hızlı bir şekilde Kadın Acil Destek İhbar Sistemi'ne ulaşabiliyorlar. Telefonlara uygulama olarak indirebilen KADES ile kadınların acil durumlarda cihaz konum bilgisini açıp Polis İmdat Acil Çağrı Merkezine ulaştıkları anda olaya müdahale edilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2018).

Covid-19 sürecinde kırılgan ve hassas gruplar ile çalışan meslek elemanlarının bilinçlenmesi adına da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları yapanlardan biri de Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'dir. Başta örgütlenme çalışmaları olmak üzere eğitim faaliyetleri de sürdüren derneğin genel merkezi ve şubeleri bu süreçte aktif olarak çalışmalar yürütmüşlerdir. Covid-19 sürecinde kırılgan gruplarla birlikte çalışmaya yönelik hazırlanmış "Pandemide Sosyal Hizmet Eğitimi", canlı olarak yayınlanmış ve iki gün sürmüştür. Ayrıca derneğin şubeleri de farklı müracaatçı gruplarıyla çalışma tecrübelerini paylaştıkları yayınlar gerçekleştirmişlerdir (Pak Güre ve Tulğan, 2020).

2.6.2 Yerel yönetimlerin uygulamaları

Belediyelerin Covid-19 sürecinde sosyal destek sağladığı gruplar arasında kadınlara da yer verilmiştir. Belediyelerin yerel hizmetlerdeki yoğunluğu ve çalışmaları artmış olsa da bazı hizmetlerde daralmalar yaşanmıştır. Bu yaşanan daralmalardan ve süreçten de en çok etkilenenler toplumun diğer kesimine göre daha dezavantajlı gruplar olan kadınlar, gençler ve engelliler olmuştur. Ayrıca kadınlar, bu süreçte ev içi şiddet rakamlarının artması ve yaşadıkları psikolojik sorunlar nedeniyle

özellikle psikolojik danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymuşlardır (Tunçer, 2021b, s. 92,93).

Covid-19 ile mücadele sürecinde artan kadına yönelik şiddet vakalarına karşı telefon hattı oluşturan ve kadınlara o hat üzerinden çeşitli alanlarda destek veren, hizmet sağlayan ve onları gerekli yerlere yönlendiren bazı belediyeler bulunmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın Çalışmaları Şefi Şenay Yılmaz Covid-19 öncesi %11 olan şiddet temelli başvuruların Covid-19 beraber %38'e yükseldiğini ve daha önce bu kadar başvuru gelmediğini ifade etmiştir. Ayrıca Yılmaz bu süreçte Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'nin açık tutulduğunu, mesai saatleri içerisinde bütün başvuruların yüz yüze yanıtlandığını, Pandeminin ikinci haftasında 7 gün 24 saat hizmet veren bir şiddet hattı açıldığını, kadın sığınma evlerinin kapasitesinin artırıldığını ve sık sık bilgilendirmeler yapıldığını ifade etmiştir (Gazete Duvar, 2020).

Kadıköy belediyesi tarafından Covid-19 sürecinde de hizmete devam eden, herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadınları veya bu şiddete tanık olan bireyleri bilgilendiren ve ihtiyaç duydukları mekanizmalara yönlendiren bir hat oluşturulmuştur. Hattın adı Alo Kadına Şiddet Hattı (0216 349 9 349) olarak belirlenmiştir ve bu hat 08:00-20:00 saatleri arasında hizmet vermektedir (Kadıköy Belediyesi).

Covid-19 sürecinde Muğla'da yaşayan vatandaşların kaygı seviyesini azaltmak, endişelerini gidermek ve psikolojik sağlamlıklarını korumak için Muğla Büyükşehir Belediyesi tarafından haftanın 7 günü 0850 297 58 48 numarası üzerinden hizmet verecek "Psikolojik Danışmanlık Hattı" hizmete alınmıştır. Arayanlar yaşadıkları sendromlar, sosyal izolasyon ve stres kaynaklı sorunlar ile ilgili yardım almışlardır. Ayrıca arayan velilere, psikologlar tarafından aile içi iletişim, sosyal aktiviteler ve eğitici faaliyetler gibi programlar sunulmuştur (Muğla Belediyesi, 2020).

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Başkanı Hale Kargın, Covid-19 ile beraber hızlı bir dijital dönüşüm ve değişim yaşadıklarını, birtakım birebir desteklerin hepsinin online danışmanlık yöntemiyle yürütüldüğünü, uzman personellerin evlerinden telefonla hizmet vermeye başladıklarını ve Eskişehir Barosu

ile işbirliği yapılarak şiddete maruz kalan kadınların ne yapacaklarını anlatan broşürler hazırlandığını ifade etmiştir (Gazete Duvar, 2020).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Politikalar Koordinatörü Zelal Yalçın, kadın dernekleriyle sürekli iletişim halinde olduğunu, Psikolojik destek merkezinde çalışmaların online devam ettiğini ve belediyenin psiko sosyal destek hattının açıldığını ifade etmiştir (Sivil sayfalar, 2020).

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın Şube Müdürü Kübra Cinkılıç, Covid-19 sürecinde belediyelere bağlı Kadın konuk evlerinin aktif olarak faaliyet vermeye devam ettiğini, bu süreçte gizlilik kararı bulunan ve herhangi bir kurumu arayıp telefon üzerinden açık adresini vermek istemeyen kadınlara ŞÖNİM aracılığıyla sosyal yardımda bulunulduğunu ifade etmiştir (Gazete Duvar, 2020).

2.7 Türkiye’de Covid-19 Döneminde Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Sivil Toplum Kuruluşlarınca Yapılan Uygulamalar ve Çalışmalar

2.7.1 Kadına yönelik şiddet ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rolü

Kadına yönelik şiddet ile mücadelede bireysel çabalarla beraber makro çabaların da oldukça önemi bulunmaktadır. Kadınların şiddete karşı mücadelelerinin duyurulması ve mücadelenin etkin bir şekilde yürütebilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının olduğu kadar sivil toplum kuruluşlarının da önemli bir rolü bulunmaktadır. Türkiye’de kadın hareketleri ve kadınların yaşadıkları sorunlara karşı ses çıkarma amacı olan eylemler 1980’lerde başlamış ve artarak günümüze kadar devam etmiştir. Günümüzde özellikle kadına yönelik şiddet ile mücadeleyi temel amaç olarak gören kadın dernekleri kadınların psikolojik, sosyal, yasal ve ekonomik gibi birçok süreçlerinde destek sağlamaktadırlar.

Geçmişten günümüze gelen süreçte insan haklarının öneminin artması, özgürlüğün ve demokrasinin gittikçe daha fazla önemsenmeye başlaması ile birlikte sivil toplum kuruluşlarının önemi ve bu kuruluşlara duyulan ihtiyaç artmıştır. Kadınların sosyal yaşamda var olma mücadelelerinde, kadın cinayetlerinde, kadına yönelik şiddette, kadınların şiddete karşı seslerini duyurma çabasında ve kadına yönelik şiddete karşı bir kamuoyu oluşumunda hem fiziksel çabalar hem de sosyal medyanın önemi büyüktür. Şiddetin bütün türlerine karşı çıkarak tepki vermek, kadına yönelik şiddete karşı toplumsal boyutta bir empati duygusunun oluşması ve bu duygunun gelişmesi, kadınların yaşadıkları olumsuz olaylara ses çıkarılması,

yaşanılan olaylara duyarlı olunması, olaylara karşı bilinçli bir davranış sergilenmesi ve toplumsal düzeyde bir farkındalık oluşturulması ile mümkündür (Silsüpür ve Övüç, 2022).

Kadın temelli hareketlerin başlattığı mücadele, kadınların mücadelesinin sivil toplum düzleminde gelişmesine katkı sağlamıştır. Kadın hareketinin ve kadın hareketini ilke edinen sivil toplum kuruluşlarının kadına yönelik şiddete karşı düzenli olarak gerçekleştirdiği eylemlilik sayesinde kadına yönelik şiddet özel bir alan veya dokunulmaması gereken bir sorunmuş gibi görülmekten çıkmıştır. Böylelikle kadına yönelik şiddet konusu kamusal ve siyasi bir alanda tartışılmış, konu üzerine düşünülmüş ve kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli adımlar atılmıştır. Şiddete karşı yapılan kampanyalar, şiddet mağduru kadınlar için sığınma evlerinin açılması, kadınların haklarına erişebilmeleri için danışmanlık, kadınların güçlenmesi ve toplumsal bilincin yükselmesi için eğitimler düzenlenmesi, kütüphaneler, araştırma merkezleri ve yayınlar oluşturma kadın temelli sivil toplum kuruluşlarının önemli aktivitelerindendir (Sallan Gül, Özen ve Kahya Nizam, 2017).

Türkiye’de kadın hareketi başladığından beri birçok sivil toplum kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşların en önemlilerinden biri de Mor Çatı Kadın Sığınağı vakfıdır. 1987 senesinde Çankırı’da bir hakimin kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir demesinin ve bir kadının boşanma talebini kabul etmemesinin ardından Türkiye’de kadınlar önemli eylem ve etkinliklere başlamış, artan kadın hareketinin sonuçlarından biri olarak da 1990’da Mor Çatı Kadın Sığınma Evi kurulmuştur (BBC, 2018). Kadın temelli sivil toplum kuruluşlarının kurulması ve etkin faaliyet göstermesinin kadınların hak mücadelelerinden ortaya çıktığının en iyi örneklerinden biri Mor Çatı Kadın Sığınma Evinin kuruluşudur.

2.7.2. Sivil toplum kuruluşlarının araştırma ve uygulama çalışmaları

Kadın temelli sivil toplum kuruluşları fiziksel eylemler dışında yayınladıkları veriler ve raporlar ile de kadın mücadelesine destek vermektedirler. Kadın Dayanışma Vakfı’nın “Patriyarkanın Duvarları Karşısında Kadınların Erkek Şiddeti ile Mücadelesi: Ocak 2020 – Aralık 2020 Kadın Dayanışma Merkezi Deneyimimiz” adlı raporu dikkat çekmektedir. Raporda, 2020 yılında 216 kadın şiddet nedeniyle vakfa başvuru yaparken, başvuran kadınların %89’unun psikolojik şiddet ve %61’i fiziksel şiddet görmüştür. Vakfa başvuru yapan kadınların, %47’sinin ekonomik şiddet, %28’inin cinsel şiddet ve %15’inin dijital şiddete maruz kaldığı belirtildi. Rapora göre,

Covid-19 pandemisinin başlamasıyla kadınların yaşamlarının daha da zorlaştığı, kadınların birçok alanda hak kayıplarına uğradıkları ve ekonomik bazı zorluklar yaşadıkları deneyimlenmiştir. Rapor aynı zamanda Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddetin arttığı, kadınların ev içi emek ve bakım emeğine ayırdıkları sürenin eskiye oranla uzadığı ve kadınların erkeklere oranla daha fazla işten çıkarıldıkları yönündedir (Bianet, 2021).

Tablo 4: Covid-19 Sürecinde Ev İçi Şiddete Yönelik Önlemler Alan İşletmelerin Sayısı.

İşletme Sayısına Göre	KOBİ	Büyük	Toplam
Çalışma yapılmadı	94	61	155
Bir politika mevcut	11	16	27
Veri toplandı	2	1	3
İç iletişim yapıldı	6	6	12
Dış paydaşlara yönelik iletişim yapıldı	4	2	6
Şiddete maruz kalan kadın çalışanlara yönelik önlem alındı	0	1	1
TOPLAM	117	87	204

(TÜSİAD, TÜRKONFED ve UN Women, 2020).

TÜSİAD, TÜRKONFED ve UN Women Türkiye Ofisi ortaklığında yapılan araştırmada kadınların ev içi şiddetin arttığını belirtilmiş ve araştırmadan alınan çıktılardan biri de işletmelerin Covid-19 sürecinde ev içi şiddete yönelik aldığı önlemlerdir. Çalışmada özellikle dikkat çeken sonuç ev içi şiddete maruz kalan kadın çalışanlara yönelik işletmelerin toplamda aldıkları önlem sayısı 1'dir. Kadın

Çalışanların bu süreçte çalıştıkları işletmeler tarafından yalnız bırakıldığı görülmektedir.

Tüm kurum ve kuruluşlarda olduğu gibi kadın temelli çalışan sivil toplum kuruluşları da bu süreçte derinden etkilenmiş ve sürecin zorluğuna rağmen çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bu sivil toplum kuruluşlarından biri de Kadın Dayanışma Vakfı'dır. Vakıf bu süreçte kadın danışma merkezi çalışmalarını sınırlı da olsa devam ettirmiş ve ofiste bulunan sabit hattı sosyal çalışmacılara yönlendirerek merkeze telefon ve e-mail aracılığuyla ulaşan kadınlarla iletişim kurmayı sürdürmüştür. Karantina önlemlerinin alındığu aylar da kadın danışma merkezine ulaşan 360 kadın danışanla 550'den fazla görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca başvuran kadın danışanlara doğru bilgiler aktarabilmek ve ilgili kurumların hizmetlerini takip edebilmek için kurum ve kuruluşlarla karantina öncesine göre daha fazla telefon görüşmesi yapılmıştır. Mart ayında Covid-19 salgınının yarattığu etki, evde kapalı kalma hali ve yoğun kaygılar gibi nedenlerle başvuruların azaldığu gözlemlenirken Nisan ayı itibariyle başvuruların salgın öncesindeki seyrine dönmeye başladığu gözlemlenmiştir. Vakıf Covid-19 sürecinde online olarak hukuki ve psikolojik desteğini de sürdürmüştür (Kadın Dayanışma Vakfı, 2021, s.4).

Türkiye'de çalışmalar yürüten bir diğer sivil toplum kuruluşu olan Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği 7 gün 24 saat hizmet veren şiddet hattı ve da(ya)nışma merkezi ile şiddete karşı hizmet vermektedir. Bu süreçte dernek tarafından pandemide özel veri çalışması oluşturuldu, eşitsizliklerin artışı ve şiddetin yükselişi ile ilgili alınması gereken önlemlere dair yayınlar yapıldı, şiddet hattına ulaşan kadınların gerekli mekanizmalara ulaşmasında kolaylaştırıcı olundu, geçici ayni destekler gerçekleştirildi, şiddete maruz kalan kadınların güvenli yerlere ulaşmaları adına çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliğu gerçekleştirildi. Dernek, Bursa Eczacılar Odası ile birlikte 'şiddete Maske Olma' projesini gerçekleştirdi. Bu sayede eczanelerde şiddet hatları ve başvuru mekanizmalarının yer aldığu çantaların ve broşürlerin kadın müşterilere verilmesini sağlandı. Ayrıca dernek, 'Bursa şoförler ve Otomobilciler Odası' ile yapılan protokol kapsamında 'şiddeti Frenliyoruz' çalışmasını görseller ve broşürler ile destekleyerek taksi durak ziyaretleri gerçekleştirdi (Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği, 2020, s.23-24).

Koç Topluluğu'nun 2016 yılında BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliğu ve Kadının Güçlenmesi Birimi (UN Women) işbirliğuyle oluşturulan Kadının Güçlenmesi

Prensipleri'ne attığı imza kapsamında Aygaz, Covid-19 sürecinde şiddete maruz kalan kadınlara yönelik çalışmalar başlatmıştır. Aygaz, bayi ve istasyon ağı, İletişim Hattı ve sosyal medya aracılığıyla kadınlara ulaşmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Türkiye Ofisi iş birliği ile hazırlanan broşürler, e-posta ve sms'ler aracılığıyla Covid-19'un kadınların hayatına olan etkileri, bu süreçte karşı karşıya kaldıkları zorluklar ve yardım alabilecekleri mekanizmalar konusunda bilgiler verilmektedir. Ayrıca, Opet iş birliğiyle otogaz istasyonlarının belirli yerlerine bilgilendirici etiketler asılmaktadır (BM Türkiye, 2020).

Birleşmiş Milletler ve ortakları tarafından Türkiye dahil olmak üzere tüm dünyada yaşanan temel sorunların çözümünün amaçlandığı bir Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri hayata geçirilmiştir. Bu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden biri de kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin (VAWG) ortadan kaldırılmasıdır. Hedef 5 özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı ve tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmeyi ve bu Hedef 5.2 kapsamında kamusal ve özel alanlarda her türlü şiddeti ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Fitz-Gibbon ve Walklate, 2021, s.316). Birleşmiş Milletler Türkiye de bu hedeflere 2030 yılında erişmeyi planlamaktadır.

Türkiye'de kadın temelli, kadınlarının haklarını savunan ve eşitlikçi bir dünya için mücadele eden birçok sivil toplum kuruluşu varlığını sürdürmektedir. Sivil toplum kuruluşları kadınları birçok alanda desteklemekle beraber özellikle şiddet alanında kadınlar için önemli bir başvuru ve savunma mekanizması haline gelmiştir. Kadına yönelik şiddet ile mücadele eden sivil toplum kuruluşları devlet eliyle de daha çok desteklenmelidir. Kadınların destek alabilecekleri mekanizmalar artırılmalıdır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Örneklem Profili

Türkiye genelinde aktif olarak faaliyetlerini sürdüren kadın temelli STK'lar bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Kadın temelli, kadına yönelik şiddeti araştıran, şiddete maruz kalan kadınlara çeşitli alanlarda destek veren, şiddet alanında aktif faaliyetlerini sürdüren, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2021 yılı verilerine göre Türkiye'nin nüfusu 1.000.000 üzerinde olan 10 ilinden en az birinde varlığını sürdüren, faaliyet gösterdiği ildeki diğer dernek ve vakıflara oranla hem sayı olarak daha çok şiddete maruz kalan kadına ulaşabilen hem de bilinirliği daha fazla olan ve sosyodemografik açıdan daha geniş kitlelere ulaşabilen Türkiye'nin 5 coğrafi bölgesinde faaliyet gösteren STK'lardan 10 tane seçilmiştir. Bu kriterlere uygun örneklem olarak seçilen her bir ilden 1 sivil toplum kuruluşu olmak üzere Türkiye'nin Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya, Diyarbakır, Muğla, Balıkesir, Gaziantep ve Mersin illerinden seçilen toplamda 10 STK temsilcileri ile Haziran 2022 ve Mayıs 2023 tarihleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Seçilen 10 STK araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır.

3.2 Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Bu araştırma kapsamında veriler Nitel Araştırma yöntemi ile elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Sorular (EK-2) araştırmacı tarafından araştırma konusuna uygun olarak hazırlanmıştır. 28.06.2022 tarihinde alınan Etik Kurul izni (EK-1) ile hazırlanmış açık uçlu sorular sorulmuş ve cevaplar araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. STK'ların demografik bilgileri alındıktan sonra çalışmanın ana konusu olan Covid-19 sürecindeki kadına yönelik şiddet hakkında sorular sorulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği araştırmacıya birçok katkı sağlar. Bu katkılardan en önemlisi yapılacak olan görüşmenin araştırmacı tarafından önceden

hazırlanmış görüşme forumu üzerinden sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgiler vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s.283).

Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği, araştırmaya bilgi açısından hem detaylı hem de derinlemesine katkı sağlaması bu tekniğin sosyal bilim araştırmalarında giderek önem kazanmakta olmasının önemli bir sebebidir. Araştırmacıların da bu tekniği kullanmadaki becerileri oldukça önemlidir. Çünkü nitel araştırmalarda verilerin analiz edilmesi ve veri toplama aşamasında araştırmacının yetkinliği ve doğru analiz yeteneği araştırmanın niteliğini belirlemektedir. Bu tür araştırmalarda araştırmacı en önemli veri toplama aracıdır (Karahan, Uca ve Güdük, 2022). Görüşme tekniği gibi tekniklerin kullanıldığı nitel araştırmalarda olaylar arasında bir neden- sonuç ilişkisi aranmaz. Sayısal ve istatistiksel verilere daha az yer verilir. Sayısal veriler yerine sözlü ve nitel yönden elde edilen verilere daha fazla vurgu yapılır. Nitel araştırma yapan araştırmacılar mekânların ve durumların dilini kullanır, incelenecek olan olayları bir bağlam içinde inceler. Sorunları, içinde olunan değer sisteminden ayrı incelemeyiz ve egemen olan ilişkileri kendi doğal ortamında yorumlamaya ve analiz etmeye çalışır (Neuman, 2012, s.224).

3.3 Veri Toplama Süreci

Yapılan ön araştırma sonucunda Türkiye’de bulunan kadın temelli STK’lardan kadına yönelik şiddet konusunu ana çalışma konusu olarak ele alan, araştıran ve kadına yönelik şiddetin engellenmesi adına çalışmalar yapan STK’ların çok yaygın olmadığı görülmüştür. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılacağı da göz önünde bulundurulduğunda STK’lara ulaşabilme, STK’ların görüşmeyi çeşitli hassasiyet nedenleri ile kabul etmeme ihtimalleri ve sağlıklı sonuçlar elde edebilme açısından konu değerlendirildiğinde 10 adet STK ile önceden hazırlanmış sorular üzerinden, araştırmaya verilen cevapların sağlıklı bir şekilde alınabilmesi ve görüşme yapılan temsilciler ile iletişimin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için online ortamda yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

3.4 Veri Analizi ve Değerlendirilme Yöntemi

Veriler görüşme esnasında yazılı olarak kayda geçirilmiştir. Yazılı olarak kayda geçirilen görüşme cevapları da araştırma sorularına verilen cevaplar şeklinde ele alınıp tek tek yorumlanmıştır. Belirlenen örnekleme yönelik ayrıntılı görüşme

tekniki kullanıldığından elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

4. BULGULAR

4.1 Görüşme Gerçekleştirilen Sivil Toplum Kuruluşlarının Bilgileri

Araştırma kapsamında görüşülen 10 sivil toplum kuruluşuna ait sosyal medyadan, basından ve kendi biyografilerinden elde edilen demografik bilgilere ve kurumların genel bilgilerine yer verilmiştir. Kurum sıralaması görüşmelerin yapıldığı sıraya paralel olacak şekilde sıralanmıştır. Kurumların izin verdiği ve paylaştığı ölçüde bilgilere verilmiştir.

İlk olarak İstanbul ilinden Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ile online bir görüşme sağlanmıştır. 1990 yılında feministler tarafından kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın kadına yönelik şiddetle mücadele etmek temel amacıdır. Toplumdaki sorunların bir nedeni olarak gördükleri eşitsizliklere karşı mücadele etmektedirler. Bu mücadeleler kapsamında da kadınlarla çeşitli çalışmalar yürütmektedirler. Kadınlara yönelik güçlendirici çalışmalar yapmaktadırlar. Ayrıca ulusal ve uluslararası sözleşme, yönetmelik ve kanunları takip ederek, inceleyerek gerekli politikalara dair öneriler sunmaktadırlar. Bilgi ve deneyim paylaşımı için şiddet alanında çalışan kadın örgütleri, barolar, sivil toplum kuruluşları ve belediyeler ile de çeşitli atölyeler yapmaktadırlar. Kadınlara yönelik dayanışma merkezi ve sığınak hizmetleri de bulunmaktadır. Vakıf, dayanışma merkezlerinde danışmanlık, bilgilendirme veya ihtiyaç duyulursa yönlendirme desteği sunmaktadır. Her yıl farklı illerde Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultayları da düzenlenmektedir. Vakıf bağışlarla ve ürün satışları ile gelir sağlamaktadır. Vakıf aynı zamanda birçok bilinçlendirme çalışması yapmaktadır. Bu çalışmalarını broşür, kitap ve rapor gibi yayınlar olarak da paylaşmaktadır.

İkinci olarak Ankara ilinden Kadın Dayanışma Vakfı ile online bir görüşme yapılmıştır. 1993 yılında kurulan kadına yönelik her türlü şiddet ile mücadele etmektedir. Bağımsız çalışmalar yürüten bir kadın örgütüdür. Vakfın temelleri 1987 yılında bir grup aktivist kadın bileşeni olan Kadın Tartışma Grubu'na dayanmaktadır. Vakfın kadın danışma merkezine başvuran kadınlara, gönüllülere ve meslek elemanlarına çeşitli eğitim programları sunarak kadına yönelik şiddetle mücadeleye

yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Vakıf çeşitli kuruluş, kurum ve bireylerden alınan bağışlarla ve üyelerin katkılarıyla maddi kaynak yaratmaktadır. Gönüllü çalışan bireylerin destekleriyle varlığını sürdüren vakıf, kadına yönelik şiddet ile ilgili kamuoyunu bilgilendirme ve savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Vakıf ayrıca kadına yönelik şiddet alanında çalışmalar yapan birçok platform ve ağına da üyesidir. Kitap, broşür, rapor ve bülten gibi çeşitli yayınlar da yapmaktadırlar.

Üçüncü olarak Balıkesir ilinden Sil Baştan Derneği ile online bir görüşme yapılmıştır. Dernek 2018 yılında Balıkesir ilinde kurulmuştur. Derneğin tam adı Sil Baştan Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk İstismarı ile Mücadele Derneği'dir. Dernek, kadınları ve çocukları her türlü şiddet, taciz ve istismar/ihmalden korumak, mağdurların hayatlarına sağlıklı devam etmeleri için mücadele etmek, kadınların ekonomik özgürlüklerine kavuşmasını sağlamak için yardımcı olmak, bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yapmak, kurum ve kuruluşlara destek vermek amacıyla kurulmuştur. Dernek'te yer alan uzmanlar ve üyeler kadına yönelik şiddet ile mücadele için konferanslar, eğitimler, toplantılar, atölyeler, paneller, projeler ve çeşitli etkinlikler yapmaktadırlar. Bu kapsamda bölgesel başta olmak üzere kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri yapmaktadırlar. Dernek, aidat, eğitim ve proje gelirleri, bağışlar, sosyal ve kültürel faaliyet gelirleri, derneğin mal varlığından elde edilen gelirler, ulusal ve uluslararası fonlar ve şube ödentileri ile finanse edilmektedir.

Dördüncü olarak Antalya ilinden Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği ile online bir görüşme yapılmıştır. Kuruluş tarihi 2004 yılıdır. Dernek kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadele ilkesi ile çalışmalarını sürdürmektedir. Dernek kadınlara hem psikolojik hem de hukuksal destek de sunmaktadır. Derneğin temel amacı kadınlara yönelik her türlü şiddet, baskı ve ayrımcılık ile mücadele etmek, farkındalık çalışmaları yapmak, kadınlar ile ilgili politikalar geliştirmek ve üretmek, kadınlara danışmanlık vermek ve kadın dayanışmasını güçlendirmektir. Dernek tarafından, ihtiyaç duyanlara yönelik CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi gereği, belediyeler ile yapılan anlaşmalara bağlı olarak, lojman ve sosyal hizmet uzmanı desteği sağlanmıştır. Ayrıca dernek tarafından, İsveç Konsoloslugu desteğiyle kadına yönelik şiddetle mücadele, şiddete maruz kalan kadınlara psikolojik destek ve insan ticareti konularında projeler gerçekleştirilmiştir. IFE-EFI (Initiative Féministe Euroméditerranéenne- Euromed Feminist Initiative) üyelerinden biri olarak network yönetiminde yer alarak yapılan uluslararası

toplantılara katılımlarını sürdürmüşlerdir. Derneğin çalışmaları arasında toplumsal cinsiyet eğitimleri, Kadının İnsan Hakları Eğitimleri Programları, paneller, konferanslar, sergiler, kitap ve şiir dinleti günleri, projeler, kadın cinayetleri davalarının takibini yapmak ve kadınların istihdamına yardımcı olmak vardır. Avrupa Birliğinden proje ve çalışmaları için finansal destek de almaktadırlar.

Beşinci olarak Mersin ilinden Mimoza Kadın Derneği ile online bir görüşme yapılmıştır. Dernek 2020 yılında kadına yönelik her türlü şiddete karşı mücadele etmek, kadına yönelik ayrımcılıkların ortadan kalkmasını sağlayacak çalışmalar yürütmek, toplumsal cinsiyet eşitliği adına için projeler geliştirmek ve uygulamak, hem sivil toplumun hem de kadın örgütlerinin güçlenmesi adına çalışmalar yapmak, doğal yaşamı koruyarak ekolojik bir yaşam düzenini elde etme, demokrasi ve barış kültürünü yaymak amacıyla kurulmuştur. Derneğin temel prensibi kadının toplumdaki eşitsizliğini gidermek, yaşamın her alanında aktif rol almasını sağlamak ve sorunları çözmeyi amaçlayan projeler üretmektir. Dernek kadına yönelik şiddeti önleme çalışmaları yapılan çeşitli ittifak ve dayanışma ağlarında da yer almaktadır. Dernek atölyeler, toplantılar, projeler, paneller ve medyaya yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Altıncı olarak Bursa ilinden Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği ile online bir görüşme yapılmıştır. Bursalı kadın aktivistler tarafından 2012 yılında kurulan derneğin genel merkezi Bursa'dadır. Kadınların ve kız çocuklarının güçlenebilmesi, eşit yaşam haklarına ve fırsatlara sahip olabilmesi için mahalle çalışmaları yapmaktadırlar. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör ile bilinçlendirme çalışmaları yapmaktadırlar. Şiddete sessiz kalınmaması gerektiği, istismara, tacize ve tecavüze göz yumulmaması gerektiği düşüncesini savunmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması için çeşitli projeler üretmektedirler. Özel sektörde de toplumsal cinsiyet eşitliği esaslı çalışmaların ve politikalarının oluşturulmasında destek sağlamaktadırlar. 'Herkesin Bir Hikayesi Var', 'Erkek Diliyle Şiddeti Konuşuyoruz', 'Mor İz', 'Kadın Sağlığı', 'Kadın ve Cinsellik', 'Anne Baba Okulları', 'Şiddeti Frenliyoruz', 'Şiddete Maske Olma' ve 'Kamuda Veri İzleme' gibi çalışmaları bulunmaktadır. Kadının insan haklarına ve eşit yaşam standartlarına ulaşabilmesi için çalışmalar yürütmektedirler. Ayrıca dernek, Avrupa Kadın Lobisi üyesi olması ile uluslararası alanda da yer almaktadır. Tamamen gönüllülerin ve bağışçıların destekleri ile ayakta kalmaya çalışan dernek, danışma merkezi ve 7 gün 24 saat hizmet veren şiddet hattı ile 11 bin 942 kadın ve 5 bin 635

çocuğa ulaşabilmiştir. Broşür, kitap, poster, basın bültenleri ve raporlar gibi birçok yayınlar da yapmaktadırlar. Etkinlik, proje, eğitim ve atölyeler ile birlikte de çok sesli çalışmalar yapmaktadırlar. Dernek, çalışmaları ile kurulduğu günden itibaren birçok kadının sesi olmuştur.

Yedinci olarak Muğla ilinden Bodrum Kadın Dayanışma Derneği ile online bir görüşme yapılmıştır. 2012 yılında kurulan dernek, patriarka üzerine kurulan erkek egemen sisteme karşı politika geliştirmek için kurulmuş bir dayanışma ağıdır. Kadının görmezden gelindiği, kadına karşı düşmanlıkların desteklendiği ve kadın cinayetleri ile bireyin varlığının sonlandırılmasının meşrulaştırıldığı bir ortamda sistemin tüm bu politikalarına karşı mücadele vermek için bir araya gelinen hak temelli bir sivil toplum örgütüdür. Hayatın her alanında kadın eşitlik politikalarını yaygınlaştırma, geliştirme ve artırma, ayrımcılıkların tespit edilmesi ve önlenmesi, kadın karşıtı politikaların ortaya çıkarılması, siyasal yapılanmalardaki eşit temsiliyet ilkesinin uygulanmaya konulması, her türlü militarist yapılanmaların sorgulanması derneğin temel hedefleridir. Kadınların kendi kaderlerini tayin etme haklarını devralmaları için onlarla beraber mücadele veren bir sivil toplum örgütüdür. Dernek, Bodrum Belediyesi, Eşitlik İçin Kadın Platformu, Sığınaklar Kurultayı, Kadın Koalisyonu, Bodrum Kent Konseyi Kadın Meclisi, Kadınlar Birlikte Güçlü Platformu ve Nafaka Hakkına Dokunma Platformu gibi paydaşlara da sahiptir. Atölyeler, film izleme etkinlikleri, basın açıklamaları ve projeler ile birçok çalışma yürütmektedirler. ‘Bodrum’ dan Türkiye’ye: Kadınlar Eşitlikçi ve Şiddetsiz Kentini Yaratıyor’ projesini de hayata geçirmişlerdir.

Sekizinci olarak İzmir ilinden Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) ile online bir görüşme yapılmıştır. Dernek kadına yönelik her türlü ayrımcılık ile mücadele etmek, kadın hakları konusunda toplumu bilinçlendirmek, kadın dayanışmasını sağlamak ve kadına yönelik şiddet ile mücadele etmek misyonuyla 2006 yılında kurulmuştur. BEKEV, kar amacı gütmeyen bir dernek olduğu için sadece katılımcı ve üyelerin bağışları ve aidatları ile dernek içindeki ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Derneğin üyelerinin büyük bir bölümünü ev kadınları oluşturmaktadır. Denek, kadınlar ile ilgili her konuda çalışma yürütmekte, mahallelerde ve okullarda hem toplumsal cinsiyet eşitliği hem de kadına yönelik şiddetle ilgili eğitimler ve bilgilendirme toplantıları yapmaktadır. Dernekte şiddet mağduru kadınlara destek verilmekte ancak derneğe başvuruda bulunan kadınların

çoğunluğu Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'ne veya destek sağlayabilecek diğer kurumlara yönlendirilmektedir. Dernek, aile içi şiddete maruz kalan işsiz kadınlara yönelik bir Avrupa Birliği projesinde de yer almıştır. Dernek aynı zamanda kadın mücadelesini sürdürmek ve yaymak için Barış İçin Kadın Girişimi, Kadın Emeği İstihdamı Girişimi, Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultayı, İzmir Şiddete Karşı Kadın Koordinasyonu, Şiddete Son Platformu ve İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi gibi birçok platformun bir üyesidir. Derneğin broşür, bildiri, afiş ve kitapçık gibi yayınları bulunmaktadır.

Dokuzuncu olarak Diyarbakır ilinden Rosa Kadın Derneği ile yüz yüze bir görüşme yapılmıştır. Dernek 2018 yılında kurulmuştur. Kuruldukları ilk günden itibaren birçok şiddet mağduru veya şiddet tehdidi altında olan kadınlara destek olmuşlardır. Derneğin, gönüllü ağılarıyla başvuran kadınlara hukuki ve psikolojik destek sunmak, can güvenliği riski olan kadınları sığınaklara yönlendirmek, adli makamlara yansıyan kadın cinayeti ve diğer şiddet suçlarının adli takiplerini yapmak temel çalışma alanlarındandır. Dernek aynı zamanda şiddetle mücadele mekanizmalarının etkin işletilmesi için hem yerel hem de ulusal olmak üzere idari ve adli tüm ilgili kurum ve kuruluşlar ile iletişim halindedir. Ayrımcılık ve her türlü şiddetle mücadele etmek, eşitliği ve barışı savunmak, demokratik, ekolojik bir toplum için mücadele etmek derneğin temel ilkeleridir. Kent genelinde tüm kadınlarla birlikte cinayetlere kaşı “Jin Jiyane Jiyane Nekuje (Kadın Yaşamdır, Yaşamı Katletme)” teması ile mor-siyah eylemi yapılmıştır. Ayrıca dernek, şiddete uğrayan kadınlar ile yüz yüze görüşmeler yaparak ya da telefon hattı ve e-mail adresi üzerinden şiddet başvuruları alarak kadınları uygun yerlere yönlendirmekte ve takibini yapmaktadır. Dernek aynı zamanda Diyarbakır Şiddetle Mücadele Ağının kurucu üyelerindendir.

Son olarak da Gaziantep ilinden Kamer Vakfı Gaziantep Şubesi ile online bir görüşme yapılmıştır. 2005 yılında kurulan vakıf şiddet ile mücadele etmek, güçlü kadınların sayısının artırılması, kadın ve çocuklara zarar veren cinsiyetçi uygulamaları tespit ederek alternatiflerini geliştirmek ve bu uygulamaların etkin olmalarını sağlamak gibi amaçlara sahiptir. Uluslararası birçok kurum ve kuruluş ile işbirliği yapan vakıf uluslararası düzeyde destekler de almaktadır. Diyarbakır merkezli kurulan vakfın Diyarbakır dışında 19 ilde şubesi bulunmakta ve 24 saat destek veren bir telefon hattı da bulunmaktadır. Bu şubelerden olan Kamer Vakfı Gaziantep Şubesi de vakfın bütün ilkelerini benimsemiş ve hem genel merkez hem de şubeler ile ortak çalışmalar

yürütmektedir. Vakıf kurulduğu günden bu yana hem ulusal hem de uluslararası birçok proje gerçekleştirmiştir. Vakıf tarafından Her Kadın İçin Bir Fırsat Projesi, Kadınlar ve Adalet, Dünyayı Kadınlar Değiştirecek, Kadın Balıkçılar ile Dayanışma Projesi, Pandemi Döneminde Kadınlar için Online Psikolojik Destek Projesi, Küresel Salgın Döneminde Kadınlarla Dayanışma Projesi ve Suçlu Kim? gibi çeşitli projeler hayata geçirilmiş ve başarı ile tamamlanmıştır. Vakıf aynı zamanda broşür, rapor, kitapçık, el kitapları gibi birçok yayına sahiptir.

4.2 Gerçekleştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Analiz ve Yorumları

Yapılan görüşmede çalışmanın temelini oluşturan ve çalışmanın asıl odak noktası olan sorularına verilen cevaplar niteliğinde olacak olan çıktıların alınmasını sağlayacak 9. 10. 11. 12. ve 13. soruların analizinin yapılması ve yorumlanması yapılmıştır. Sorulan soruları cevaplayan sivil toplum kuruluşlarının cevapları görüşmenin yapıldığı sivil toplum kuruluşu sırasına göre doğrudan aktarılmıştır.

4.2.1 Covid-19 sürecinde dernek faaliyetlerine devam ettiniz mi?

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı yetkilisinden alınan cevap, *“Evet, aktif olarak faaliyetlere devam edilmiştir. Biz kapanma olmadan önce herkes gibi önce ne olduğunu anlayamadık ve kapanma olduğunda da korktuk ve daha doğrusu kapanma başlamadan önce Covid-19 vakaları artınca biz kapanmaya geçtik. Hepimiz bir kaygı yaşadık ama çok çabuk toparlandık. Hemen planlama sürecine geçtik.”* bu şekildedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından “Covid-19 vakaları artınca kapanmaya geçtikleri; ancak “çok çabuk toparlanarak planlama sürecine geçtikleri” şeklinde ifade edilmiştir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bu konuda yaşanan ilk duygunun “korku ve kaygı” olduğunu ifade etmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisinden alınan cevap, *“Evet, bu süreçte hem danışma merkezimizi aktif tutmaya çalıştık hem de hâlihazırda yürüttüğümüz projelerle ilgili çalışmalarımızı devam ettirdik. Bütün bu süreçte yüz yüze görüşme yapamamanın büyük zorluğunu da çektik. Üzerimizdeki psikolojik yükün yanı sıra telefonla başvuru almak çok daha zor oldu. Çünkü karşılıklı oturduğumuz zaman o duygusal aktarım daha sağlıklı olabiliyor. O yüzden ilk dönemlerde kesinlikle çok zorlandık.”* bu şekildedir. Kadın Dayanışma

Vakfı tarafından ise “danışma merkezlerini aktif tutmaya çalıştıkları” ve “yürüttükleri projelerle ilgili çalışmaları devam ettirdikleri” şeklinde olmuştur. Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisi, örgütün iletişim yönteminin yüz yüze olamaması nedeniyle “üzerlerinde psikolojik yük” hissettikleri ve “zorlandıkları” olgularına vurgu yapmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Sil Baştan Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Evet dernek çalışmaları bu süreçte devam etti.*” bu şekildedir. Sil Baştan Derneği çalışmalarına bu süreçte devam ettiklerini belirtmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Kısmen devam ettik. Çok kısa bir süre çalışmalarımız aksadı ama çoğunlukla çalışmalarımız devam etti.*” bu şekildedir. Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği “Çok kısa bir süre çalışmaların aksadığını ama çoğunlukla devam ettiklerini” belirtmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mimoza Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Pandemi sürecinde kurulan bir dernek olduğumuz için pandemiden ve çıkan kısıtlama genelgelerinden kaynaklı mahalle çalışmaları yapamadık, fakat derneğimizi bu dönemde sürekli olarak açık tuttuk. 7/24 kadınların ulaşabileceği bir telefon hattı ile de desteklemeye devam ettik.*” bu şekildedir. Mimoza Kadın Derneği ise “pandemi sürecinde kurulan bir dernek oldukları” hususuna vurgu yapmıştır. Dolayısıyla diğer derneklerin Covid-19 karşısında önce bir tereddüt dönemi yaşamaları ve sonra toparlanarak faaliyete geçmeleri süreci, bu dernek ilgililerini “faaliyete geçmek konusunda motive edici olması” yönünde etkilemiştir. Mimoza Kadın Derneğinin ise “pandemi sürecinde kurulmaları” olgusuna vurgu yapmalarının, “direnc ve dayanışma” duyguları olarak yorumlanması gerektiği kanısına varılmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Covid-19 sürecinde çalışmalarımız artarak devam etti. Hem şiddette artış oldu hem kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmaları yetersiz kaldı ve uygulamada problemler yaşandı hem torba yasalar ile haklarımıza dokunmak istediler. Bu sebeple ağ oluşumu savunuculuk kampanyaları ve politika üretimi başta olmak üzere 7/24 şiddet hattı çalışması, kadına yönelik şiddetle mücadele izlemesi ve çeşitli eğitimler ile kapasite geliştirme eğitimlerimiz hız kazandı. Bu süreç bize dayanışma yaşattı.*” bu şekildedir. Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği ise süreç kesintisi bilgisi vermemiş; aksine “çalışmalarının artarak

devam ettiğini” belirtmişlerdir. Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği, “sürecin kendilerine dayanışma yaşattığı” olgusuna vurgu yapmışlardır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “Covid-19 sürecinde her ne kadar dernek üyeleri olarak bir araya gelip, rutin yüz yüze toplantılarımızı yapamamış olsak da, birçok sivil toplum kuruluşu gibi zoom üzerinden görüşmelerimizi sürdürdük, şiddet başvurusu almaya devam ettik ve bir proje uyguladık. Tamamen kapanma sürecinde başvurular çok kısa bir dönem için azalmış olsa da, daha sonra erkek şiddetine maruz kalan kadınların destek talebi artış gösterdi. Dernek faaliyetlerimizin yüz yüze görüşme, atölye ve benzeri etkinlikleri, paydaşı olduğumuz Kent Konseyi Kadın Meclisi ve Kent Konseyi Yürütme kurulu toplantı ve çalışmalarımız zoom uygulaması üzerinden yapılmaya başlandı, dolayısıyla faaliyetlere devam ettiğimizi söyleyebiliriz.” bu şekildedir. Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yine ara verme bilgisi vermemiş; sadece “toplantı yöntemi değişikliği yapılarak çalışmalara devam edildiğini” belirtmişlerdir. Bodrum Kadın Dayanışma Derneği duygusal bir etki bilgisine vurgu yapmamış ancak çalışma konularının geniş şekilde çeşitlendirilmesi karşısında yine bir direnç ve dayanışma iklimi oluştuğu çıkarsanmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) yetkilisinden alınan cevap, “İlk kapanmaların olduğu dönemde bizlerde yan yana gelemedik. Ancak bu durum bizlerin birlikte dertleşmesini birlikte paylaşmasını engelleyemedi. Kapanmaların yoğun olduğu dönemde sosyal medya canlı yayınları ile alanında uzman isimlerle çeşitli konularda söyleşiler gerçekleştirdik. Derneklerin faaliyet yasaklarının kaldırılmasıyla birlikte dernek binamızda kısıtlı katılım sayıları işe çalışmalarımızı devam ettirdik.” bu şekildedir. Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) “yan yana gelemeseler” de “sosyal medya paylaşımları” ile devam ettikleri belirtilmiştir. Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) tarafından “yan yana gelememeseler” de “dertleşme” ile duygu paylaşımında bulundukları ifade edilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Rosa Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “Bu süreçte duyarlılığı arttırmak adına Diyarbakır'da ilk açıklama yayınlayan ve kapanan biz olduk. Açıklamamızda sığınma evlerinin olanaklarının artırılmasını istedik. Bizler 11 Mart'ta derneği sadece fiziksel olarak kapattık ve online olarak çalışmalara yoğun bir şekilde devam ettik. Evden çalıştığımız

için çalışma saatlerimiz de artmış oldu.” bu şekildedir. Rosa Kadın Derneği derneği “sadece fiziksel olarak kapatıldığı” ve online olarak evden çalışıldığı için “çalışma saatlerinin artmış olduğunu” vurgulamıştır. Rosa Kadın Derneği “duyarlılığı arttırmak adına ilk açıklama yayınlayan ve kapanan” kurum olduklarına vurgu yapmıştır. Öncü olma rolüne yapılan bu vurgu, “sorumluluk” üstlenme duygusunu öne çıkarmaktadır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesindeki yetkiliden alınan cevap, *“Evet bu süreçte hizmet vermeye devam ettik. Hem online olarak hem de telefon üzerinden kadınların ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerimizi sürdürdük.”* bu şekildedir. Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesinde öne çıkarılan yanıtın “sürecin kesintisiz devam ettiği” şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesinde duygusal tepkiye dönük bir açıklama yapılmamıştır.

Söz konusu sivil toplum kuruluşlarının ekolojik bir faktör olarak Covid-19’un sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını etkileyip etkilemediği sorusuna tamamı olumlu yanıt vermiş; ancak “hemen toparlanılarak” çalışmalara devam edildiği anlaşılmıştır.

4.2.2 Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı yetkilisinden alınan cevap, *“Kadına yönelik şiddetin nedeni yaşadığımız cinsiyet ayrımcılığıdır. Kadın olduğumuz için şiddet yaşarız. Erkekler bu ayrımcılıktan elde etmiş oldukları güçle kadınların kendi istedikleri doğrultusunda ya da öfke boşaltma gibi ihtiyaçları doğrultusunda duygularını rahatça normalleştirerek kadınlar üzerinde uygularlar. Kadınların baskı altına alınması kontrol edilmesi bu şiddet vasıtasıyla sağlanır. Fiziksel, ekonomik, duygusal ve dijital şiddette yani şiddetin bütün türlerine baktığınızda hepsinin aynı amaca hizmet ettiğini görürüz. Kadın açısından baktığımızda kadınların bu şiddeti tolere etmemelerine olanak sağlayacak sosyal ağlardan ve yaşamlardan Covid-19 gibi afetlerin kadınları izole etmesidir. Covid-19’daki tetikleyici unsur kadının şiddeti uygulayan kişi ile aynı evde olması ve dolayısıyla kadının ailesine dahi gidemiyor olması, sosyal hizmet birimlerine ulaşamıyor olması ve sosyal destek mekanizmalarına ulaşamıyor olmasıdır. Kadının dolayısıyla bu yaşadığı şiddeti aslında hiç idare etmemesi gerekirken yine kadınlara yüklenen birçok misyon nedeniyle idare etmesi ve şiddetten uzaklaşmanın şiddetin*

kadının üzerindeki etkileri nedeniyle zor olduğu bir dönem olduğu için kadınlar artık bunu kaldıramaz hale gelmişlerdir. Bu yüzden şiddeti ilk kez duyan ya da ilk kez bu kadar çok duyan kurumlar şiddetin Covid-19 döneminde ilk defa ortaya çıktığını düşünebilirler. Bizler bu gerçekliğin farkında olduğumuz için bu şekilde yorumlamadık. Bu süreç ile ilgili düşüncemiz bizim izleme raporlarında da görüleceği üzere ve benim kendi kişisel düşüncemde Covid-19 evet tetikleyici bir unsur oldu fakat bir yandan da bize şunu gösterdi aslında kadınlar hayatlarındaki şiddeti tolere etmeye çalışıyorlar. Ayrıca Covid-19 sosyal mekanizmaların koordinasyonsuzluğunun şiddetin hayatımızdaki olumsuz etkilerini görünür kılmıştır.” bu şekildedir. Vakıf şiddetin hep önemli bir olumsuz çevresel etmen olduğunu ama Covid-19 süreci ile beraber şiddetin “tetiklendiğini” ifade etmiştir. Sosyal destek mekanizmalarının bu süreçte “etkin” yürütülmediği de belirtilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “Maalesef bu tip kriz dönemlerinde en çok desteğe ihtiyacı olan grupların bir anda sanki hiç yokmuş gibi göz ardı edildiğini gördük. Kadınlar açısından da benzer bir durum oldu bu nedenle kadınlar birçok görüşmede telefonunu kapattılar, sessiz konuşmak zorunda kaldılar ya da hiç arayamadılar. Zaten her yer kapalıydı dışarı da çıkamadılar. Kadınların bu dönemde maruz kaldıkları şiddet açısından bazı değişiklikler de oldu. Özellikle üniversiteler ve yurtlar kapandığı için genç kadınlar bu süreçte eve dönmek zorunda kaldılar ve burada döndüklerinde döndükleri evde şiddete maruz kaldıkları için çok fazla başvuru aldık. Onun dışında dijital şiddetle ilgili başvurularımız arttı. Çiftlerde görüşme veya karşılaşma olmadığı için flört şiddetinin özellikle erkek şiddetinin dijital şiddete doğru yöneldiğiyle ilgili gözlemimiz oldu. Bu süreçte ilk dönemde bize başvuran birçok kadın devam eden davalarının ertelendiğini ya da artık başvuracakları karakol ya da adliyelerin olmadığını ve her yerin kapalı olduğunu söyleyerek bize ulaştılar. O yüzden bilgi almak istediler. Kadınlar pandemi nedeniyle hapisanelerde bir boşaltılma olduğu dönem onunla ilgili olarak endişeyle de bize ulaşmışlardı. Çünkü kadınlar, kadına yönelik şiddet nedeniyle ceza alan partnerlerinin serbest bırakılıp bırakılmayacağını öğrenmek istiyorlardı. Maalesef kadına yönelik şiddet faili suçluların dışarı bırakılmayacaklarının söylenmesine rağmen bu suçluların da dışarıya bırakıldıklarını gördük. Bu durumda da kadınlara mutlaka haber verilmesi gerekiyordu ama Adalet Bakanlığı tarafından bu haber vermenin de yapılmadığını gördük. Bu süreçte uzaklaştırma kararının pandemi koşullarıyla çalışmamasına yönelik tavsiye

niteliğinde bir genelge de yayınlandı. Bu pandemi koşullarında herkes evine kapanmış bir durumda mümkünse uzaklaştırma kararı vermeyin demek oluyordu. Eğer veriyorsanız da bu çok kısa süreli olsun demek istendi. Şimdi bunun kendisi kadının doğrudan kendisine şiddet uygulayan erkeklerle aynı evde kalmaya zorlanması anlamına geliyor. Bu süreçte örtük bir kadın dayanışması da vardı. Daha önce şiddete maruz kalmış ve buradan yardım almış bir kadının bir başka şiddete maruz kalan kadına burayı önererek ona yardım ettiğini de deneyimlemiş olduk.” bu şekildedir. Kadınların şiddet uygulayan kişi ile aynı yerde kalma zorunluluğu ve “ceza sistemine yönelik korkuları” vakıf tarafından ifade edilmiştir. Kadınların bu süreçte “dayanışma” içinde olduklarının da altı çizilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Sil Baştan Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Bu süreçte şiddete maruz kalan kadınlara yönelik sığınakların yetersiz geldiğini ve şiddete maruz kalan kadınların pandemi koşulları nedeniyle evden ayrılamadıklarını biliyoruz.”* bu şekildedir. Destek tarafından mekanizmaların yetersiz olması ve kadınların “çaresiz” oldukları belirtilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Bu süreçte yapılan çalışmalarımız sonucunda hem ev içi şiddetin hem de ekonomik şiddetin arttığını gözledik.”* bu şekildedir. “Kadına yönelik şiddetin arttığını” ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mimoza Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Dünya’nın baş edemediği virüsün etkileri çok ağır oldu. Bu sürecin de en çok etkilenenleri kadınlar oldu. Türkiye’de işten çıkarmalarda ve izinler verildiğinde ilk kadınlar gözden çıkarıldı. Evin sorumluluğu, çocuğun sorumluluğu ve Covid-19’un bilinmeyenleri ile birlikte hem psikolojik hem de fiziksel yıpranmanın yoğun yaşanması ile birlikte ekonomik şiddetin de önünü açmış oldu. Bu anlamda verilere bakıldığında (2019 Mart/2020 Mart) ayında acil yardım hattına gelen ihbarlar karşılaştırıldığında fiziksel şiddetin %81, psikolojik şiddetin ise %93 oranında arttığı ve hukuki desteğe ulaşamayan kadınların oranının %96 olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye genelinde tespit edilse de yerelimizde de hemen hemen aynı doğrultuda bizlere yansımıştır. Covid-19 sürecinde telefon ve sosyal medya üzerinden ulaşan kadın sayısında artış olduğunu, sığınma evine yerleştirmek için bizden destek talep eden ve evine gidip almamızı isteyen çok sayıda kadınlarla görüşme sağlandı.”* bu şekildedir. Dernek hem gözlem olarak hem de verilerle

“kadınların sürecinin Covid-19 döneminde zorlaştığını” ifade etmiştir. Türkiye genelinde olduğu gibi yerelde de aynı sorunlarla karşılaşıldığı ifade edilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Kadına yönelik şiddet ev içi ve en yakını tarafından uygulandığını verilerimizde paylaşıyorduk. Covid-19 sürecinde eve kapanmayla ev içinde şiddet katlanarak arttı. Ev içinde olması ve bilinmeyen bir salgınla uğraşmakta kaygıları büyüttü. Kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarına ulaşmak zorlaştı. Sığınaklar yetersiz kaldı. Sığınaklara yerleşmek için sağlık testleri ve geçici konaklama yerleri kadınları şiddetle mücadele mekanizmalarına ulaşmasını güçleştirdi. Kolluk kuvvetleri kadına yönelik şiddet başvurularını önemsemedi.”* bu şekildedir. Kadına yönelik şiddetin kadının “en yakını” tarafından gerçekleştiği bilgisi paylaşılmıştır. “Sığınakların yetersiz kalması” da bu derneğin karşılaştığı sorunlardan birini oluşturmuştur.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Kadınların maruz kaldıkları şiddete karşı devletin mekanizmaları yok sayılacak derecede pasif kaldı. Kolluğa başvuran kadınların evlerine gönderilmesi, sığınak talebinde bulunan kadınların sığınaklara kabul edilmemesi, baroların neredeyse tümünün erkek şiddetine maruz kalan kadınların başvurularını almaması, adli yardım başvurusunda baro temsilciliklerin de kapanmasından kaynaklı başvurulamaması, adliyelerin de çok kısıtlı oranda çalışması nedeniyle kadınların adalete erişim haklarının çok önemli ölçüde yok sayıldığı ve engellendiği, erişime kapalı olduğu, gerçekleşen suç eylemlerine ilişkin delillerin toplanması gibi önemli ve hayati olan hususların yerine getirilmediği, Covid-19 nedeniyle salıverilen mahkûmların ve tutukluların olduğu gibi, cinsel saldırı suçu işleyen şüphelilerin dahi tutuklanmaması, kadınların her anlamda tehlike ile burun buruna bırakıldığı söylenebilir. Devletin ve yerel yönetimlerin pandemi koşullarına hazırlıklı olmadıkları gerekçesi ile en çok görünmez ve mağdur edilenlerin kadın ve çocukların olduğu, öte yandan ise pandemi koşullarında TCK 103 değişikliğine bir fırsatta geçirilmeye çalışılırken, yine feminist ve kadın örgütlerinin mücadelesi sonucu devlet mekanizmalarından daha güçlü ve etkin çalıştığını söyleyebiliriz.”* bu şekildedir. Burada da “ceza sisteminin Covid-19 döneminde şiddet mağduru kadınların üzerine yarattığı korkuya” değinilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının “devlet mekanizmalarından daha güçlü ve etkin” çalıştığı ifade edilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) yetkilisinden alınan cevap, “*Pandemi sürecinde kadına yönelik şiddetin arttığını ve kadınların devlet mekanizmalarınca kaderlerine terk edildiğini, adeta şiddet sarmalını yaşamaya mecbur bırakıldıklarını düşünüyoruz. Birçok kadın sokağa çıkma yasakları yüzünden kendine uygulanan fiziksel şiddete katlanmak zorundayken, kadınların ezici bir çoğunluğu ise ev işlerinin yükünü tek başına sırtlandı. Bunun sonuçlarıyla birçok kadın ekonomik ve psikolojik şiddeti çok sert şekilde yaşadı.*” bu şekildedir. Derneğin ifade ettiğine göre yine “mekanizmaların yetersiz” kaldığı görülmektedir. “Kadınların şiddete maruz kalmaları karşısında çaresiz” oldukları görülmüştür.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Rosa Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Kadınlar bu süreçte sadece fiziksel şiddet görmediler aynı zamanda ekonomik ve sosyal olarak da şiddete maruz kaldılar. Bununla ilgili iki araştırma yaptık ve biri temizlik işçisi olan kadınlarla yapıldı. Bu süreçte en çok risk altında olan gündelik işte çalışan kadınlardı. Bu kadınlar öncelikli olarak pandemiden etkilendiler. Pandemi nedeniyle sığınma evleri de çok hayati öneme sahipti ve sığınma evlerinde yer sıkıntısı vardı. Risk altında olan kadınlar korunmadı ve risk altında olan kadınların korunmalı alanlara geçmeleri konusunda sıkıntı yaşadık. Şiddet için ŞÖNİM’e giden kadınları önce polise daha sonra hastaneye gönderdiler ve kadınlar için süreç daha da riskli bir duruma geldi. Belediyelere bağlı yaşam evleri yani kadın sığınma evleri de en kapatılmaması gereken pandemi sürecinde kapatıldı. Bunlardan biri Kardelen Kadın Sığınma Eviydi. Sığınma evlerinde kalan kadınlar ise ölüm korkusuna rağmen kötü uygulamalar nedeniyle çok az sürelerle sığınma evlerinde kaldılar. Kadının günlük hayatında kendine zaman ayırması da çok önemli fakat pandemi sürecinde kadın kendine istediği gibi zaman ayıramadı. Kadın kendine ancak televizyon izlerken vakit ayırabiliyordu. Kadının bir kahve içme zamanı bile yoktu. Bakım gerektiren işler ve ev hizmetleri tamamen kadının üzerine bırakıldı. Çocukların eğitimleri de kadınlara yüklendi. Kadının internet paketi bile eğitimi için çocuğa verildi. İnternet bile kadına çok görüldü. Yemek ve temizlik tamamen kadına yüklendi. Evdeki koşullar kadınlar için çok zorlayıcıydı. Bu süreçte kadınların pandemiden ne ölçüde etkilendiklerine bakmak için bir araştırma daha yaptık ama araştırmayı tamamlayamadık. Kadınlar araştırma için aranınca bile çok mutlu oldular. Alışveriş için bile dışarı çıkamadıklarını ifade ettiler. Ailede alışverişleri de erkekler yapınca kadınların bireysel ihtiyaçlarını önemsemeyip almadıkları zamanlar oluyordu. Kahve*

mesela çok komik ama kadına kahve pek alınmıyordu çünkü fuzuli görülüyordu. Doğum kontrol hapi, ağda ve hamilelik testi gibi ihtiyaçlar da erkekler tarafından karşılanmadı. Erkeğin eve dair bir ilgisi yoktu. Evet, bu süreçte kadınlar eve kapandılar ama aslında dijital yollarla uluslararası bir dayanışma da yaşadılar.” bu şekildedir. Kadınların bu süreçte sadece fiziksel şiddet türüne değil birçok şiddet türüne maruz kaldıkları ifade edilmiştir. “Kadınların ihtiyaçlarının göz ardı edildiği” de belirtilmiştir. Kadınların bu süreçte dijital kanallar üzerinden de olsa “dayanışma” içinde oldukları ifade edilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesindeki yetkiliden alınan cevap, *“Bu süreçte yaptığımız Küresel Salgın Döneminde Kadınlarla Dayanışma Projesi kapsamında Covid-19 süreci ile ilgili bazı incelemelerimiz oldu. Çalışmanın yürütüldüğü süreçte 1000’nin üzerine kadından şiddet başvurusu aldık. Şiddet bu süreçte varlığını göstermeye devam etti diyebiliriz. Bu proje sayesinde şiddet dışında birçok veri de elde ettik. Ortalama 5,4 kişinin yaşadığı bir aile için asgari ücret açlık sınırının altında bir gelir haline gelmişti. Covid-19 öncesinde asgari ücret ile yaşamakta olan ailelerin %61,8’i gelirini tamamen ya da kısmen kaybetti. Kadınların %12,1’inin zaten Covid-19 öncesinde de düzenli bir geliri de yoktu. Araştırmaya yapılan hanelerde hane başına düşen ortalama çocuk sayısı 3,5 olarak tespit edildi. Yani 14.522 hanede ortalama 50.827 eğitime devam eden çocuk/genç olduğu tespit edildi. Bu çocukların %26,7’si (13.570 çocuk) maalesef online eğitime dahil olamadı. Covid-19 döneminde eğitimlerinden mahrum kaldılar. Çünkü %11,1’inin evinde televizyon ve internet, %32,7’nin evinde internet ve %24,7’nin eğitime dâhil olmasını sağlayacak uygun mekânı yoktu. Ayrıca %31,5’i online eğitime nasıl dahil olacağını bilmiyordu. Covid-19 nedeniyle kapalı kalınan süreçte toplam hanelerin %42,5’inde hijyen malzemesi olmadığı ve %44,8’in acil gıda desteğine ihtiyacı olduğu da tespit edildi.”* bu şekildedir. Vakıf şiddetin bu süreçte “devam ettiğini” vurgulamıştır. Vakfın yaptığı araştırmada “kadınların Covid-19 sürecinde birçok açıdan olumsuz etkilendiği” belirtilmiştir.

Sivil toplum kuruluşları ekolojik yaklaşım çerçevesinden kadınların hayatındaki önemli bir çevresel etmen olan şiddet kavramını sorulan soru ile değerlendirmişler ve “kadının hayatını önemli bir ölçüde olumsuz etkilediğinden” bahsetmişlerdir. Covid-19’un kadının şiddet türlerinden birine maruz kalmasında “tetikleyici bir çevresel faktör” olduğu ifade edilmiştir.

4.2.3 Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddet artmış veya azalmışsa sizce bunun nedeni nedir?

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “Covid-19 gibi afetler kadına yönelik şiddetin nedenleri değildir. Sadece kadına yönelik şiddetin sıklığını ve zaten var olan şiddetin sıklıkla kendini göstermesine ya da şiddet başka formlardaysa fiziksel şiddet haline gelmesine veya şiddetin boyutlarının daha da artmasına sebep olan tetikleyici bir unsurdur. İçki içilmesi, uyuşturucu kullanılması veya Covid-19 gibi afetler aslında var olmayan bir şiddeti ortaya çıkarmıyor sadece var olan şiddetin daha görünür olmasını sağlıyor. Ayrıca bu dönemde şiddetten uzak bir şekilde okuyan genç kadınlar okulların kapanması ile beraber ailelerin yanlarında kalmaya başladılar ve hem kendi ailelerinden direkt fiziki şiddeti ve psikolojik şiddeti ağır bir şekilde yaşamış oldular ya da yaşadıkları şiddeti artık katlanılmaz buldular. Aynı zamanda kadınlar sevgilileri tarafından dijital şiddetle daha çok baskı altına alınmaya çalışıldılar. Bu süreçte asıl olarak genç kadınların şiddeti çok yoğunlukla yaşadıklarını söyleyebiliriz. Ama bunun güzel tarafı da bundan çıkabilmek için mücadele etmeye çalıştıklarını ve şiddetin farkına varıp bunu dile getirdiklerini deneyimledik.” bu şekildedir. Vakıf kadına yönelik şiddetin türlerinin Covid-19 gibi süreçlerde evrilebileceğini aktarmıştır. Vakıf “Covid-19 gibi olağandışı durumların şiddeti daha da görünür kıldığını” belirtmiştir. Dernek bu süreçte kadınların “şiddet ile başa çıkmaya” çalıştıklarının da gözlemlendiği aktarmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “Covid-19’un ilk dönemlerinde hem dünyada hem de Türkiye’de kadına yönelik şiddetin artışı ile ilgili araştırmalar vardı ama kadına yönelik şiddet arttı diye net bir şey söyleyemiyoruz çünkü pandemi öncesi 2018 yılına göre 2019 yılında bize daha az sayıda kadın şiddet nedeniyle başvurdu. Bu kadınlar daha az şiddete maruz kaldı demek değil tam tersine pandemi koşulları nedeniyle bu tip merkezlere yani destek alabilecekleri yerlere ulaşmaları imkânsız hale geldi demektir. Aslında biz genel olarak azalmasından ziyade erkek şiddetinin derinleştiğini söylüyoruz. İstanbul Sözleşmesi gereğince devletin düzenli olarak kadınlara yönelik şiddet ile ilgili verileri toplayıp bunu kamuoyuyla paylaşması gibi bir yükümlülüğü vardı ama bu yükümlülük yerine getirilmedi. Elimizdeki bütün Türkiye’yi kapsayan en geniş kapsamlı araştırma maalesef 2014 yılına ait dolayısıyla rakamların artıp

artmadığına dair ulusal bir karşılaştırma yapma imkânımız da olmuyor.” bu şekildedir. Vakıf bu süreçte şiddetin “derinleştiğini” belirtmiştir. Kadınların mekanizmalara ulaşmalarında zorluk çektikleri de aktarılmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Sil Baştan Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Evde çocuklar, eş/partner, varsa yaşlı ve engelli bakımı gibi hizmetlerin kadına yüklenmesi (var olan bakım yükünün artması) ve pandemide alkol ve madde kullanımının artması gibi nedenleri şiddetin artma nedenleri olarak sayabiliriz.”* bu şekildedir. “Covid-19 sürecinde bağımlılıklarında pekiştiğini” ve bunun da şiddetin bir çevresel etmeni olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Pandemi sürecinde yaşanan kapanma ve olağan dışı durumlar nedeniyle aile bireylerinin sürekli aynı evde ve aynı ortamda bulunmaları ve genel sorunların da yansımaları ile ev içi fiziksel şiddetin ve ekonomik şiddetin arttığını gözlemledik.”* bu şekildedir. Aile üyelerinin sürekli evde vakit geçirmelerinin “olumsuz bir çevresel etmen” olduğu belirtilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mimosza Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Pandemi döneminde kadınlar şiddet ortamında kalmak zorunda bırakılmıştır. Sokağa çıkma yasaklarından kaynaklı kadınlar şiddet gördüğü ortamdaki uzaklaşmadığı için şüpheli kadın ölümlerinde de artış yaşanmıştır.”* bu şekildedir. Dernek tarafından kadınların evden çıkamamasının “şüpheli kadın ölümlerini” arttırdığı da gözlemlenmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Küresel boyutta görülen en büyük kriz olarak nitelendirilen Covid-19’un, sebep olduğu sosyal ve ekonomik kriz ile birlikte kırılma grup olarak adlandırılan kız çocukları, kadınlar, engelliler ve yoksullar gibi toplumsal boyutta eşitsizliğe maruz kalan grupların yaşadıkları eşitsizliklerin derinleşmesine neden olacağı açıktır. Özellikle yaşanan krizin kız çocukları ve kadınlar üzerindeki etkilerine baktığımızda, kadınların işgücüne katılım oranlarının azalması veya emeklerinin değersizleştirilmesi, ev içindeki yüklerinin artması, kadınların kayıt dışı çalışma oranlarının yüksek olması sebebiyle özellikle Covid-19 esnasında ekonomik olarak yoksullaşma oranının yükselmesi, sağlık ve hizmet sektöründe çalışan kadın sayısının fazla olması sebebiyle yüksek derecede sağlık riski bulunması, kız çocuklarının eğitime katılma oranlarının azalması gibi riskli durumlarla karşı karşıya*

kalmaktayız. Tüm bu riskler ise yapılan evde kal çağrıları ve uygulamaya konulan karantinalar sonucunda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin hem artmasına hem de yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Duruma kız çocuğu ve kadın ekseninde baktığımızda, hem iş hem de evde emek yükünün kadının üzerinde olması, ekonomik krizin neden olduğu yoksullaşmanın kız çocuklarının eğitim hizmetlerine erişimine engel olması, güvenli yer olarak adlandırılan evlerin birçok kadın için güvenli olmaması, önlem alınarak çeşitli politikalarla düzeltilmesi gereken durumların sadece bir kısmını oluşturmaktadır.” bu şekildedir. Kadınların Covid-19 döneminde “iş gücüne katılım” oranlarının düşmesi bir başka olumsuz çevresel etmen olarak görülmüştür. Aynı zamanda kız çocuklarının “eğitime katılım” oranında da düşmeler olduğu görülmüştür. Dernek “ev içi emeğin” arttığını belirtmiş ve bu da kadınlar için olumsuz bir çevresel etmen olarak gözlemlenmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Başvuruların ilk önce azaldığı düşünülse de, aslında herkesin hane içerisinde kapanması nedeniyle bu zorunlu ve sürekli bir arada olma koşulu altında, erkek şiddetinin azalmadığı gibi, aksine artarak devam ettiği, ancak daha az görünür olduğunu düşünmekteyiz. Kadınların “çare/çözüm” bulma mekanizmalarının erişime kapalı olması, şiddetin görünürliğini perdelediği şeklinde yorumlanması daha doğru olacaktır. Erkek şiddetinin artışı ise, devletin koruma ve kovuşturma mekanizmalarının pandemi gerekçesiyle tamamen içinin boşaltılmış olmasından kaynaklı, erkek faillerin cesaretlendiği, pandemi süreciyle birlikte artan işsizlik, dolayısıyla artan yoksulluğun kadınlara karşı şiddetin artmasıyla vücut bulduğudur. Ücret karşılığı çalışan kadınların özellikle okul çağında çocuğu olması halinde süreci erkeklerden daha çok evde geçirme zorunluluklarından kaynaklı işsiz kalmaları, ekonomik bağımsızlıklarının ellerinden alınması ve artan hane içi yoksulluğun, erkekler tarafından yine kadına yönelik şiddet eğiliminin artırdığı söylenebilir.”* bu şekildedir. Dernek veri anlamında başvuruların “azaldığını” ama şiddet mağduru kadınların “başvuru mekanizmalarına ulaşmada zorluk çekmeleri” nedeniyle bunun yaşandığını belirtmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) yetkilisinden alınan cevap, *“Tabiki arttığını düşünüyoruz. Şiddet uygulayandan uzaklaşamaması, devletin kadını ve çocuğu korumak için hiçbir tedbir almaması ve sürdürülen şiddet dilinin bunda ciddi katkısı*

var. Devletin şiddeti önlemek üzerine zaten etkin bir politikası yok. Bu süreçte de kadınlar bu politikasızlık ve körüklenen şiddet söylemleriyle yalnızlaştırıldı. Zaten çok sınırlı ve yetersiz olan koruma mekanizmalarına hiç ulaşamadı. Ev içinde ise şiddetin her çeşidiyle yaşamak zorunda bırakıldı. Mesela üniversitelerin kapanması birçok genç kadın için şiddet mahalline geri dönmek anlamına geldi. İşçi kadınlar daha uzun süre iş yerinde kalmaya zorlandı hatta bazı fabrikalar kapıları kilitleyip iş yerinden ayrılmayı yasakladı. Ev içi yükler sadece kadının görevi sayıldı. Bir diğer etkenin de İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme tartışmaları olduğunu düşünüyoruz. Sözleşmenin tartışmaya açılması bile şiddeti meşrulaştıran bir noktayken hükümetin sözleşmeden çekilme kararı bizler için kabul edilebilir bir durum değildir.” bu şekildedir. “Kadına yönelik şiddetin arttığını” düşünen dernek, kadınların bu dönemde “yalnızlaştıklarını” da belirtmiştir. Kadınların “ev içi yüklerinin” arttığını da belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Rosa Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “Bu süreçte hem kadına yönelik şiddet arttı hem de şiddetin türleri ile birlikte derinliği de arttı. Çünkü kadın faille aynı evdeydi. Pandemi devam ederken bir infaz yasası da geçti bu nedenle kadına yönelik şiddet failleri salıverildi ve bu kişiler yüzünden tekrar kadın cinayetleri işlendi. Bizler bunun için açıklamalar yaptık ve durmaksızın aktivizm gerçekleştirdik. Kadınların aldıkları tedbir kararları etkin bir şekilde uygulanmadı. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bu süreçte çok arttı. Kadınlar normal süreçte çoğunlukla gündüz vakti başvururlardı ama Covid-19 sürecinde erkek tarafından kadının yaşam alanları gasp edildiği için rahat bir şekilde başvuru yapamadılar. Kadınlar başvuruları sadece tuvalete ya da banyoya kapanarak yapabildiler. Bizler biliyoruz ki bu süreçte neredeyse her evde psikolojik, sosyal, ekonomik, cinsel ve dijital şiddet yaşandı.” bu şekildedir. Dernek hem “kadına yönelik şiddetin arttığını” hem de “kadınlar için şiddetin derinleştiğini” belirtmiştir. “Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin” de arttığının gözlemlenmesi önemli bir çevresel etmen olan Covid-19’un olumsuz sonuçlarından biri olarak görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesindeki yetkiliden alınan cevap, “Küresel Salgın Döneminde Kadınlarla Dayanışma Projesi kapsamında şiddete dair kaydettiğimiz bazı veriler oldu. Çalışmada yer alan kadınlar, daha önceki süreçte maruz kaldıkları şiddet nedeniyle destek almak, sosyal yardımlara ulaşmak, iş bulmak ya da benzeri bir ihtiyaç için Kamer’den destek almak isteyen kadınlardı. 17.000 kadın ile iletişim kurulmaya

çalışıldı. Ancak telefonlarına çeşitli nedenlerle ulaşamayan kadınlar olduğu için toplamda 14.522 kadın ile çalışıldı. 14.522 kadına ise toplamda 43.548 destek sağlandı. 14.522 kadına sağlanan desteklerden hanede yaşayan 78.895 kişinin yararlandığı tespit edildi. Çalışmanın yürütüldüğü 2 ay boyunca 1230 kadın şiddet nedeniyle başvuru yaptı. Bu kadınlardan 321'i yaşadığı şiddetten kurtulabilmek için destek almaya başladı. Kadınlara nitelikli, hızlı ve etkin destek sağlanması için Kamer çalışanları çoğu zaman kadınlara eşlik etti. Bu süreçte Covid-19 sebebiyle kapalı kalan, şiddet yaşayan ve aynı zamanda yoksullukla mücadele eden kadınlar, psikolojik destek talebinde bulunmaya başladı. UN Women'in da sağladığı destek ile kadınlara online olarak psikolojik destek sağlanmaya başlandı. Ayrıca proje kapsamında 296 hanede yaşayan çocuk ile çalışılması da planlanmıştı. Ancak 240 hanedeki çocuk ile çalışıldı. Bu çalışmalara 477 çocuk ve 342 ebeveyn olmak üzere toplamda 819 kişi katıldı." bu şekildedir. Vakıf tarafından kadınların "destek ve savunma mekanizmalarına ulaşmalarında zorluk yaşadıkları" belirtilmiştir. Vakıfın bu süreçte zorluk yaşayan kadınlara eşlik etmeleri de vakıfın olumsuz çevresel etmenleri kadınlar için en aza indirme yöntemi olarak bakıldığında vakıfın ekolojik bir yaklaşım ile şiddet sorununa baktığı görülmektedir.

4.2.4 Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var mı?

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı yetkilisinden alınan cevap, *"Pandemi öncesinde dijital araçlarımız çok fazla çeşitli değildi. Hemen kendi telefon santralimizi cep telefonuna aktarıp yönlendirme yaptık ve 3 sosyal çalışmacı olarak evde kaldığımız sırada Covid-19 öncesi haftanın 4 günü 10.30 ile 16.30 arası başvuru alırdık ama onu kadınların ulaşabilmesi için saat 09.00-17.00 haline getirdik. Santralimize yönlendirmelerin yapılacağına dair gerekli bilgileri bıraktık. Mail adreslerimizi ve acil durum bilgilerimizi tazeledik. Başımızı kaldıracak zamanımız bile olmuyordu çünkü çok yoğun bir süreçti. Tüm Türkiye geneli her 3 ayda bir bu süreçte neler yapılabileceğine dair rapor çıkardık. Belediyelere valiliklere ve gerekli otoritelere neler yapılması gerektiğine ve nelerin ihtiyaç olduğunun bilgisini verdik. Sosyal medyaya yüklendik ve sosyal medyada da ihtiyaçları ortaya koyduk. Covid-19 sürecindeki iyi ya da kötü uygulamaları ön plana çıkardık. Tabi ki yine sığınak ve dayanışma merkezi çalışmamıza devam ettik. Bir yandan da dijital araçları nasıl hayatımıza sokabiliriz kadınlarla nasıl daha*

buluşabiliriz diye düşündük. Bir süre sonra internet üzerinden santral değişikliği yaptık. Böylece evlerimizde hepimiz santrale rahatça ulaşılabilir ve kullanabilir hale geldik. Tabi ki bu süreçte yine zoom gibi online yapabileceğimiz görüşme platformlarını keşfettik ve kadınlarla yüz yüze görüşmeleri zoom ile gerçekleştirdik. Psikologlar da gerekirse terapi süreçlerinin online bir şekilde yürütülebileceğini gördüler. Çok kısa sürede gönüllü psikologlarımız ve avukatlar gibi hepimiz kadınların dayanışmalarını desteklemek için bu dijital araçları etkin bir şekilde kullanmaya başladık.” bu şekildedir. Vakıf bu süreçte “dijitalleşmeyi” etkin bir şekilde yürüttüklerini ve “online platformları etkin bir şekilde” kullandıklarını belirtmiştir. Fiziksel olarak şiddet mağduru kadınlara ulaşamaması ile birlikte dijital araçların kullanımının “etkin” ve “önemli” olduğu vurgulanmaktadır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “Kadınlar bu süreçte 183'e ulaşamadıklarını ifade ettiler. Ortalıkta da sürekli yanlış bilgilendirmeler geziyordu. Biz ilk önce yanlış bilinenlerle ilgili doğru bilgilendirmeler yaptık. Kadınların ŞÖNİM'e ulaşması için ya da eğer sığınma evine başvuru talepleri varsa ve gitmek istiyorlarsa o şekilde ulaşmaları için kurum takipleri yaptık. Yine bu süreçte Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ve Ankara'daki ŞÖNİM'in toplantılarına katıldık. Hâlihazırda Ankara'da sığınaklar ile ilgili bir sıkışıklık olup olmadığını anlamak ve kadınları acil bir şekilde nasıl yönlendirebileceğimizi anlamak ile ilgili sürekli toplantı içerisindeydik. İlk dönemlerde maalesef acil hatlar çok fazla aktif değildi. Bu süreçte kadınların adliyenin, karakolun ve başvurabilecekleri bütün her yerin kapalı olduğuna dair bir düşünceleri de vardı. Bu nedenle ancak açılma dönemlerinden sonra daha rahat başvuru yapmaya başladılar.” bu şekildedir. Vakıf bu süreçte kadınların yaşadıkları olumsuz çevresel süreçlerde “bilgilendirme” çalışmalarının yapılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Vakıf kadınların mekanizmalara olan başvurularının “takibini” yaptıklarını belirtmiş ve bu noktada kadınların mekanizmalara ulaşmalarındaki olumsuz çevresel etmenleri en aza indirmeye yönelik çalışıldığı görülmektedir. Kadınların seslerini “duyurabilmek” ve süreç hakkında “bilgi paylaşımı” yapabilmek için toplantılara katılımında önemli olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Sil Baştan Derneği yetkilisinden alınan cevap, “Bu süreçte çeşitli çevrimiçi eğitimler planladık ve eğitimleri gerçekleştirdik. Ayrıca var olan davalara yönelik takiplerimiz de devam etti.” bu

şekildedir. Dernek “dijitalleşmeyi etkin bir şekilde kullanmaya” başladıklarını ve “bilgilendirme” çalışmaları için eğitimler yapmaya başladıklarını belirtmiştir. Kadınların süreçlerinin de “takip edilmesi” önemli bir “olumsuz çevresel etmenleri engelleme” yöntemi olarak görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Bu süreçte derneğimiz danışmanlık yapmaya devam etti. Yine bu süreçte derneğimiz psikolojik ve hukuksal destek vermektedir.*” bu şekildedir. Dernek bu süreçte kadınlara “destek” olmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Mekanizmalara erişemeyen kadınlar için imkanlar sunulduğu da görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mimoza Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Genellikle online olarak çalışmalar yaptık. Sosyal medya üzerinden bilgilendirmeler gerçekleştirildi. Saha çalışmalarımız olmadı.*” bu şekildedir. Dernek “dijitalleşmeyi” bu süreçte kullandıklarını aktarmıştır. Kadınlara yönelik bilgilendirmelerin de “dijital araçlar” üzerinden yapıldığı görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği, 7/24 şiddet hattı ve da(ya)nışma merkezi ile hizmet vermektedir. 7/24 şiddet hattımız gönüllülük esası ile yürümektedir (0 531 033 88 44). Bu süreçte danışma/dayanışma merkezimiz geçici bir süre ile kapalı olduğu için yüz yüze hizmet verilmedi. Hukuksal süreçler için Baro Kadın hakları merkezine gerekli yönlendirmeler yapıldı. Ayrıca bu süreçte gönüllü avukatlarımızdan destek alındı. Danışanlar ile online olarak görüşmeler yapıldı. Psikolojik destek sürecine ise geçici bir süre ile ara verildi. Covid-19 pandemisinde, tüm dünyada göçmen, mülteci ve sığınmacılar pandemi döneminin en kırılgan grupları arasında yer aldılar. Bursa’da Göç İdaresinin çalışmalarını durdurması nedeniyle bazı sıkıntılar meydana geldi ve ulusal olarak faaliyet gösteren mülteci dernekleri ile çeşitli işbirlikleri yapıldı. Çocuk ve kadına yönelik şiddete dair var olan yasal süreç işleyişine dair savunuculuk faaliyetleri yapıldı. Sürece dair yaşanan bazı sorun ve aksaklıklar ile ilgili kurumlara gerekli bildirimler yapıldı. Bu süreçte eğitimlerimize, etkinliklerimize ve projelerimize geçici bir süre ile ara verdik. Dernek, hizmetleri daha çok sosyal medya hesaplarından yaygınlaştırdı. Ayrıca Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı’nın (WAVE) bir üyesi olan Mor Salkım hizmetlerini Uluslararası ağda da duyurmaktadır. Yıllık şiddet verilerimizin*

dışında ayrıca pandemi dönemine dair özel bir veri çalışması da oluşturduk. Basın ve medya aracılığı ile eşitsizliklerin artışına ve şiddetin pandemi döneminde gerçekleşen yükselişine ve alınması gereken önlemlere dair çeşitli yayınlar yaptık. Şiddet hattımıza ulaşan kadınlara hukuki ve psikolojik destek sağladık. Kadınların şiddetle mücadele ve destek mekanizmalarına ulaşmalarında kolaylaştırıcı bir rol üstlenmeye çalıştık. Pandemi nedeniyle şiddete maruz kalmış ve ekonomik anlamda zorluk yaşayan kadınlara bağışçılarımızın destekleriyle bazı geçici ayni destekler sağladık. Derneğimizin Bursa Valiliği Şiddet Önleme Üst Kurulunda yer alan tek Sivil Toplum Kuruluşu olması ve hem yerelde hem de ulusalda 7/24 bağımsız şiddet hattına sahip olması sebebiyle şiddete maruz kalan kadınların hızlı bir şekilde güvenli yerlere ulaşmalarına dair Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, ŞÖNİM, Emniyet ve baro kadın hakları merkezi ile önemli bir işbirliği gerçekleştirildi. Türkiye'nin farklı şehirlerinden gelen telefonlarda sorunların çözülmesine dair kadın örgütlenmeleri ile dayanışma içinde olduk. Sığınma evlerinde alınan tedbirlerin durumları hakkında kamudan bilgiler edindik ve süreçleri yakından takip ettik. Kadın örgütlenmeleri ile kadın hakları ve eşitsizliklere dair tüm sorunlar ile ilgili çalışmalar yaptık. Pandemi ve 'evde kal' süreci boyunca edindiğimiz tecrübeler ile 'Şiddete Maske Olma' projesini Bursa Eczacılar Odası ile hayata geçirdik. Eczanelerde şiddet hattı stickerlarımızın dışında şiddet hatların ve destek mekanizmalarının yer aldığı broşürlerin ve çantaların kadın müşterilere iletilmesini sağlayarak 950 eczane sayesinde kadınlara ulaştık. Şiddetle mücadele konusunda pandemi öncesinde başladığımız ve öneminin Covid-19 sürecinde daha da arttığı taksi şoförleri ile 'Bursa Şoförler ve Otomobilciler Odası' ile yaptığımız protokol kapsamında 'Şiddeti Frenliyoruz' çalışmamızı broşürler, görseller ve taksi duraklarına yaptığımız ziyaretlerimizle devam ettirdik. Şiddetle mücadele mekanizmaları hakkında şoförlere gerekli bilgileri vererek taksilerde destek mekanizmalarına erişim ve yasal süreci aktaran dokümanların bulunması ve şiddet hattımızın kadınlar arasında yaygınlaştırılmasını sağladık." bu şekildedir. Kadınların savunma mekanizmalarına ulaşmamalarında "destek" sağladıklarını ve "bilgilendirme" çalışmaları yaptıklarını aktarmışlardır. Dernek kadına yönelik şiddet alanında önemli "projeler" geliştirmiştir. Evde vakit geçirmek zorunda olan kadınlara ulaşmanın yolları aranmış ve kadınlara materyaller ile "yalnız olmadıkları" gösterilmeye çalışılmıştır. Kadınlar arasında da "dayanışmanın" varlığı gözlemlenmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, “CEMR (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi) imzalandıktan sonra Bodrum Belediyesi’nin bizim Belediye bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Komisyonu çalışmalarımız sonucunda Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu’nun acil yardım hattı protokolüne imza attı ve bu hat çalıştırıldı ve çalışmalar devam ediyor. Bodrum Belediyesi iş birliği/ortaklığında bir proje yapıldı. Pandemi öncesi kabul edilen projemiz pandemi koşullarına rağmen, sürdürüldü ve bu proje kapsamında 5 Mahallede, kadın mahalle meclisleri kuruldu. Proje bitiminde pandemi koşullarına rağmen tüm katılımcılar ile çalıştay yapıldı. Kadın Koalisyonu bileşeni olarak pandemide izleme çalışması yapıldı ve pandemi haritası çıkartıldı. Diğer zamanlardan farklı olarak partnerleriyle birlikte yaşayan kadınlar evsiz kalmakla karşı karşıya kaldılar. Başvurular; kalacak yer, büyük kentlere gitmek için ekonomik destek ve hukuki destek üzerindeydi. Sığınaklara, valiliklere, kaymakamlıklara başvurularda destek olundu. Bodrum belediyesinde yerel eşitlik eylem planı çalışmaları başlatıldı. TCK 103 yasa değişikliği mecliste tekrar gündeme getirileceği bilgisi üzerine pandemi koşullarında ilk kez sokakta eylem yapıldı. Ayrıca ortak imza kampanyası yapıldı. Belediye ile yaptığımız Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Komisyonu çalışmalarımızda yerel eşitlik eylem planını çalışmaları yapılarak, yerelde bulunan tüm kuruluş ve STK’lar ile pandemi süreci içerisinde görüşmeler yapıldı ve en sonunda Belediye Meclisinden YEEP (Yerel Eşitlik Eylem Planı) geçirildi. Bu politikaları yerel feminist örgüt olarak biz hayata geçirdik, zira Belediye uygulamayı kabul edip hayata geçirdi. YEEP’in süreci uygulamaya yönelik devam ediyor.” bu şekildedir. Dernek Bodrum Belediyesine önemli bir projeye imza atmaları konusunda tetikleyici bir güç olduklarını belirtmiştir. Dernek kurulan “kadın meclisleri” ile beraber Covid-19 gibi önemli bir çevresel etmenin “kadının hayatındaki olumsuz etkilerini azaltmaya” yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmiştir. İmza çalışmaları, projeler ve eylem planları ile beraber kadınların mücadelelerine destek” olunmaya çalışılmıştır. Derneğin öncülüğünde çıkarılan “pandemi haritası” soruna olan bakış ve çözüm odaklı yaklaşım açısından oldukça önem taşımaktadır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) yetkilisinden alınan cevap, “Biz çalışma tarzı olarak kitleleri bilinçlendirme ve yetkilileri işlerini yapmaya zorlama mekanizmalarını oluşturmayı hedefleyen yöntemleri tercih ediyoruz. Pandemide de bu yöntemlerle çalışmalarımızı sürdürdük. Eylem yapmaktan alanları doldurmaktan geri durmadık.

Bunlarla birlikte olabildiğince çok kadına dokunup dernekte etkinlikler, söyleşiler yaptık. Şiddet gördüğü için bize başvuran kadınları ilişkide olduğumuz mekanizmalara yönlendirdik.” bu şekildedir. Dernek “bilinçlendirme” çalışmalarını yaptıklarını belirtmiştir. Bu dönemde dernek süreçlerin takibi ve istenilen hedefe ulaşılması konusunda çaba harcadıklarını aktarmıştır. Dernek “eylemselliğin” öneminden bahsetmiştir. Dernek bu süreçte kadınları gerekli mekanizmalara “yönlendirmeyi” de gerçekleştirdiklerini aktarmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Rosa Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, “Evlere kapandığımızda pandemi sürecinde şiddet başvuruları almaya devam ettik. Pandemi sürecinde 6284’ün etkin uygulanmasına dair eylemler yaptık. Şiddeti önlemek için çevre illerden de psikologları dahil ederek gönüllü online psikodestek hattı oluşturduk ve online çalışmalar yürüttük. Sosyal hizmet uzmanları ve Psikologlar ile çalıştık. Avukat arkadaşlar da kadınlara hukuki olarak destek verdiler. Pandemi sürecinde 7/24 çalışma gerçekleştirdik. Diğer STK’lar ile iletişimde olduk. Bu süreçte mobil hale geldik diyebiliriz. Bize Covid-19 sürecinde hem ulusal hem de uluslararası başvurular geldi. Bu süreçte normalin çok üstünde başvuru aldık ve aldığımız başvuruların yaşanan şiddet düzeyine göre çok daha az olduğunu da düşünüyoruz. Telefon üzerinden sürekli kadınlarla çalıştık ve 1000’nin üzerinde kadınla çalıştık diyebiliriz. Gerekli yönlendirmeleri yaptık. Sosyal medya üzerinden online eylemler yaptık. Bu süreçte çok aktifik. Yardım kampanyalarına katıldık ve kadınları gerekli STK’lara yönlendirdik. Bu süreçte dikkat çekmek ve toplumsal alanda etki yaratabilmek için video aktivizmi de yaptık.” bu şekildedir. Dernek Covid-19 sürecinin olumsuz etkilerini göz önüne sermek ve kadın mücadelesine destek sağlamak için “eylemselliğin” öneminden bahsetmiştir. Dernek bu süreçte kadınları savunma mekanizmalarına “yönlendirmeyi” ve “destek sağlamayı” ihmal etmediklerini belirtmiştir. Dernek çalışmalarında “dijital araçları” da kullandığını belirtmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesindeki yetkiliden alınan cevap, “Pandemi döneminde yapılan çalışmalar Kamer’in aktif olarak çalışmalarını sürdürdüğü toplam 20 ilde yapıldı. Bu süreçte Küresel Salgın Döneminde Kadınlarla Dayanışma Projesi gerçekleştirildi. Kamer Ekibi tarafından AVON Firmasının katkıları ve diğer yollardan sağlanan destekler ile ihtiyaç sahibi ailelere 2 ay boyunca yetecek kadar hijyen ve gıda desteği sağlandı.

AVON'un sağladığı katkı ile 620 haneye 2-3 ay yetecek gıda paketi dağıtıldı. Ayrıca bazı kadınların aldıkları destekleri komşuları ile paylaşımlarını görmek ekibimizi çok duygulandırdı ve umutlandırdı. Kamer ayrıca bu süreçte kırsal bölgede yaşamını sürdüren kadınlara yönelik uzaktan psikolojik olarak destek sağlanabileceğine dair bir deneyim de edindi. Kadınlara online psikolojik destek projesi de hayata geçirildi.” bu şekildedir. Vakıf bu süreçte birçok ilde gerçekleşen önemli bir projeye imza atmıştır. Kadınların yaşadıkları olumsuz süreçlerin en aza indirilebilmesi için “saha çalışmalarına” da önem vermişlerdir. Vakıf desteklerini “dijital araçları” kullanarak da sürdürmüştür.

4.2.5 Şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var ise bunları paylaşabilir misiniz?

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “*Vakfımızın kendi telefon santrali bulunmakta ve normalde haftanın 4 günü 10.30 ile 16.30 arası başvuru alırdık. Şiddete dair sürekli raporlar çıkarmaktayız. Vakfımızın şiddet mağduru kadınlara yönelik sığınak ve danışma merkezi hizmetleri bulunmaktadır. Kadınlara psikolog, sosyal çalışmacı ve hukuki destek hizmetleri sunmaktayız. Birçok alanda kadınların yanında mücadele etmekteyiz.*” bu şekildedir. Vakıf “şiddet hatlarının” olduğunu ve aktif olarak başvurular aldıklarını belirtmiştir. Vakfın kadın sığınağı ve danışma merkezlerinin olması kadınların devlet mekanizmalarına ulaşamadıkları noktada bir sivil toplum kuruluşundan alabilecekleri en önemli desteklerden birini oluşturmaktadır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kadın Dayanışma Vakfı yetkilisinden alınan cevap, “*Kadınlara ücretsiz ve psikolojik hukuki destek sağlıyoruz. Buraya başvuran kadınları avukat arkadaşlarımız maalesef genellikle doğrudan mahkemede temsil etmiyorlar çünkü çok fazla başvuru var ve sadece çok ekstrem çok zorlayıcı durumlarda doğrudan avukatlık yapıyorlar. Onun dışında kadınlara bilgi veriliyor ve yönlendirme yapılıyor. Bu bazen 10 ya da 20 görüşmede de olabiliyor. Bilgilendirmenin ve görüşme yapmanın bir sınırı yok.*” bu şekildedir. Kadınlara “*ücretsiz destek*” sağlandığı belirtilmiştir. Kadınlara yönelik “*bilgilendirme*” ve “*yönlendirme*” çalışmalarının yapıldığı aktarılmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Sil Baştan Derneği yetkilisinden alınan cevap, “*Pandemi döneminde Balıkesir’de İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile iş birliği yaparak il merkezindeki ve ilçelerdeki okullarda görevli PDR (Psikolojik*

Danışmanlık ve Rehberlik) öğretmenlerine çocuk istismarının belirtileri, yasal mevzuatı, bildirim yükümlülüğü, ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi)'lerin tanıtılması konularında 119 okuldan 159 katılımcı ile çevrimiçi eğitim yapıldı. Ayrıca gündelik çalışan ancak pandemide dışarı çıkamayan ve erzak (bebek bezi ve temel gıda maddeleri vb.) ihtiyacı olan kadınlara yardımlar yapıldı.” bu şekildedir. Bu süreçte “iş birliği” kurulması, “bilgilendirme” çalışmalarının yapılması kadınların mücadelelerinde önemli bir destek oluşturmuştur. Kadınlara yapılan “sosyal yardımların” da önemi oldukça fazladır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Derneğimiz Şiddetle mücadele etmekte, şiddete uğrayanlara her türlü desteği vermektedir. Ayrıca dernek, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için politikalar üretmekte, yetkililerden taleplerde bulunmaktadır. 2022 yılında “Öz Savunma Haktır” konulu bir proje yapıldı. Yaklaşık 20 kadına teorik ve pratik öz-savunma eğitimi verildi.”* bu şekildedir. “Toplumsal cinsiyet eşitliğinin” sağlanması adına politikalar üreten dernek bu süreçte önemli bir proje de gerçekleştirmiştir. Kadınlara yönelik “eğitimler” verilerek kadınların kendi öz savunmalarını geliştirmelerine katkı sağlanmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mimoza Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Mimoza Kadın Derneği 19.10.2020 yılında kurulmuş ve kuruluşun günü itibariyle başvuru almıştır. Ekim-Aralık aylarında derneğimize doğrudan ulaşarak yüz yüze destek talebinde bulunan 6 Kadın var Sosyal Medya ve 7/24 Şiddet Hattına ulaşan kadınlara gerekli yönlendirmeler yapılmıştır. 2021 yılında 60 kadına doğrudan destek sunduk. Sosyal Medya ve Telefon üzerinden yönlendirmelerimiz 7/24 devam etmektedir.”* bu şekildedir. Derneğin Covid-19 sürecinde kurulmuş olması olumsuz bir çevresel etmen olan Covid-19’a karşı attıkları en önemli adımlardan biridir. Bu süreçte “yönlendirmeler” yapılması önem taşımaktadır. Kadınlara “doğrudan destek” verilmesi kadın mücadelesinin etkin bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Toplumsal cinsiyet normlarının ve kalıp yargıların meydana getirdiği eşitsizlikler ile beraberinde oluşan cinsiyet temelli şiddetle mücadele eden, kız çocuklarının ve kadınların güçlenmesi amacıyla çalışmalar yürüten Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği 7/24 şiddet hattı ve kadın*

dayanışma merkezleri ile kadınların sürdürdüğü insan hakları mücadelesinde yer almaktadır. Covid-19 sürecinde kız çocuklarının ve kadınların yaşadığı çeşitli eşitsizlikler hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Çalışma ve sosyal hayatı ile beraber aynı anda yoğun bir şekilde ev içinde de eşitsizlikler giderek artarak devam etmiştir. Bu nedenle alanda önleme, izleme, veri paylaşımı, işbirlikleri, ağ oluşturma ve savunuculuk çalışmaları yürütmektedir.” bu şekildedir. Bu süreçte derneğin “şiddet hattı” kadınlara kesintisiz bir şekilde destek vermiştir. Bu süreçte yürütülen “önleme”, “izleme” ve “iş birlikleri” kadın mücadelesine önemli bir destek sağlamıştır. Kadını olumsuz çevresel etmenler içinde değerlendirerek çözüm mekanizmaları kurulmaya çalışılmıştır.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Bodrum Kadın Dayanışma Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Şiddeti önlemek için bilgilendirmeler, 6284 ile ilgili atölyeler ve broşür dağıtımları yapıldı. Kadınların sığınağa yönlendirmesi yapıldı, şiddet başvuruları alındı, adli süreçlerin takibi yapıldı ve yapılmaya devam ediyor.”* bu şekildedir. Dernek bu süreçte yaptığı “bilgilendirme” çalışmaları ile kadınların yanında olmuştur. Kadınları gerekli “mekanizmalara” yönlendirerek “takibi” sağlanmış ve kadınların bu süreçte yalnız olmadıkları gösterilmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Buca Evka-1 Kadın Kültür ve Dayanışma Evi Derneği (BEKEV) yetkilisinden alınan cevap, *“Kadına, çocuğa ve LGBTİ+’lara yönelik şiddetin politik olduğunu düşünüyoruz. Böylesi politik bir tavır karşısında bireysel olarak şiddeti önlemek mümkün değildir. O sebeple kitlelerin örgütlenmesi ve kadınların hakları konusunda bilinçlenmesi gerekmektedir. Bizlerde bu bakımdan kadınların örgütlenmesi üzerine çalışmalar sürdürüyoruz. Ayrıca hem hükümete hem de yerel yönetimlere görevlerini yapmaları 6284 sayılı kanunu uygulamaları için baskı unsurları oluşturuyoruz.”* bu şekildedir. Şiddetin politik olduğu düşüncesi ile hareket eden dernek “bilgilendirme” çalışmaları ile hassas grupların mücadelelerine destek vermeye çalışmıştır. Yönetim mekanizmaları üzerinde de gerekli “takiplerin” ve “mücadelelerin” yapıldığı görülmektedir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Rosa Kadın Derneği yetkilisinden alınan cevap, *“Derneğimizde güvenlik güçleri ve ŞÖNİM’e yönlendirmeler yapıyor. Bizler dernek olarak kadına verilen hakların en işlevsel haliyle nasıl kullanılabileceğinin çalışmalarını sürekli olarak yapmaktayız. Derneğimizde +18 başvurular alıyoruz fakat ekstrem durumlarda daha küçük*

yaşlarda başvurular da alabiliyoruz. Rosa Kadın Derneği çok yoğun başvuru alan bir dernek. Türkiye'de bütün platformların ve ağların parçasıyız onlarla beraber ortak eylemler düzenliyoruz. Kültür sanat çalışmaları yürütüyoruz. Uluslararası Kadın Film Festivali düzenliyoruz. Kadınların çalışmalarını görünür kılmaya çalışıyoruz. Alan çalışmalarımız kapsamında mahalle mahalle çalışmalar yapıyoruz. Özellikle 8 Mart'ta ve 25 Kasım'da çok aktif bir şekilde çalışıyoruz. Hiçbir hak ihlaline karşı susmuyoruz. Şiddeti de sistem kaynaklı ele alıyoruz. Bütün alanları kadın mücadelesi olarak görmekteyiz. Çalışma alanımız çok geniş. Şiddeti aynı zamanda ekolojik olarak da ele alıyoruz. Çeşitli materyallerimiz var ve bunların geri dönüşüm açısından işlenebilir olmasına da önem verdik. Çevreci bir yaklaşım benimsedik.” bu şekildedir. Dernek kadınları destek alabilecekleri mekanizmalara “yönlendirmeler” yaparak destek olmuştur. Dernek çalışmalar konusunda “eylemselliğin” öneminden bahsetmiştir. Dernek şiddeti “ekolojik” bir temelde ele aldıklarını ve şiddetin bir “sistem” sorunu olduğunu belirtmiştir.

Görüşme yapılan sivil toplum kuruluşlarından Kamer Vakfı’nın Gaziantep Şubesindeki yetkiliden alınan cevap, *“Biz şiddet merkeziz. Bu yüzden tüm çalışmalarımız zaten şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar. Bunun için farkındalık grup çalışmaları ve kadınlarla tek oturumluk toplantılar yapıyoruz. Bu çalışmalarımızın amacı şiddeti önlemeye ve kadınların güçlenmelerine yönelik yapılan çalışmalar. Kadınların ihtiyaçlarına yönelik gerekli kurum ve kuruluşlara yönlendirmeler de kurumumuz aracılığıyla yapılmaktadır.”* bu şekildedir. Vakıf şiddeti engellemeye yönelik “bilinçlendirme” çalışmaları yaptıklarını ve “kadınları güçlendirmeye” yönelik bir politika benimsediklerini belirtmiştir. Ekolojik bir bakış açısı ile şiddet sorununa yaklaşan vakıf kadının maruz kaldığı şiddeti oluşturan olumsuz çevresel etmenleri ortadan kaldırmak için çalışmalar yürütmektedir.

5. TARTIŞMA

İlk soru olarak sivil toplum kuruluşlarına “Covid-19 sürecinde dernek faaliyetlerine devam ettiniz mi?” sorusu sorulmuştur. Sivil toplum kuruluşlarının hepsi başta birtakım sıkıntılar yaşasalar da çalışmalarına Covid-19 süresince devam ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmaların belli süreler ve süreçlerde özellikle online uygulamalar üzerinden yürütüldüğü ifade edilmiştir. Online olarak çalışmaların yürütülmesinin de zorlu taraflarının olduğu sivil toplum kuruluşları tarafından dile getirilmiştir.

İkinci soru olan “Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” verilen cevaplardan şiddetin Covid-19 döneminde de devam ettiği görülmektedir. Kadınların Covid-19 döneminde herkesin yaşadığı gibi pandemi ile ilgili çeşitli sağlık sıkıntıları ile birlikte üzerlerine özellikle ev içinde daha fazla yük yüklendiği sivil toplum kuruluşları tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca bu dönemde kadınların diğer herkes gibi izole bir halde yaşamaya devam etmesi koruyucu ve önleyici mekanizmalara erişmelerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan sivil toplum kuruluşlarının çoğu elde ettikleri veriler ve deneyimlerine dayanarak bu süreçte kadına yönelik şiddetin arttığını düşünmektedirler. Bu süreçte şiddetin çeşitlendiği ve farklı bir boyut kazandığı da iletilen bilgiler arasındadır. Bu cevaplarda çalışmada yer verilen literatür bilgileri ile paralellik göstermektedir.

Üçüncü soru olan “Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddet artmış veya azalmışsa sizce bunun nedeni nedir?” sorusunda sivil toplum kuruluşları ortak bir şekilde Covid-19’un şiddet açısından tetikleyici bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Sivil toplum kuruluşları şiddetin bu süreçte arttığını ifade etmişlerdir. Kadının sürecin getirdikleri nedeniyle sürekli olarak evde olmasının şiddeti arttırdığını ama yine aynı sebepler yüzünden şiddetin daha az görünür hale gelmiş olabileceği sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinden biridir. Dijital şiddetin bu süreçte artmış olduğu da sivil toplum kuruluşları tarafından ifade edilmiştir.

Dördüncü soru olan “Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var mı?” sorusuna sivil toplum kuruluşlarının hepsi evet cevabını vermişlerdir. Sivil toplum kuruluşları Covid-19 döneminde şiddeti önlemek için birçok önemli çalışmalara imza atmışlardır. Süreç nedeniyle sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarının çoğunlukla dijital kanallar aracılığıyla yapıldığı görülmektedir. Bu süreçte sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan en önemli çalışmalardan birinin Covid-19 ve şiddet konuları hakkında kişileri bilgilendirme, gerekli kurum ve kuruluşlara yönlendirme çalışmalarının olduğu görülmüştür. Ayrıca bu süreçte yapılan çalışmaların multidisipliner bir anlayış ile işbirlikleri kurularak yürütüldüğü görülmektedir.

Beşinci soru olan “Şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var ise bunlar paylaşabilir misiniz?” sorusuna sivil toplum kuruluşları yerelde ve eğer varsa ulusal olarak neler yaptıklarını paylaşmışlardır. Çalışmaya katılan bütün sivil toplum kuruluşlarının aktif olarak kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmalarını yürüttükleri görülmüştür. Bunların büyük çoğunluğunun toplumun bilinçlendirilmesi adına yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bazı sonuçlar aşağıdaki gibi tablolandırılmıştır.

Tablo 5: Covid-19 Pandemisinin Kadın Yaşamına Olan Etkileri.

Aile Hayatına Olan Etkileri	Artan ev işleri
	Çocuk/yaşlı/hasta bakımı
	Uzaktan/evden çalışma iş yükü
	İletişim ve bilişim teknolojilerine kısıtlı erişim
	Cezaevlerinden şiddet faillerinin tahliyeleri
Sosyal Yaşama Olan Etkileri	Öğrenci genç kadınların okulların kapanması ile beraber ailelerin yanlarına dönüşleri ve baskı iklimi
	Kapanmaya ara verilen dönemde gereksinimlerine ulaşamama
	İletişim ve bilişim teknolojilerine kısıtlı erişim
	Dijital şiddette artış
	Kamu hizmetlerine erişimde sorun yaşama: Adli destek alamama
Ekonomik Düzeyde Etkileri	Kadın sığınaklarının yetersizliği
	Sosyal destek ağlarına erişimde sorun yaşama
	Alkol ve madde kullanımının artması
	İşten çıkarılma, çalışamama
	Düzenli bir gelir elde edememe

Sağlık Düzeyinde Etkileri

Psikolojik etkileri: Endişe, psikolojik stres, tükenmişlik
Fiziksel etkileri: Sağlık çalışanlarının ağırlıklı olarak kadın olması
ŞÖNİM'lere yönlendirilen kadınların hastane incelemelerindeki riskler

Tablo 6: Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Yapılan Çalışmalar.

Danışma Merkezi Hizmeti	Kamer Vakfı Gaziantep Şubesi 1000'nin üzerinde kadından şiddet başvurusu aldı Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı 3 ayda bir bu süreçte neler yapılabileceğine dair rapor çıkardı
Araştırma Bulguları	Kamer Vakfı Gaziantep Şubesi'nin Küresel Salgın Döneminde Kadınlarla Dayanışma Projesi Sonuçları: -Asgari ücret ile yaşamakta olan ailelerin %61,8'i gelirini tamamen ya da kısmen kaybetti -14.522 hanede ortalama 50.827 eğitime devam eden çocuk/genç olduğu tespit edildi. Bu çocukların %26,7'si (13.570 çocuk) maalesef online eğitime dahil olamadı - %11,1'inin evinde televizyon ve internet, %32,7'nin evinde internet ve %24,7'nin eğitime dâhil olmasını sağlayacak uygun mekânı yoktu -Toplam hanelerin %42,5'inde hijyen malzemesi olmadığı ve %44,8'in acil gıda desteğine ihtiyacı oldu
Projeler	Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği'nin 'Şiddete Maske Olma' ve 'Şiddeti Frenliyoruz' projeleri

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir meslek olarak sosyal hizmet, bireysel ve toplumsal olarak yaşanan sorunların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal Hizmet, bu sorunların çözümünde görev alırken çeşitli ilkeler, kuramlar ve yaklaşımlar eşliğinde hareket eder. Bu kuramların başında gelenlerden biri de ekolojik yaklaşımdır. Bireylerin karşılıklı ilişkileri ve bireyin çevresi ile etkileşimi ruh sağlığı açısından önemlidir. Bu nedenle ekolojik yaklaşım da birey ve toplum ile çalışılırken sıklıkla kullanılan bir yaklaşımdır.

Çevresi ile sürekli etkileşimde olan bireyin çevresinden etkilenmesi ve çevresini etkilemesi kaçınılmazdır. Birey-şiddet ilişkisi de ekolojik yaklaşım bağlamında ele alınan konulardan biridir. Ekolojik yaklaşım sorunları anlama, yorumlama ve çözümlemede daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Şiddet olgusu çerçevesinde kadına yönelik şiddet kavramı hem şiddete maruz kalan kadını hem de kadının çevresini etkilediği için bu çalışmada kadına yönelik şiddetin ekolojik yaklaşım bakış açısında incelenmesi yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet, kadın ve çevre ilişkisi açısından oldukça önemliyken Covid-19 gibi çevre olgusunu derinden etkileyen riskli süreçlerde şiddetin Covid-19 ile beraber kadının hayatına olan etkileri oldukça önemlidir. Şiddetin nedenlerinin ve sonuçlarının tek bir olgu ile açıklanması yetersiz olacağından ekolojik yaklaşım ile birçok etken ele alınmış ve kadına yönelik şiddet çok yönlü incelenmiştir. Şiddete maruz kalan kadının ailesinde ve çevresinde yaşadığı sorunla birlikte değerlendirilmesi farklı düzeydeki müdahalelerin yapılabileceğine yönelik bir bakış açısı sunmaktadır. Ekolojik yaklaşım ile bakıldığında sadece şiddete maruz kalan kadın üzerinden çözüm üretilmemesi gerekmektedir. Amaç şiddet faillerinin etkin bir ceza sistemine dahil olabilmeleri ve bu uygulamaların şiddet eylemini tekrarlanamaz kılması olmalıdır. Şiddet failleri de ekolojik yaklaşım üzerinden değerlendirildiğinde, failleri şiddet eylemine yöneltten çevresel ya da ruhsal etmenler incelenmelidir. Faillerin şiddeti tekrarlamamaları için gerek çevresel gerek de ruhsal anlamda destek almaları için düzenlemeler yapılmalıdır. Şiddet failleri de rehabilite edilmelidir böylece şiddet olaylarının aynı kişi üzerinden

tekrarlanması ihtimali ortadan kalkmalıdır. Ekolojik yaklaşım hem şiddete maruz kalan bireylerin sorunlarına ve sorunlarının çözümlerinde hem de faillerin ceza ve rehabilitasyon süreçlerinin yürütülebilmesi açısından önemli bir bakış açısı sağlamaktadır.

Toplumlara, kültürlere, inanışlara ve geleneklere göre şiddet kavramının karşılığı ve tanımları değişse de şiddet olgusu varlığını sürdürmektedir. Şiddet, Covid-19 gibi olağandışı ve riskli zamanlarda da yer yer değişimlere uğrayarak kendini her alanda göstermeye devam etmiştir. Şiddet olgusundan en çok etkilenen gruplardan olan kadınların maruz kaldıkları şiddet, bu dönemde devam etmiş ve Covid-19'un insan hayatının bir parçası haline getirdiği izolasyon ve karantina gibi kavramları ile beraber boyutunu değiştirmiştir.

Hızla değişen ve gelişen dünyada kadına yönelik şiddetin engellenmesi için değişen dünyanın ritminden uzaklaşmadan yenilikçi ve çağa uygun çalışmaların yapılmasının gerekliliği Covid-19 sürecinde bir kez daha kanıtlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin ve kadın haklarının siyaset üstü bir konu olduğu ve şiddetin siyasete konu olmadan devlet mekanizmalarının kararlı politikaları ile daha etkili bir şekilde çözümlenmesinin gerekliliği yine Covid-19 döneminde görülmüştür.

Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadın için şiddetin çok da uzakta olmadığı, kadının her an her yerde belki bir sokak ortasında tanımadığı birinden bile ona yönelik gelebilecek bir şiddet hamlesinin olduğu, şiddetin normalleştirilerek meşrulaştırılması ve kadınların şiddet ile mücadelede yalnız bırakılmaları şiddet ile daha etkin daha hukuksal boyutta mücadele edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kadına yönelik şiddet ile mücadele de farkındalık çalışmaları, yeni politikalar, kadınlara alternatifler yaratmak, kadınlara istihdam sağlamak, kadınların güçlenmesine destek olmak, cinsiyetçi yargıların değiştirilmesi, eşitlikçi düşüncenin benimsenmesi, şiddete karşı ceza mekanizmalarının işlevselliğinin artırılması, caydırıcı cezaların yürürlüğe girmesi ve etkin uygulanması, kadınlara hakları konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılması, medyanın bilinçlendirilmesi, hukuksal zeminde yeni düzenlemeler yapılması, kadınların şiddete karşı başvuru noktalarının artırılması, alanda çalışan personellerin bilinçlendirilmesi ve kadınlar tarafından gerekli mekanizmalara ulaşılabilirliğin artırılması gibi birtakım çalışmalar yapılmalıdır.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, ekolojik yaklaşım çerçevesinde çevresi için kadın değerlendirildiğinde kadınların ulaşabileceği destek mekanizmaları Covid-19 sürecinde de yetersiz kalmıştır. Kadınların şiddet faileri ile aynı evde kalmak zorunda kalmaları da çalışmanın önemli bir diğer konusudur. Kadınlar sığınma konusunda alternatiflerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Bu yüzden destek mekanizmalarının kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar yapılırken mutlaka kadınların karar verici ve fikir üretici olarak çalışmalara dâhil edilmesi gerekmektedir. Kadınların koruyucu ve önleyici çalışmalara katılması, karar alma mekanizmalarında yer almaları ve kendilerini temsil edebilmeleri kadınların bizzat şiddetin odağında yer alması nedeniyle oldukça önemlidir. Covid-19 gibi riski ve olağandışı süreçlerde kadınların hem ruh sağlığının korunmasına ve iyileştirilmesine hem de problem çözme becerilerinin arttırılmasına yönelik eğitim ve çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Karantina gibi süreçler kadınlar ve erkekler açısından farklı şekilde ilerler ve sonuçları da farklı olabilir. Kadınlar karantina gibi zorlu süreçleri daha zor atlatabilmektedirler. Yapılan görüşmelerden de elde edilen bilgiye göre alışveriş için verilen izinde bile kadınlar yerine erkekler karantinadan çıkabiliyor ve kadınların ihtiyaçlarını göz ardı edebilmişlerdir. Bu nedenle bu süreçte kadınların tüm ihtiyaçlarının karşılandığından emin olunması gerekmektedir. Bu gibi olağandışı süreçlerde kadınların ihtiyaçlarına odaklanan ve karşılayan mekanizmalara da ihtiyaç vardır. Ayrıca yapılacak olan bütün çalışmalarda her şeyden önce multidisipliner bir anlayış benimsenmeli ve alanda çalışılabilecek ASHB, EGM, MEB, yerel yönetimler, barolar, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve STK'lar gibi tüm kurum ve kuruluşlar ile koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır.

Kadınların mücadelelerinde önemli bir rol oynayan sivil toplum kuruluşlarına gerekli ve yeterli imkanların sağlanması da kamusal savunma mekanizmaların yetersiz kaldığı durumlarda sivil toplum kuruluşlarının kadınların destek mekanizması ihtiyacını karşılaması açısından kıymetli olacaktır. Bu destek ile beraber kadınların olumsuz çevresel etmenlerden uzaklaşması ya da o etmenler ile baş etme yöntemleri geliştirmesinde sivil toplum kuruluşlarının olumlu katkıları olacaktır. Doğru desteklenmeleri halinde sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları hem şiddet mağduru kadının çevresini hem çevresinin şiddet mağduru kadını olumsuz bir şekilde etkilemesinin önüne geçebilecektir. Sivil toplum kuruluşlarının da kadınlara yönelik

özellikle başvuru mekanizmaları hakkındaki bilgilendirme çalışmalarını artırmaları, şiddet mağduru kadınlar için sığınak çalışmalarını yaygınlaştırmaları ve kadınlara alternatifler sunma açısından çalışmalarına ağırlık vermeleri şiddet mağduru kadınlar açısından şiddeten uzaklaşmak için iyi bir seçenek yaratacaktır.

Sosyal hizmet bakış açısı ile bakıldığında da kadına yönelik şiddeti önlemek için destek mekanizmalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle şiddete maruz kalmış kadınlar için sosyal hizmet grup çalışmaları yürütülmesi bu alanda önemlidir. Uzmanlar tarafından kadınlara yönelik destek grupları oluşturularak kadınların içinde oldukları süreç takip edilmeli, 6284 sayılı kanunun etkin bir şekilde uygulanması konusunda çalışmalar yapılmalı, danışana yönelik hizmetler kolay erişim sağlanacak şekilde dijitalleşme ekseninde düzenlenmeli, toplumsal cinsiyetçilik ve aile içi şiddet konularında online olarak medya araçları ile bilgilendirmeler yapılmalı, uzmanlar saha ziyaretleri yaparak sosyal incelemeler gerçekleştirmeli ve kadınlara yalnız olmadıkları hissettirilmelidir. Bütün bu çalışmalar yapılırken sosyal hizmet uzmanlarının devlet kurumları ve STK'lar ile birlikte iş birliği odaklı çalışmalar yürütmesi, yapılacak uygulamaların etkinliğini ve işlevselliğini artırmak açısından önem arz etmektedir. Kadınlardan gelen başvurular üzerine çeşitli risk haritalarının çıkartılması çalışmaların daha sağlıklı ilerlemesi açısından da önemlidir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanları, kadınlara yönelik sığınak çalışmalarının ve danışma merkezlerinin kalitesinin yükseltilmesi ve şiddet ile daha hızlı mücadele edilmesinin sağlanması için de çalışmalarda etkin rol oynamalıdır. Kadına yönelik gibi önemli bir toplumsal sorunda ekolojik bir yaklaşım temelinde sosyal hizmet bakış açısı ile konuya ve konunun çözümlerine odaklanmak önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, Y. B., Acar, H.** (2002). Sistem Kuramı-Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 13(1), 29-35.
- Adibelli, D., Sümen, A., Teskereci, G.** (2021). Domestic Violence Against Women During The Covid-19 Pandemic: Turkey Sample. *Health Care for Women International*, 42(3), 335-350.
- Afyonoglu, M. F.** (2022). Covid-19 Pandemisinde Gündelikçi Kadın Olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 205-224.
- Akbulut, S.** (2022). *Şiddet Mağduru Kadınların Aile İçi Şiddet Deneyimleri: Aksaray Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nevşehir.
- Akkan, B., Kesici, Z.** (2021). Covid-19 Salgını, İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Eşitsizlikler Üzerine Bir İnceleme. *Çalışma ve Toplum*, 4(71), 2813-2838.
- Akkuş, S., Yıldırım, Ş.** (2018). Erkeklerin Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulamasına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(4), 1368-1388.
- Altın, G.** (2021). Covid-19 Pandemisi Bağlamında Kadına Karşı Şiddete İlişkin Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 211-225.
- Altındağ, Ö., Ege, A.** (2018). Güncel Sorunlara Sosyal Hizmet Bakış Açısı: Ekolojik Yaklaşım. II. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu, 645-651.
- Arabacı, L. B., Uygun, T.** (2022). Şiddet Uygulayan ve Şiddet Uygulanan Bireylerin Özellikleri. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 5(1), 38-46.
- Ararat, M., Bayazıt, M., Başbay, P., Alkan, S.** (2021) Salgın Sürecinde Çalışma Hayatı ve Ev İçi Şiddet. Erişim adresi: http://dx.doi.org/10.5900/SU_SOM_WP.2021.41335
- Aşçı, Ö., Demirgöz Bal, M., & Ergin, A.** (2022). The Breastfeeding Experiences of Covid-19-Positive Women: A Qualitative Study in Turkey. *Japan Journal of Nursing Science*, 19(1), 1-10.
- Aydın, R., Aktaş, S., Binici, D. K.** (2022). An Investigation of Psychological Resilience and Core Belief Levels of Women During the Covid-19 Pandemic and Affecting Factors. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 368-376.
- Barner, J. R., Okech, D., Camp, M. A.** (2017). "One Size does not Fit All:" A Proposed Ecological Model for Human Trafficking Intervention. *Journal of evidence-informed Social Work*, 15(2), 137-150.
- BBC.** (2018). Mor Çatı'nın hikayesi. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43902672>
- Bianet.** (2021). Kadın Dayanışma Vakfı: 2020'de 216 kadından şiddet başvurusu aldık. Erişim adresi: <https://bianet.org/haber/kadin-dayanisma-vakfi-2020-de-216-kadindan-siddet-basvurusu-aldik-245792>

- Bianet.** (2022). Erkekler Nisan’da 29 kadını öldürdü. Erişim adresi: <https://bianet.org/kadin/toplumsal-cinsiyet/261306-erkekler-nisan-da-29-kadini-oldurdu>
- BM Türkiye.** (2020). Aygaz ve UN Women Covid-19’la Mücadele Sürecinde Artan Aile İçi Şiddete Karşı Kadınların Yanında. Erişim adresi: <https://turkey.un.org/tr/45478-aygaz-ve-un-women-covid-19la-mucadele-surecinde-artan-aile-ici-siddete-karsi-kadinlari>
- Bulut, M. B.** (2019). Türkiye’de Yapılan Kadın Cinayetleri Çalışmaları. M. Öztürk ve M. B. Bulut (Yay. Haz.). Tüm Yönleriyle Kadın Cinayetleri (s.313-342). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bulgurcuoğlu, S. E., Küçükarslan, G. K.** (2021). Covid-19 Pandemisinde (Yeniden) İnşa Edilen Mekânda Kadına Yönelik Ev İçi Şiddeti Anlamak. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(1), 71-83.
- Cheung, M., Leung, C.A.** (2020). Social-Cultural Ecological Perspective. R. Ow ve A. W. C. Poon (Yay. Haz.). *Mental Health and Social Work* (s.87-107). Singapore: Springer.
- Cissna, K., Martin, L., Weber, M. J., Wickramasinghe, A. S.** (2021). The Life Integration Framework: A Women’s Global View on Work–Life and Work from Home. P. Kumar, A. Agrawal ve P. Budhwar (Yay. Haz.). *Work from Home: Multi-level Perspectives on the New Normal* (s.57-73). United Kingdom: Emerald Publishing Limited.
- Clarkson, B. G., Bowes, A., Lomax, L., Piasecki, J.** (2021). The gendered effects of Covid-19 on elite women's sport. A. Bowes ve A. Culvin (Yay. Haz.). *The Professionalisation of Women’s Sport* (s.229-244). Birleşik Krallık: Emerald Publishing Limited.
- Cox, A. E., Beasley, L., Hardin, R.** (2022). Application of Social Work Theory in Sport Management Curriculum: Ecological Systems Theory. *Sport Management Education Journal*, 16(1), 116-120.
- Creamer, E. A.** (2019). Black Deaf Persons and Their Families: Ecological and Systems Perspectives. *JADARA*, 34(1), 4.
- Çalışkan, H., Çevik, E. İ.** (2018). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- Çelik, G.** (2015). *Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Danış, M. Z.** (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 45-54.
- Demir, R., Taşpınar, A.** (2021). Koronavirüs Pandemisinin Kadının Yaşamına ve Sağlığına Yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(4), 779-789.
- Dilber, F.** (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Aile İletişimi. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 6(33), 1203-1218.
- Ege, A., Erbay, E.** (2022). Ergenlerin Gelecek Beklentilerinin Ekolojik Yaklaşımla İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 97-125.
- Eroğlu, D., Gençay, H.** (2020). Salgında Kadın Olmak. İstanbul: Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği.

- Ersoy, A. F., Tuğral, N. E.** (2020). Hastalığı Nedeniyle Evde Eğitim Verilen Öğrenciye Yönelik Sosyal Hizmet Uygulaması: Bir Vaka Sunumu. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 709-716.
- Fitz-Gibbon, K., & Walklate, S.** (2020). Eliminating All Forms of Violence Against All Women and Girls: Some Criminological Reflections on The Challenges of Measuring Success and Gauging Progress. K. Fitz-Gibbon ve S. Walklate (Yay. Haz.). *The Emerald Handbook of Crime, Justice and Sustainable Development* (s.315-332). Birleşik Krallık: Emerald Publishing Limited.
- Fitz-Gibbon, K., Walklate, S., McCulloch, J., Maher, J.** (2020). Evolving Feminist Perspectives in Criminology and Victimology and Their Influence on Understandings of, and Responses to, Intimate Partner Violence. S. Walklate, K. Fitz-Gibbon, J. Maher ve J. McCulloch (Yay. Haz.). *The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change* (s.7-16). Birleşik Krallık: Emerald Publishing Limited.
- Gazete Duvar.** (2021). Pandemiye Kadına Şiddet Arttı Ancak Başvurular Azaldı. Erişim Adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/pandemide-kadina-siddet-artti-ancak-basvurular-azaldi-haber-1523143>
- Gazete Duvar.** (2020). Yerel yönetimler pandemiye kadınlar için ne yapıyor?. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2020/05/03/yerel-yonetimler-pandemide-kadinlar-icin-ne-yapiyor>
- Gençtanırım, D.** (2015). Ergen İntiharlarının Önlenmesi: Ekolojik Bakış Açısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 151-164.
- Gerding, A. B., Swan, S. J., Brayer, K. A., & Abdel-Rahman, S. M.** (2021). Scholarly Productivity in Clinical Pharmacology Amid Pandemic-Related Workforce Disruptions: Are Men and Women Affected Equally?. *Clinical Pharmacology and Therapeutics*, 110(4), 841-844.
- Gitterman, A., Heller, N. R.** (2011). Integrating Social Work Perspectives and Models with Concepts, Methods and Skills with Other Professions' Specialized Approaches. *Clinical Social Work Journal*, 39(2), 204-211.
- Gök, M.** (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri. *Electronic Turkish Studies*, 11(2), 451-472.
- Gulati, G., Kelly, B. D.** (2020). Domestic Violence against Women and The Covid-19 Pandemic: What is The Role of Psychiatry?. *International Journal of Law and Psychiatry*, 71, 101594.
- Gül, A. R.** (2021). Şiddeti Tanımlamak: Geniş Tabanlı Bir Yaklaşım. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(77), 3164-3178.
- Gültekin, M., Şahin, M.** (2015). Türkiye’de ve Dünyada Kadına Şiddet. İstanbul: Sekam Yayınları.
- Gündüz, O., Yalçın, M., Arslan, S.** (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Konukevi Hizmetleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 349-369.
- Güngör, V., Aşkın, D.** (2021). Afet ve Aile İçi İlişkiler: Covid-19 Pandemisinin Aile İçi Tartışma ve Şiddet Üzerindeki Etkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 46-55.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.** (2021). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları - 2008 ve 2014. Erişim adresi: http://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/duyuru%20dosyalar%C4%B1/enstit%C3%BC%20duyurular%C4%B1/HUNEE_TBMM_KYS_Komisyon_28042021.pdf

- ILO.** (2021). Building Forward Fairer: Women's Rights to Work and at Work at the Core of the Covid-19 Recovery. Erişim adresi: https://www.ilo.org/gender/Informationresources/Publications/WCMS_814499/lang--en/index.htm
- Işık, A.** (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgını Döneminde Ailede Krize Müdahale. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-9.
- Işık, E.** (2020). Covid (19) Salgını ve Kadın Emeği: Türkiye'den Kadın Deneyimleri. *Politik Ekonomik Kuram*, 4(2), 219-241.
- Joseph, S. J., Mishra, A., Bhandari, S. S., & Dutta, S.** (2020). Intimate Partner Violence during The Covid-19 Pandemic in India: From Psychiatric and Forensic Vantage Points. *Asian Journal of Psychiatry*, 54, 102279.
- Kadıköy Belediyesi.** Alo Kadına Şiddet Hattı. Erişim adresi: <https://www.kadikoy.bel.tr/genel/alo-kadina-siddet-hatti>
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu.** (2022). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Nisan 2022 Raporu. Erişim adresi: <https://kadincinayetleriniDurduracagiz.net/veriler/3018/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2022-raporu>
- Kadın Dayanışma Vakfı.** (2021). Pandemi ve Şiddet Kısacasında Kadın Mücadelesi Deneyimleri. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.** (2016). Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kalkander, N.** (2020). *Şiddet Sarmalındaki Kadınların İntihar Düşünce ve Eylemleri Üzerine Nitel Bir Çalışma* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kaptanoğlu, İ. Y.** (2018). Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. Ankara: Ceid Yayınları.
- Karaca, N., Aksakal, E., Kılıç, C.** (2020). Covid-19 Salgınının Türkiye'de Aile İçerisinde Yol Açtığı Toplumsal Etkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(4), 1811-1831.
- Karahan, M. S., Arpacı, F., Esen, İ.** (2022). Türkiye'de Kadınlara Yönelik Şiddetin Uygulanan Sosyal Politikalar Bağlamında Bireysel ve Toplumsal Boyutlarda Etkileri. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 36-41.
- Karahan, S., Uca, S., Güdük, T.** (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Türleri ve Görüşme Tekniklerinin Uygulanma Süreci/ Interviews and Interviewing Techniques in Qualitative Research. *Nitel Sosyal Bilimler*, 4(1), 78-101.
- Karşı, N.** (2016). Psiko-Sosyal Açından Şiddet ve Çözüm Yolları. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16(3), 63-89.
- Kim, H. H. S., & Kim, H. J. K.** (2021). Income Inequality, Emotional Anxiety, and Self-rated Health in Times of The Coronavirus Pandemic: Evidence from a Cross-national Survey. *Research in Social Stratification and Mobility*, 75, 100640.
- Kocacık, F.** (2001). Şiddet Olgusu Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Korkmaz, A.** (2016). Siber Zorbalık: Fizikselden Sanala Yeni Şiddet. *Kurgu*, 24(2), 74-85.
- Köprülü, M. H., Avcı, S.** (2022). Ekonomik Şiddet ve Kadın Yaşamı. *Göbeklitepe International Journal Of Medical Sciences*, 5(7), 56-65.

- Levent, C., Aydın, F. F.** (2021). Sağlık Sektörü ve Kadın İstihdamında Covid-19 Salgınının Etkileri. F. Çelebi ve H. Ö. Sarıdoğan (Yay. Haz.). Covid-19 Araştırmaları (s.164-181). İzmir: Duvar Yayınları.
- Levická, J., Vaceková, M.** (2021). Environmentálna Sociálna Práca-Výza pre Slovenskú Sociálnu PRácu. *Revue sociálnych služieb*, 1(2), 186-192.
- Marques, E. S., Moraes, C. L. D., Hasselmann, M. H., Deslandes, S. F., Reichenheim, M. E.** (2020). Violence against women, children, and adolescents during the Covid-19 Pandemic: overview, contributing factors, and mitigating measures. *Cadernos de saude publica*, 36(4), 1-6.
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., Sani, G.** (2020). Danger in Danger: Interpersonal Violence during Covid-19 Quarantine. *Psychiatry Research*, 289, 113046.
- Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği.** (2020). Covid-19 Salgını ve Kadınlar Üzerindeki Etkileri. Bursa: Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği.
- Muğla Belediyesi.** (2020). Büyükşehirden Psikolojik Danışmanlık Hattı. Erişim adresi: <https://www.mugla.bel.tr/haber/buyuksehirden-psikolojik-danismanlik-hatti>
- Nadir, U.** (2011). Suça Yönelen Çocuk ve Ailesi ile Çalışma: Ekolojik Sistem Perspektifi Çerçevesinde Örnek Bir Vaka Sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 165-174.
- Neuman, W. L.** (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar I-II. Cilt (5. Basım). İstanbul: Yayın Odası.
- Noman, A. H. M., Griffiths, M. D., Pervin, S., Ismail, M. N.** (2021). The Detrimental Effects of the Covid-19 Pandemic on Domestic Violence against Women. *Journal of Psychiatric Research*, 134, 111-112.
- OECD.** (2020). Women at the core of the fight against COVID-19 crisis. Erişim adresi: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127000-awfnqj80me&title=Women-at-the-core-of-the-fight-against-COVID-19-crisis
- Olding, J., Zisman, S., Olding, C., Fan, K.** (2021). Penetrating Trauma during a Global Pandemic: Changing Patterns in Interpersonal Violence, Self-harm and Domestic Violence in The Covid-19 Outbreak. *The Surgeon*, 19(1), 9-13.
- Orbay, İ.** (2021). Görünmeyene Işık Tutmak: Psikolojik Şiddet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 267-290.
- Öksüz, S., Artan, T., İnal Tekin, Ö., Arıcı, A., & Irmak, H. S.** (2017). Field study on the female victims of violence who applied to the violence prevention center in Istanbul and their abusers. N. Tüfekçi (Yay. Haz.). Current Approaches on Communication, Philosophy and Social Services (s.147-167). Birleşik Krallık: LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Örk, E. K., Özkul, M., Akçay, S.** (2021). Covid-19 Pandemisinin Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Uygulamalarına Yansımaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Covid-19 Özel Sayı(1), 23-45.
- Özkan, Y., Kılıç, E.** (2014). Sosyal Hizmet ve Toplumla Çalışma. V. Işıkhani (Yay. Haz.). Okul Sosyal Hizmet Uygulamalarında Ekolojik Yaklaşımın Önemi (s.74-81). Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma Uygulama ve Geliştirme Derneği.
- Pak Güre, M. D., Tulgan, B.** (2020). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) Öncülüğünde Sosyal Hizmet Meslek Örgütlerinin Covid - 19'a Karşı Yanıtları. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 44-63.

- Paslı, F.** (2017). Cinsel İstismara Uğrayan Çocukların Ekolojik Sistem Yaklaşımı Açısından İncelenmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 39-53.
- Pura, R.** (2021). An Ecological Perspective Applied in School Social Work. *Building Bridges–Innovation, Entrepreneurship and Society*, 144-152.
- Sallan Gül, S.** (2013). The Role of The State in Protecting Women Against Domestic Violence and Women's Shelters in Turkey. *In Women's Studies International Forum*, 38, 107-116.
- Sallan Gül, S., & Altındal, Y.** (2015). Medyada Kadın Cinayeti Haberlerindeki Cinsiyetçi İzler: Radikal Gazetesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24), 168-188.
- Sallan Gül, S., Özen, B., & Kahya Nizam, Ö.** (2017). Morçatı ve Şefkat-der Örneğinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sivil Toplumun Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 199-226.
- Seçgin, L., Arslan, T., Selçuk, K. T.** (2022). Türkiye’de Son Beş Yılda Kadına Yönelik Şiddet: COVID-19 Pandemisinin Etkisi. *Humanistic Perspective*, 4(1), 28-43.
- Sheafor, B. W., Horejsi, C. R.** (2015). Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler. Ankara: Nika Yayınevi.
- Silsüpür, Ö., & Övüç, M.** (2022). Kadına Yönelik Şiddete Karşı Toplumsal Farkındalık Yaratma ve Kamuoyu Oluşturma Aracı Olarak Sosyal Medya: Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Medya Ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Sivil Sayfalar.** (2020). “Yerel Yönetimler Kadınlarla İlgili Politikalarını Afet Öncesi Oluşturmalı”. Erişim adresi: <https://www.sivilsayfalar.org/2020/05/04/yerel-yonetimler-kadınlarla-ilgili-politikalarini-afet-oncesi-olusturmalı/>
- Sosyo Politik Saha Araştırması Merkezi.** (2020). Covid-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi İle Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu. Erişim adresi: <https://sahamerkezi.org/wp-content/uploads/2020/04/kad%C4%B1n-covid-ek.pdf>
- Sumbas, A.** (2021). Türkiye’de Covid-19 Pandemisiyle Mücadele Politikalarında Görünmeyenler: Kadınlar. *Hacettepe University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 39(Covid 19 Special Issue), 155-172.
- Şen, A. A.** (2018). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(22), 141-161.
- Tarzia, L.** (2021). Toward an ecological understanding of intimate partner sexual violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(23-24), 11704-11727.
- Teater, B.** (2015). Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tekkas Kerman, K., & Betrus, P.** (2020). Violence against women in Turkey: A social ecological framework of determinants and prevention strategies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(3), 510-526.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.** (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025). Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- T.C. İçişleri Bakanlığı.** (2018). Kadın Destek Uygulaması (KADES). Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>

- T.C. Sağlık Bakanlığı.** (2022). Covid-19 Nedir ?. Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html#>
- Törer, E. G.** (2020). *Kadına Yönelik Şiddet: Diyarbakır İl Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Tunçer, A. S.** (2021a). Coronavirüs Döneminde Dijital Devlet Uygulamaları. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 2(2), 9-26.
- Tunçer, A. S.** (2021b). Salgın Sürecinde Dünyada ve Türkiye’de Belediye Uygulamaları. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.
- TÜİK.** (2022). İstatistiklerle Kadın, 2021. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635>
- Türkkan, T., Odacı, H., Bülbül, K.** (2021). Çocuk İstismarı ve İhmalini Anlamak: Ekolojik Bir Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709-728.
- TÜSİAD, TÜRKONFED, UN Women.** (2020). Covid-19 Salgınının Kadın Çalışanlar Açısından Etkileri. Erişim adresi: <https://turkonfed.org/tr/detail/2340/covid-19-salgininin-kadin-calisanlar-acisindan-etkileri-arastirma-raporu>
- UNFPA.** (2020). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden COVID-19. Erişim adresi: https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Turkish_-COVID-19_A_Gender_Lens_Guidance_Note.pdf
- UN Women.** (2020a). The Impact of COVID-19 on Women. Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Policy-brief-The-impact-of-COVID-19-on-women-en.pdf>
- UN Women.** (2020b). Online and ICT-facilitated violence against women and girls during COVID-19. Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Brief-Online-and-ICT-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-COVID-19-en.pdf>
- UN Women.** (2021a). Beyond Covid-19: A feminist Plan for Sustainability and Social Justice. Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/09/beyond-covid-19-a-feminist-plan-for-sustainability-and-social-justice>
- UN Women.** (2021b). Covid-19, Gender, and Disability Checklist: Preventing and Addressing Gender-Based Violence against Women, Girls, and Gender Non-Conforming Persons with Disabilities During The Covid-19 Pandemic. Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/06/covid-19-gender-and-disability-checklist>
- Ünal, E., Atik, D., Gözüyeşil, E.** (2021) Covid-19 Pandemisi ve Kadınlar. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-8.
- Ündücü, C. A.** (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Tarihi. *Alternatif Politika*, Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II, 1-21.
- Valera, E. M.** (2020). When Pandemics Clash: Gendered Violence-Related Traumatic Brain Injuries in Women Since Covid-19. *EClinicalMedicine*, 24.
- Viero, A., Barbara, G., Montisci, M., Kustermann, K., Cattaneo, C.** (2021). Violence against Women in the Covid-19 Pandemic: A Review of the Literature and a Call for Shared Strategies to Tackle Health and Social Emergencies. *Forensic Science International*, 319, 110650.

- WHO.** (2002). World Report on Violence and Health: Summary. Geneva: World Health Organization.
- WHO.** (2021). Violence against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, Regional and National Prevalence Estimates for Intimate Partner Violence against Women and Global and Regional Prevalence Estimates for Non-partner Sexual Violence against Women. Geneva: World Health Organization.
- Wiehe V. R.** (1989) Child Abuse: An Ecological Perspective, Early Child Development and Care, 42(1), 141-149.
- Yalçın, F.** (2021). Covid-19 Pandemisi ve Ev Emekçisi Kadınlar. *Versus Alternatif Araştırma Dergisi*, 1, 12-17.
- Yetişer, B.** (2021). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Konusunu İçeren Medya Yayınlarının İçerik Analizi İle İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 60-97.
- Yıldırım, A., Aşıl, R. H.** (2020). Covid-19 Salgınının Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylere Yaklaşım. R. Aylaz ve E. Yıldız (Yay. Haz.). Yeni Koronavirüs Hastalığının Toplum Üzerine Etkileri ve Hemşirelik Yaklaşımları (s.120-131). Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.** (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, F., Öztaş, D., Hablemitoğlu, Ş.** (2013). Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde “Ekolojik Yaklaşım”. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 77-87.
- Yıldırım, S.** (2019). Medya ve Çocuk İstismarı. *Anasay*, (10), 107-122.
- Yöyen, E. G.** (2017). Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 35-50.
- Zorbaz, O., Bilge, F.** (2019). Suça Sürüklenen Çocukların Değerlendirilmesinde Ekolojik Sistem Yaklaşımının Kullanımı: Olgu Sunumu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 793-813.

EKLER

EK-1. ETİK KURUL ONAYI

EK-2. GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Elif Cemre İzgi tarafından yürütülen “Ekolojik Yaklaşım Bakış Açısı İle Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. Derneğiniz kaç yılında kurulmuştur?
2. Derneğinizin toplamda kaç üyesi var?
3. Derneğiniz hangi illerde faaliyet göstermektedir?
4. Derneğinizin çalışanları sadece kadınlardan mı oluşmaktadır?
5. Dernek çalışanları hangi meslek gruplarından oluşmaktadır?
6. Derneğinizi nasıl finanse etmektesiniz?
7. Derneğinizin temel çalışma alanı nedir?

8. Derneğinizde ne gibi yayınlar yapmaktasınız?

9. Covid-19 sürecinde dernek faaliyetlerine devam ettiniz mi?

10. Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

11. Covid-19 sürecinde kadına yönelik şiddet artmış veya azalmışsa sizce bunun nedeni nedir?

12. Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var mı?

13. Şiddeti önlemek için yaptığınız çalışmalarınız var ise bunları paylaşabilir misiniz?

EK-3. ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı : Elif Cemre İzgi

